

קאפיטל איינע

פלארא אין געשלאפען שפעט. אבער מאקס שפילדער האט זיך געווען פריער. ער פלעגט זיך נען אז זיך געדאנקען לעזען אים גיט שלאפען. ווי וואויל ער האט געהאט אפגענומען אין האטעל, "כריסטאלי" ראט שטענעט צימער, איז א גיט געווען קיין באדצימער. מהאט געמוזט אנקלינגען צו דער באדינער, ריז און ביי אים כאשטעלען א וואג גע. אבער, ס'איז געווען צוריק צו קלינגען. אחוץ דעם האט אים פלאר רא אנגעזאגט מיטן אראבער וואס ער זאל זיך האלטען שטיל. ער האט געפראגען א פאר גלעז פארשווארעטען און שטעקערען מאס פארמאגען וואס פלארא האט אים געקויפט אין כערליי. ער האט שטילגעהערט צו דעם פאטערנעם ראט שטעקער וואס פלעגט זיך געקומען. פון יענער וויס וויילט אין געהאט אפגענומען געווען פון זיך. ווי האט אנגעזאגט דעם הייזער פלעגט זיך די שוויבען אפגענומען. צומאל האט זיך מאקס'ן אומגענומען און די שוויבען גענומען לויפען מיט א ווילדער איילענש. ווי קאנען די שוויבען לויפען בעת די מויערן שטען הען אויף אים? אראט? — האט מאקס זיך געפרעגט. און ער האט זיך אליין געענטפערט: "ס'איז אן אויסדורכטיגן. אן אויסדורכטיגן." מאקס האט אויך וויין שטייגער זיך געקריכען געווען דער נאכט און אירע געזעצן. ער זעלבט האט זעהט אויס ס'ייללא קליין און געל ווי מעש און אז אנדערע גאר גרויס און רויט ווי בלוז. ווען מ'קומט דורך א שטאטס ווערען אויס אלע זאכען גרעסער און געפערטער. מאקס האט ליב געהאט צו ליינענע אין דער אירישער צייטונג די פעליטאט געווען ווערענשטאט אין איר גייסען. מאכענע פונט העלען. עמיץ האט געהאט אנסערטען שפאלען אויגען וואס מ'קאן זיך אפמאכאן פארען אהר. דעם מאנען, די כיינער, איז דעם לאנד טיבעט האט א נקבה חתונה, האט געליבען מאנען. איז טיבירי האט מען אן אינדערפרי האט מען געווען פונען מיליאנען ביינער אומגען ווארפען און אפגעזעט. א געלערטער האט געזאגט אן דאס קומט שטעטלעך. א שטיין זאגט וואס איז אראפגעפאלען פון הימל. אסט'ן גראמבער צווערען פאראויסגעזאגט מיט יארען באזאגט אן אין דער א דער צייט וועט זיך באווייזען א קאמפלט. א שטערן מיט א ווייל — און

טאג וואס זיך האט האבען פאראויס געזעהן. א. וואס פאר'ן גרויסע וועלט! און זיך קלוג רי געלעהרעט ווינען! נעם אפילו אזא וואר ווי א גראמאט. עמיץ ווינען אריין אין א פלאר טע. דאס פונעלע איד. ארעך "השכיבנו", צי גאר כליגרי, און די פלאטע יונגט גאר גענוי מיט יע' געמ'ס ייגל. ווי אז דאס געמאט'ן גיט און ביי אים רעדן פלעקען! מ'קאן שוין רעדען פון ווארשע קיין לארזש. מ'וועט איינגען קאנען שטעלענאני רעד פון ווארשע קיין פעטערברג און אפערט דעם צייט איך ווען כווענט אירעס. ער, מאקס, וועט אויסווינען דאס טרייבעל און זא' גען: "כיוול רעדען מיט דעם מאראס בערטא פוטערמא, בונקאט אים, רעט, בויגט אסא. גומער... און ער וועט ווערן דערהערען בערטא'ס קול. ער וועט פרענען: ווי איז ער ווינטער? און ווי וועט עסשפער: מאטעלע. א פילע קעל. עס נעמט ארורד די כיינער. און ער, מאקס, וועט זאגען: בערטעלע, דא איז ווארשע. איז געט צו דער פיגור... און בערטעלעס בערענטען פלארא'ן א ביטעל בען. נ. דאס מענשליכע קעפלעך קאן אלץ אויסדורכטיגן. דאס ביטעל קאן הירן הינטערן שייירל איז נישט גלאט עפעס זיך געפאטשטעטעט מירע. גאר א נאנצע מאשין מיט אדערע געוועזען און ווער וויינט וואס גאר. ווען ס'וועט זיך אן מ'איז אריין וועט אן אפגעפאלען אלץ נעמט אריין זאגט וואס א מומד און נאך בעסער ווי מהאט זיך פארענומען. צי פילע. די שטיימ'לעך האבען איין לילד: אומגענומען. אבער אן מ'ויל שטארק און מ'לאזט דעם מ'ויל ארבעטען. איין אלץ נעמט מאקס האט אראפגעקומען פון פערטען שטאק אויף דער גאס וואס הויבט זיך אן ווי די קראקאדילער פארשטאמט ווערט שפעטער. רי גייע וועלט" און פארקריכט ערגיץ קיין פאטעטאן און ווער וויינט ריכט. און ווער האט זיך געווען ריכט ער אן ער. מאטעלע מומד. אדער געשטעלעט מיריג. ווי מהאט אים געברענגט וועט זיך אן ביי. אן איין געגטימער פון הייזער און געשעט סען אן אומגעטאן אירעס. האבען א שעה וויכ — אן אסטריטא, אן איינסטעהן אין האטעל. בריט'ן שטאל! דא האט אן אלץ דער גרייכט בלויז דערפאר ווייל ווען די אנדערע האבען געשיכורט, נען פאטעל. געשפילט אין קארטען צו

זיך באניגענט מיט צוילענען ביי א מארקטירער זיך פאר וועסער לעד. אדער ווי א טוטיגס זיך נעמט א נפאס אויף דער סמאטשע עפעס. האט ער. מאטעלע, אריינגעטראכט אין אומא. ווי האבן געזען אויס אים. די באנצען. די טאפסעס. אבער ער, מאטעלע, האט צו זיך געווען: אומגעטעלע לאכט דער וואס לאכט דער לעצטער. וואו ווי נען ווי אינט די לאטעטע? די סערטעס ווינען געווארען פארמילט און טורמע. אדער גלאט געפערט פון הונגען. רי גאט איז נאך געווען פארמילט געצויגן לערנ. אבער די טראמאויז ווינען שוין פיל. מענשען ווינען נען פארען צו דער ארייט. איז דער צייט פון דער ערשטען. "ראד" ווינען. האבען די פאליטישע ווי באקומט אן ווי וועלען אראפגעזען דעם קייסער און אז די כאלעבאך אים וועלען ווערען די ארבעטער. ס'וועט מ'האט זיך אויסגעקומען ביינעס. דא קייסער איז קייסער און די וואס שוויצען אין די פאכ ריטען וואוינען נאך דאס איז ער לערשטיקע און עסען קוחות. מ'קאן פארען צו מאל אפגעזען דעם קייסער. וועט נאך אלץ עמיץ איינשטעלן דא. איין דעם ריבען און טעל. איז דער אנדערער וועט זיך וואלנער ערגיץ און א פאליטעס און אומגעטעלע אדער מומד. מאקס האט טיף איינגעקאמפט. ס'האט דא געשעמטעט מיט בלעטער, גראס. מיט די בימער און וועלטען שטען גארטען וואס האבען געבליט און ס'איז געפאלען פון זיך דער צווייט. הייזער ווינעלעך האבען אן געבאלדען פון יענער וויט ווייטעל אדער נאך פון וועלען. אנגעטראגען ריחות פון פערלעך און סענער. מ'האט געהערט פון דאנער ראט געשעניש פון אפמאכאן ווערען. ראט געשלאסן פון רעדער אויך רעדטען דעם געקלאגט פון בופערס. ווי ווייט איז פאר דאנער צו דער ווינעלע באן? איז פארמילט מ'וועט געזאגט אין ווארשע א קליין שטעטלעך.

מאקס האט געהאט שטארק אראפגעקומען פון פערטען שטאק אויף דער גאס וואס הויבט זיך אן ווי די קראקאדילער פארשטאמט ווערט שפעטער. רי גייע וועלט" און פארקריכט ערגיץ קיין פאטעטאן און ווער וויינט ריכט. און ווער האט זיך געווען ריכט ער אן ער. מאטעלע מומד. אדער געשטעלעט מיריג. ווי מהאט אים געברענגט וועט זיך אן ביי. אן איין געגטימער פון הייזער און געשעט סען אן אומגעטאן אירעס. האבען א שעה וויכ — אן אסטריטא, אן איינסטעהן אין האטעל. בריט'ן שטאל! דא האט אן אלץ דער גרייכט בלויז דערפאר ווייל ווען די אנדערע האבען געשיכורט, נען פאטעל. געשפילט אין קארטען צו זיך באניגענט מיט צוילענען ביי א מארקטירער זיך פאר וועסער לעד. אדער ווי א טוטיגס זיך נעמט א נפאס אויף דער סמאטשע עפעס. האט ער. מאטעלע, אריינגעטראכט אין אומא. ווי האבן געזען אויס אים. די באנצען. די טאפסעס. אבער ער, מאטעלע, האט צו זיך געווען: אומגעטעלע לאכט דער וואס לאכט דער לעצטער. וואו ווי נען ווי אינט די לאטעטע? די סערטעס ווינען געווארען פארמילט און טורמע. אדער גלאט געפערט פון הונגען. רי גאט איז נאך געווען פארמילט געצויגן לערנ. אבער די טראמאויז ווינען שוין פיל. מענשען ווינען נען פארען צו דער ארייט. איז דער צייט פון דער ערשטען. "ראד" ווינען. האבען די פאליטישע ווי באקומט אן ווי וועלען אראפגעזען דעם קייסער און אז די כאלעבאך אים וועלען ווערען די ארבעטער. ס'וועט מ'האט זיך אויסגעקומען ביינעס. דא קייסער איז קייסער און די וואס שוויצען אין די פאכ ריטען וואוינען נאך דאס איז ער לערשטיקע און עסען קוחות. מ'קאן פארען צו מאל אפגעזען דעם קייסער. וועט נאך אלץ עמיץ איינשטעלן דא. איין דעם ריבען און טעל. איז דער אנדערער וועט זיך וואלנער ערגיץ און א פאליטעס און אומגעטעלע אדער מומד. מאקס האט טיף איינגעקאמפט. ס'האט דא געשעמטעט מיט בלעטער, גראס. מיט די בימער און וועלטען שטען גארטען וואס האבען געבליט און ס'איז געפאלען פון זיך דער צווייט. הייזער ווינעלעך האבען אן געבאלדען פון יענער וויט ווייטעל אדער נאך פון וועלען. אנגעטראגען ריחות פון פערלעך און סענער. מ'האט געהערט פון דאנער ראט געשעניש פון אפמאכאן ווערען. ראט געשלאסן פון רעדער אויך רעדטען דעם געקלאגט פון בופערס. ווי ווייט איז פאר דאנער צו דער ווינעלע באן? איז פארמילט מ'וועט געזאגט אין ווארשע א קליין שטעטלעך.

מאקס האט געהאט שטארק אראפגעקומען פון פערטען שטאק אויף דער גאס וואס הויבט זיך אן ווי די קראקאדילער פארשטאמט ווערט שפעטער. רי גייע וועלט" און פארקריכט ערגיץ קיין פאטעטאן און ווער וויינט ריכט. און ווער האט זיך געווען ריכט ער אן ער. מאטעלע מומד. אדער געשטעלעט מיריג. ווי מהאט אים געברענגט וועט זיך אן ביי. אן איין געגטימער פון הייזער און געשעט סען אן אומגעטאן אירעס. האבען א שעה וויכ — אן אסטריטא, אן איינסטעהן אין האטעל. בריט'ן שטאל! דא האט אן אלץ דער גרייכט בלויז דערפאר ווייל ווען די אנדערע האבען געשיכורט, נען פאטעל. געשפילט אין קארטען צו זיך באניגענט מיט צוילענען ביי א מארקטירער זיך פאר וועסער לעד. אדער ווי א טוטיגס זיך נעמט א נפאס אויף דער סמאטשע עפעס. האט ער. מאטעלע, אריינגעטראכט אין אומא. ווי האבן געזען אויס אים. די באנצען. די טאפסעס. אבער ער, מאטעלע, האט צו זיך געווען: אומגעטעלע לאכט דער וואס לאכט דער לעצטער. וואו ווי נען ווי אינט די לאטעטע? די סערטעס ווינען געווארען פארמילט און טורמע. אדער גלאט געפערט פון הונגען. רי גאט איז נאך געווען פארמילט געצויגן לערנ. אבער די טראמאויז ווינען שוין פיל. מענשען ווינען נען פארען צו דער ארייט. איז דער צייט פון דער ערשטען. "ראד" ווינען. האבען די פאליטישע ווי באקומט אן ווי וועלען אראפגעזען דעם קייסער און אז די כאלעבאך אים וועלען ווערען די ארבעטער. ס'וועט מ'האט זיך אויסגעקומען ביינעס. דא קייסער איז קייסער און די וואס שוויצען אין די פאכ ריטען וואוינען נאך דאס איז ער לערשטיקע און עסען קוחות. מ'קאן פארען צו מאל אפגעזען דעם קייסער. וועט נאך אלץ עמיץ איינשטעלן דא. איין דעם ריבען און טעל. איז דער אנדערער וועט זיך וואלנער ערגיץ און א פאליטעס און אומגעטעלע אדער מומד. מאקס האט טיף איינגעקאמפט. ס'האט דא געשעמטעט מיט בלעטער, גראס. מיט די בימער און וועלטען שטען גארטען וואס האבען געבליט און ס'איז געפאלען פון זיך דער צווייט. הייזער ווינעלעך האבען אן געבאלדען פון יענער וויט ווייטעל אדער נאך פון וועלען. אנגעטראגען ריחות פון פערלעך און סענער. מ'האט געהערט פון דאנער ראט געשעניש פון אפמאכאן ווערען. ראט געשלאסן פון רעדער אויך רעדטען דעם געקלאגט פון בופערס. ווי ווייט איז פאר דאנער צו דער ווינעלע באן? איז פארמילט מ'וועט געזאגט אין ווארשע א קליין שטעטלעך.

מאקס האט געהאט שטארק אראפגעקומען פון פערטען שטאק אויף דער גאס וואס הויבט זיך אן ווי די קראקאדילער פארשטאמט ווערט שפעטער. רי גייע וועלט" און פארקריכט ערגיץ קיין פאטעטאן און ווער וויינט ריכט. און ווער האט זיך געווען ריכט ער אן ער. מאטעלע מומד. אדער געשטעלעט מיריג. ווי מהאט אים געברענגט וועט זיך אן ביי. אן איין געגטימער פון הייזער און געשעט סען אן אומגעטאן אירעס. האבען א שעה וויכ — אן אסטריטא, אן איינסטעהן אין האטעל. בריט'ן שטאל! דא האט אן אלץ דער גרייכט בלויז דערפאר ווייל ווען די אנדערע האבען געשיכורט, נען פאטעל. געשפילט אין קארטען צו זיך באניגענט מיט צוילענען ביי א מארקטירער זיך פאר וועסער לעד. אדער ווי א טוטיגס זיך נעמט א נפאס אויף דער סמאטשע עפעס. האט ער. מאטעלע, אריינגעטראכט אין אומא. ווי האבן געזען אויס אים. די באנצען. די טאפסעס. אבער ער, מאטעלע, האט צו זיך געווען: אומגעטעלע לאכט דער וואס לאכט דער לעצטער. וואו ווי נען ווי אינט די לאטעטע? די סערטעס ווינען געווארען פארמילט און טורמע. אדער גלאט געפערט פון הונגען. רי גאט איז נאך געווען פארמילט געצויגן לערנ. אבער די טראמאויז ווינען שוין פיל. מענשען ווינען נען פארען צו דער ארייט. איז דער צייט פון דער ערשטען. "ראד" ווינען. האבען די פאליטישע ווי באקומט אן ווי וועלען אראפגעזען דעם קייסער און אז די כאלעבאך אים וועלען ווערען די ארבעטער. ס'וועט מ'האט זיך אויסגעקומען ביינעס. דא קייסער איז קייסער און די וואס שוויצען אין די פאכ ריטען וואוינען נאך דאס איז ער לערשטיקע און עסען קוחות. מ'קאן פארען צו מאל אפגעזען דעם קייסער. וועט נאך אלץ עמיץ איינשטעלן דא. איין דעם ריבען און טעל. איז דער אנדערער וועט זיך וואלנער ערגיץ און א פאליטעס און אומגעטעלע אדער מומד. מאקס האט טיף איינגעקאמפט. ס'האט דא געשעמטעט מיט בלעטער, גראס. מיט די בימער און וועלטען שטען גארטען וואס האבען געבליט און ס'איז געפאלען פון זיך דער צווייט. הייזער ווינעלעך האבען אן געבאלדען פון יענער וויט ווייטעל אדער נאך פון וועלען. אנגעטראגען ריחות פון פערלעך און סענער. מ'האט געהערט פון דאנער ראט געשעניש פון אפמאכאן ווערען. ראט געשלאסן פון רעדער אויך רעדטען דעם געקלאגט פון בופערס. ווי ווייט איז פאר דאנער צו דער ווינעלע באן? איז פארמילט מ'וועט געזאגט אין ווארשע א קליין שטעטלעך.

(פארשטעלונג)

שלאגן איז געווען אביסלע צו רוק. אבער זי האט אויסגעזעהן ווי א מידלע. ס'איז ניס געווען אין איר רונד פנים מין שפּר פּח א קנייטש. זי האט געטראגען א בייט'רונדיגען מיט שטרויט' פּעדער, א ווייסע ווייטען בלוזע מיט פּערלמוטערנע קנעפלעך, א שטאַל און לאנג קלייד. לויט דער מאָדע, די שיר אירע האַבען גע' האט אומגעווייליג הייבט קלעצ' לער און וויינען געווען געמאַכט פח קראַקאלילעצער. אויף די מינ' גער פח ביידע הענט וויינען גע' טען פינגערלעך מיט איידעלשטיין נער, אויפ'ן האלז האט זי געהאַט א קורצע שווד פּערל. אחר דעם וואָס פלאַרע האָט ליב געהאַט זיך צו באַווייזן מיט איר צירונג, איז געווען א געמאַר דאָס איבערזאג' זען אין האַטעל. א נאָז האָט פלאַרע געהאַט א קאָפּלעך ענהליך צו א שטאַבל. די שטעללייט אירע איז גע' ווען אין דעם געווינען קאליע פח איר הייט, איז אירע שוואַרצע אוי' גען אין איר דעם שניט פח איר מיל. איר גאנץ ווערען האָט אויס' געדריקט אייבערדעש אנטשטאטע' קיט און ארעביי א סאָרט מידל' שען נייגיר און אפילו עפעס אַווינט ווי נאָיאַוויסטע. מאַקס פּלעטען זיך ווילצט א דערפאר אירע פלאַרע האָט קיינמאל ניט געהאַט קיין קינד, איז זי געבליבען ווי א בחולה, אבער דערביי האָט זי געקענט רעדן רייד און א קאָפּ וואָל רייטווערען. פריער איז זי דורשטעט פארביי זי עלף ווערען און וואַקסיעטן גאַרעט. פלאַרע האָט געשטאַנען מיט'ן קאָפּ. איר איז געבליבען דאָס אייגענע די טויער, זי קאָשטער ביים. זי ספּעקטעט איר דער טאָג באַר מיט די גילדענע צלמים א וויסען א וואַרשע איז א רויטשע, שטאַט. ניט מער זי ווערדענע פח פוילען. שפּעטער האָט די וואַרשע זיך פאַרקויפט וועט איר דער שיר לעוועטע. פלאַרע האָט געהייסן דעם פּרומא אַיינמאַנען אין דער אירשער געגענט. ער האָט געהאַט דער' ניטשענע, פאַר'ן איינזענע טויער איר דערנאָך אירע דער גאנצער איר קראַפּמאַלע. ער האָט געהאַט דער' ביי אן אויסרעכענען. מאיר טמ' טענע און זיין ווייב לאה אַרעט' האָט מען זי גערופּען האַבען גע' האַוינט אויף שרעכמאַלען נומער עלף, א ניי הויז אויפ'ן טאָפּ

פלאַרע. ווי באַר מ'פאַרט שוין. אַפּרואַט טאָפּע ניס צופאַרען צו אונז. אויף אלע אונזערע שריינד געזאָגט געוואָרען. פּשוט — מכה און אַוואַשע... וואָר און האָר טעל בריסטאָל. מ'האַט אונז אָפּגע' געבען דאָס שענסטע צימער. גענע' ראַלען שטענען דאָרט איין, אבער אונזער געלט און אַקדאָרט און גוט ווי וויער געלט. ווייל? טייער. באַרד טייער. אַבער נישטשעה. מיר גיבען זי ניס אונזער דעם לעצטען גראַשען — כאַבאַרעבאָ... מ'פאַר און זיך פאַרגאַנגען אין א קייטשעדיי געלעכטער. מאיר טמ'עטענע און לאה פּיסט האַבען באַוואוינט דריי שטובען וואָס א קר און א באַקאָן אויפ'ן צוויי' טען שטאַט. ווען מאיר און אַרונט אויפ'ן באַקאָן האָט ער געקאַפּט אַפּפּען א שטעטע מיט'ן בלינדע און טעטע. מיט טרולע גאָנער און אפילו איבערשטריען צו עמיצען אין דער מלונג און נומער אַכט. קיין דיינס האַבען זי ניט געקאַפּט. טען. צו וואָס? געגעסען האַבען דעם דעסאָרטאָרעט און נומער צוויי. אַדען איז דער בירשענע נומער זי בעצען. לאה איז קאָפּלעך געווען נאָך היינט אויסצוגען די שיר, אַפּרואַטע דאָס קלייד און וואָס דעם דיל און אפילו די פּענסטער. זי האָט געהאַט דעם בך פח און אַרונט טרול דינסטען. ווען לאה האָט פאַר' בעסען געטען. האָט זי געקאַפּט מאַבלייט און אַדער דער קייטשע נישט קיין בעסער. אירע רייטע' לעד, וועמפלעך און געהאַטע אייער מיט ציבעלעך האַבען גע'שמיט' פח שרעכטאָלען ביו טמאַטשע. פח מקום ביו שילי. מאיר טמ'עטענע איז געקומען עפענען די טיר אין א געבליבענען שלאָפּפּאַק. ס'האָט זיך וורבעניטעלען אַרונט'וואָס צענדליגער בויך ווי ביי א ווייב אין די הויבע חושים. א קאָפּ האָט ער געהאַט א רייטשע. מיט שוואַר צענדליגעלעך האָר און מיט בור' מערעטען. איז זי ווינע יאָרען און מאיר טמ'עטענע געווען א שילענער און א שטאַרע. אַבער ער האָט זיך שפּעטער גע'געטאָסעוועט. נאָך איז מער זיך געווען קיין גנב. נאָך א פּעטער. און אויפּקויפּער פח גנב'ס. ער איז אויך געווען א מאַסער. ער האָט געהאַנגען מיט אַלשע טעטריקעטע. פּעטער. ער איז געווען א שטאַרמלעך צווישען דער אונטערוועלט און דער פּאָליציי.

ניס מאיר און ניס לאה האַבען סאָר זוכט דעם טעם פח תּפּיסה. מאיר האָט געהאַט א שטאַט און א שוהל. פּוירי האָט ער געקאַפּט שילעמנות דעם מורדהוואַה. פּסח האָט ער צווישענער געבענען אויף מעדע חטיו. מאיר טמ'עטענע האָט זעלסט געקעט א געמיינ וואָרט. אַפּרואַט ער האָט ליב געהאַט דאָס באַלעבאָ' טישע לשון און שילעמאָל זיך אפילו באַזאָגט מיט זיך גייער ווערסטער. וואָס מ'דורכט אין די אירישע ציי' טונגען. ער האָט געהאַט א טאָב טער וואָס האָט געוואָס א מאָן א בובהאַלעטער און קינדער וואָס זי האָט געשטיקט אין חדר. זי האָט חתונה געהאַט א בחולה און געהאַט איין גאט און איין מאָן. לאה פּיסט איז געווען א שותפּ'טע צו טעליבען אַפּאָד-הוילעך. אַבער זי האָט דאָרט אפילו ניט אַריינגע' שפּעקט. זי איז געווען א געשטיר ווייב. די גאָסער-מירדען האָט זי גע' רופּען. דאָס געוויינטענע. אַבער וואָס שייך לשון. האָט לאה ניט גע' קאַנט זיין קיין אַפּערקלעייכער. ווען זי האָט זיך מיט עמיצען צו קריגט. האָט מען געהערט איר קול און איר נביחלעך פח דער ציעפלע ביו יאָגאָס' הויז... קיד'ט האָט מאיר זיך צעקערשט מיט פלאַרע. ער האָט געהאַט א בייטס מיל מיט פּעטע ליפּען. עס איז געוואָרען א געזעצטענע וואָס האָט געדויערט א גוטע מינוט. דער' האָט ער זיך געקערשט מיט גאָס'ט. ער האָט גענומען שרייען. — עז ווערט גארניש' עלטער. וואָס איז דאָס שטאַר' קונץ? עז האָט געטרונקען דערפאר וואָס מ'בלייבט דערפאר אַייביג יונג? עקניינע האַרען אַוואַנע טייער רע געט! פח בלויען אַנקערען עקניינע מיר צו א שטיק צענוג! און ער האָט געזאָגט א פּאָסט מיט זי צוויי גרויסע הענט יונג. א פּאָר וואָס האָט געהאַט אַרונט היינט געקאַנט אויסהויבען א משא פון עז פחד. נאָך א ווייל האָט זיך באַווינען לאה — מיט א שוויבער בלאַנדע האָר. א שטאַל פנים. בליע אַוואַנע. א שרלעטע קינה. א גלייבען האַל. לאה איז געווען אַפּאַל א שעה' הייט. נאָר היינט האַבען איר מאַנס' לייט געקענטען ווען זי האָט זיך אַוואַנעצט. איר אירע קעטליכען מלבושים און טייער צירונג. א נאָז האָט זי געהאַט א קאָפּלעך א געווי' קערטע. אַבער ס'איז געלענען און

האָט געהאַט א לוח וואָו עס וויינען פאַרצייטענס אלע יאָרדיים אין רוסלאַנד. ווי אויף פאַסטען וועגען דער וועלט. שטענענדיג, געשניטע, באַשרייבונגען פח ווייטע לענערע, בילדער פח קסיריים. פון באַראַן ראַטשילד. באַראַן הירש. משה מאַנ' טעטיאָרע אין דר. הערצל. אין מי' טען אלע מטהרים האַבען ביידע מאַנסלייט געקאַנט סאַפּיריער א שמיטע צי ס'איז אמת א מעגען אַוואַנען אויף דער לבנה און צי רער וואָס היינט בייט קייטער דעם אַוואַנען האָט דעם טיטל פּירטע. איצט האָט מאַקס דערזעהלען ווע' געז דער רייזע אויף דער שיר פח בונאַס. אירעס קיין לאַנדן און דערנאָך פח זיין באַווך אין פאַ' ריז. בערלין. ער, מאַקס. אירעס אַרומגעפאַרען מיט א ווינדע אויפ'ן אייפּלעטירט און געווען פאַרזיין אויף דער אייגענער אַנס. מאיר טמ'עטענע האָט איבערגעפּרעגט אייגענעלייטען. לאה האָט א רוק געטאָן: — א וועלטס וועלטלעך! — ס'איז באַר דאָס אלע אַנאָר' קרעטע איידער מ'געט א גאַנג — האָט פלאַרע געזאָגט. — בעה נאָר ניט. בלייב דאָ און הונדערט און צוואַנציג יאָר. נאָך א ווייל איז מען אַריבער צו מסחר. די מאַנסלייט האַבען זיך געמאַכט מ'וואַסע. מאַקס האָט געדענט וועגען זיין פאַבריק פח דאָמערטשען איר בוינגע אירעס און אן ער דאָרף היימישע מיינלעך פח פוילען ער אַרבעט. די שפּאַניערייטס וויינען פויל און האָבן ניט קיין געהירן אין די קעפּ. אלץ וואָס זי קאַנען טאָן איז לאַבען. יונגען און שוואַנגערע. מאיר האָט אַזאָ געזאָגט: — מיר קאַנען זיך נאָרען זיין פיל מידען און וועטן דארפּען זיין גען צוויי שפּיעלע. ניט איינע. — אַווי פיל ברויך איר ניט. א האַלב טויז וועט זיין גענוג. מיר'ן דיר געבען אויסצור' קלויבען. — איר ביו ניט דער מבוי. דער אמת'ער מבוי אין זי. און מאַקס האָט אַנגעווינען אויף פלאַרע. פלאַרע האָט גענומען שמיילען שלוי. — א חומיל!... א צדיק אין פעלעך... (פאַרזעצונג פרייטאָג)

(192-48 - 09-00010)

(מאירעצונג — פרייטאג)

(מארחות) | משפחה זו — חסד

[illegible]

שטענען צו גאס — האָט ס'הייסן
ס'הייסן וויל אָנגענומען. — מ'איז
אויסן פון דער ביינע. איז דאָ
א גאָס, האָרבעט דער דין ווי דעם
קאָסער. אייב ער איז נישט דאָ.
צו וואָס וויל רייסען אין אַ פּער
נעט דער? קיינער, שוין האָב
פּעסעס נישט צו דערציהלען. גאר
ווערשענע נייטס!
— האָט שוין פּעסעס דער
שטעטס מיט דיין נעץ? —
האָט מאַר ערשטענט. — וואָס
איז די גלייכע? ראטשילד קומט
אין דער מילענא האַרשפּרענגט מיט
ווי אלע מיליאנען?
— ס'איז נישט 'קאָ' ווייץ.
— וואָס איז עס? דערלאנג
די סתירה?
— ס'איז אַ סדר. ווען די זאך
וועט אַרומקומען. וועלען פאַלען
סעפּע.
— ביזט צייטען אייגענע.
קיינער וועט דיין סדר נישט
אויספלישען.
— פיינל האָט אַ לויזע צונג.
פיינל האָט וויל אייגענע
שטעטלעך.
— ב'האָב שוין אַ סך סדרות
דינען איינגענומען?
— זיי דעקטן צוהיל.
— נישט ווערענען דינען סאָר
סאָרעסעס.
10
— קינדער לאָמיר וויל נישט
רייזען — האָט מאַר אויסגע-
רירעט דאָס קיל. — מיד האָבען
דאָ ליבע געסט און וואָלען ווי
נישט מיינען און מיד זענען
געקעט אַ באַגעדע וואָס רייט וויל
ביי די נעלן. מייטל איז אונזער'ס
מקענטש, אַ גוטער ברידער.
נישט פּעסעס אַ פלידעראַק.
פאַר יעדען סדר וואָס ער האָלט.
וואָלט איך נישטוואָלט האָבען אַ
מיליאנע רובל.
— זענען טרעפּענט וואָלט אייך
ווערען גענוג.
— ווייץ, פיינלע, עס און לאָז
דער וואַרלעטען. וואָס איז דאָס
אראָפּ? סדר? מ'היי נישט? די
נעמט!
— ס'וועלע האָט גענומען אַב-
ווערמאָדעלען און אונטערשאַסן
אין אַ חזן וואָס גרייט וויל צו זיין
ע מיט הויכע טעלער.
— וואָס צו טאָן מיט אַ
זאָג.
— ווידער אַ באַנק? — האָט
אויסגעשפּיכעלט, — צייט
איז דעם שטעטלעך
היינטיק מיל, נישט מיט די הענט.

וואלסט דיר אריבערפארען
פערטערבורג חילפענע דעם ביי
סער'ס שאדקאמער?
מייד ס'איז נישט קא'
שטאט.
— וואס איז דאס?
— ס'האט צו טאן מיט די
אטאריסטען.
— פ'זענען חזק אייד דא
אטאריסטען? — האט מאקס
געפרעגט. — ביי אונז אין אר-
טעניטע טוט ויד חושד מיט
אז אטאריסטען. ווי ווילען אלץ
אריבערנעמען. ס'קומען צו זיי
שליחים פון שפאניז או יענע
דרשער ווען ס'נידעמאליסטען. אגב
מילט האבען זיי געפרוואוט
שיסען דעם פרעוידענט. מ'האט
זיי אריינגעשטאקט אין קיסער'
מעס און דארט האט איינע פון
זיי ויד אויפגעשיסען די אגידע.
ער האט געהאט באהאלטען א
ריטועל אין קאמאט —
— מיר האבען דא מער אגידע
ביסען ווי אין ארגענטינע —
האט ס'רילעק געזאגט. — איז די
אגידע וועלכע האבען זיי ויד וועגן
אנדערווע. אבער איצט וועט
זיי ווידער קאפאירגעלעמען. זיי
וועלן קאמאט ארויס א בלעטל;
וואס האט איר צו ס'צייטען?
וועט ענענען אחינו בני ישראל. איין גע-
הילד רשט ויד זיי שווארצע
אגידע. ווי יענען ברוי צו גבי'
מ'זאל זיי צושטעלען געלט.
חוב נישט וועלען זיי יענעם אפ-
דימען. אויב נישט אים. איז
זיי ווייב אדער זיי וואו. אדער
ס'טאמער. איינע א מיד פון
אנדערע גאט איז צוגעשטאנען
זיי. מ'האט אן אייגענשיכט
זיי ציטאדעל אה זיי האט ויד
ארט באגאסען מיט נאפט און
עמאסט בוראמאריינאש...

4

דאס הארץ מען קאנען —
אט פייטל פלעקען נעזאגט.
— וואס איז די קונץ? — בא'
אט ס'רילעק געפרעגט. — בא'
אטס גיטעס מען דארט אן א
ענפעל איהם צוויי שעה. זי
אט אריינגעקלעטערט אויפ'
א פסעס אדאפטענומען די בא'
עס מ'טאט און זיי באגא-
ען —
— מ'דארף האבען כוח צו
קעגנאווארטען גאט ווינע פאר'
ייעלעס וואסען.
— וואס'ער גאט? דער וואס
זי נישט?
— עפעס איז דא.
— ווערטס פארט?

אין אן רשע —
— ס'איז דאָ אַ גאָס נאָר עס
— ביז, דאָס איז אלץ פֿוס
טע פֿילאָזאָפֿיע, איר רעד פֿראַג
טישע וואָסע, איינעם פֿון זיי
איז געקומען צו שרן און אונז
פֿאַרגעלייט אַ שפּות, זיי האָב
בעז געקראָנען עפעס אַ געזעלב
איר רימארסעק גאָס, דוכט זיך
ס'איז דאָרט פֿרייזע געווען אַ
קאָנסאָל, איר מאַכט פֿון דאָרט
אַבאָנע אַ דערנאָכט — אַ טונעל
— צו דער כאָנאָ, ס'לייזען דאָרט
מיליאָנען און דער טונעל וואָלט
געווען אַ שרצע, בלויז איבער
דער מיטל פֿון דער גאָס, ס'קאָ
אַריינגעקומען זייענע אַפּאָתיק —
— צו וואָס האָט זי און אַינז
— האָט מאיר געפֿרעגט, —
זיי וואָס זיך מיט אונז ס'יז
לעב?
— די קאָסעס זיינען שטאַלע
גוט, מ'דאַרף זיי קאָנען פֿתּיחען
בעז.
— ווער איז דער פֿארשוין,
וואָס האָט געזעען צו זיך? ער
קאָן זיין אַ שפּיל, די אַכראָנע
האָט לעצטענס געמאכט שפּות
פֿאַר אַנטרין, זיי שפּילען דאָרט
טער שפּילען און וואָס אַרייַן
שפּילען אין זייערע הענט וועט
זיך קיין וואָס נישט העלפֿען.
— דער וואָס האָט געזעען
צו מיר איז נישט קיין שפּיל.
ב'קאָן איינס שוין עטליכע יאָר.
ער איז איינער פֿון די נאָכער
ביסטען, זיי דאַרפֿען נעמען און
אליין קאָנען זיי די זאך נישט
אויספֿירן.
— און וואָרשע, אז די
גראָבס, דערנאָכסט זיך
גלייך צום קאָנאָ, ס'לייזען דאָרט
איר דראָפֿע פֿון טעלעפֿאָן און
פֿון שוואַרצער ווייסע וואָס.
ביז וואָס צונוימען צו דער
באָנאָ וועסט דרייַ מאל דער
באָנאָנע ווערען. און וועסט אַז
זייער די טעלעפֿאָן דראָפֿע קאָנ
וועסט ווערען פֿאַרנומען, אָדער
ס'וועט אַנהויבען לינגען אין
קאָנסאָל און וועסט בלייבען
שטענדיק אין אַ פּאָסטעל, די
וועסט און דער באָנאָ זענען פֿון
ניינטשינגער עטליכע איילען, די
רעב, די קאָסעס זענען שטאַ
לעזע —
— מ'קאָן אלץ פֿתּיחען.
— נישטס וואָס צו שטענדיק
זיין? האָלן איז בלאָטע און העסט
נישט מיט וואָס צו אָנעמען, זיי
אַבאָנע וועבסטער איר און ווען זיי
ערווענען אַ שאַרד שפּילן זיי
— לויפֿען מיט די שפּילער —
—

— סארא צעזעצט איר די
זעטעט און מאַקסט געטאט אונזערע
זאָבען און אויסלאנד. זיי האָבען
אונדזיגעקראַגעט און מאַסניאָ מיט
מיליאָנען —
זואו איז דאָס געזעצט? איז
וואַרשע זיך געד איז זאמדיג
אז איז מיטעז שטאט ליגעט איר
מעטעס דערען און דראַטען.
ירושלם אַז אַז דאָס און ביזס
עלייך אַ קדוש. דו בראַטסט דיר
אַז ווי אַ קאטשקע און כאַד
אויפֿווען.
— מאַד, זיי ווילען ירושקֿי
הען. זיי האָבען אַפילו אַ פּלאַן
אויפֿצויריטען דעם ציטאָדעל.
פֿאַ שפּילען דאָמינאַנט קומט גאָר
נישט אַרויס.
— מיינסטאַלבען. איר ביז צור
אַלט פֿאַר אונזער ירושקֿע. ביזל
שטאַרבען און בעט. נישט אויף
דער תּלח.
— מאַקס איז געזעצט שטיל און
זיך צונעהמען. ער האָט פֿאַר
צוגינגען די ברעמען.
— זיי ווילט דער פֿאַרשוי? —
האָט ער געפרעגט.
— סתלעק האָט זיך ווי איבער-
געזעצט.
— זיי האָבען יתרו'ס נעמען.
ער רופֿט זיך בראַנגעל.
— אַ איר? —
— ביזלן ואים און זיין
שוועסטער. זיי וואונטען טאקע
דעם בומד פֿיר אַ צוואַנגיג.
— וואָס טרעט די שוועסטער?
— אירן טו וויערעט.
— זיי ווילען אויסלייזען די
וועלט? האָ? —
— יא. מאַכען אַז אלע וואַר-
שעס וואַלען זיי גלייך.
— מאַד, ס'איז בדיאָ צו הער
דעם וואָס זיי אָבען — האָט
מאָקס גערעדט. — איר בין
און אַ פרעמיעד. — מאַקס גאָל איז
אַל. — ביזל געזעצט אַז זיי
קאָבען ליגעט אין דער באַנק פֿאַר
דעם קלענערן מיט שטאַפֿטס גאָל.
זיכ די ריטע וואַלען זיך
עסמאָרבען אַזוי. קאנען מיר
לייגנען אַ האַנט. מ'קאָן ריטען
אונזער עכטערס וואָס ברענען
וואָס לעבט אַזעלע איר גרעכסטען
שטאַל. די וועכטער מאַכען באַ-
אָמט. אַדער זיי שפּילען אין
אָרטע און הענען צעיאָמערס.
מ'קאָן זיי געבען עפעס צו
מקענען. וואָס זאָמער, איטשע
דער בלינדער איטשע האָט
בריינגעלאָט אַ מורקעניש.
— ס'אָ שווער שטיל אַרבעט.
— יא און דער לאַפֿטאַס?
— כּיטאָ אים ברענגען.

ה'ס"ט מ"ס א"ס א' מדבר
— דו ווייסט אז ר'א"ז בש
— סיוועטס פראַגעלענס.
— פרינג אים אין ד
— קניפע.
— זיי קומען נישט אין ק
— קניפעס. זיי ווילען אפאסיר
— סארע — און רופען זיי דע
— איינער ווייסט נישט א
— אנהערער הייסט. זיי בייטע
— אדערעסע. אז מ'פאסט איינ
— אדן מ'לעסט אים אונס'ן
— קאז ער נישט סליחה'נע אפ
— ער וואָל וועלען.
— הערנדיגסטע ווערען זיי
— הינטער דע קראטשע, מ'העלע
— זיי אידן —
— ג. ווי געהערן דערדיק.
— דו הערסט זיי רעדען. קאנס
— מייען מארגען נעמען זיי
— איינער. אלע ווערען איבער
— וואס שטא א טאג. ס'עס ניש
— זיי קא'ל געלט. נאָר מ'על
— טוישען. נאָר א פאר הויז
— און גיב מיר א קאָר. אַלער
— גאָרד. ס'עס נישט זיי ס'א
— סער. קיין טענדענאָרס, ק
— זעלטער קיין גענדאלען. פרי
— גאָרד דער אייבער וועט מ
— דיר אַרױסגעבען א קווייל
— א סטעמפל און מ'ס דעם קווי
— זעסטו קויפֿען וואָס דו דארפֿ
— אייב ס'עס דעגינגען דער
— צו — האָט מאיר געזאָגט
— וועסטו קרייגען ביי מיר דאָס
— טע קווייל און איבער.
— וואָס איז מ'ס אונז
— בע? — האָט זיי געזען ג
— פֿרעגט. — מיר וועלען און
— קריגען א קווייל?
— דו וועסט אלץ קריגען און
— וואָס קווייל. ווי זאָגען גאָ
— אן מ'זאָגט געשט חתונה האָב
— וועסטו פֿרעגען א מאַנסביל א
— ער'ס דיר געפעלען. וועסטו
— וואָס מ'דאָרף. קיין ר.ב. ס'ו
— ווער. — גאָרנישט. זיי רופֿט
— דאָס פֿריווע ליבע.
— און אז דער חתונה
— וועט מיר מאַכען א בייכל. וואָ
— דאָמאָס?
— א — בייכל איז א בייכל
— וועסטו קריגען קיין וואָס
— מיינסטו ביו נאָר דער קינענע
— גאָרנישט וועלען וועלען זיי אָפֿט
— וואָס וועלען קיינעם וועט
— יאָלען. צו וואָס גענעם צוויי
— ברייטע און נאָיטס וואָל ווער
— אַלסעטאָפֿען. אן מאַרגען וועסט
— ס'קריגען א וואָרעס ברייט
— גלייך פֿון אויפֿווען
— (פֿאַרפֿאָנג — מאַרגען)

(פארזעצונג)

— תלומות פון אן אפגעזעצטן
טעג קאפ — האט פיטל בר
זאגט.
— גלייכעם נישט דערין?
— קיינער וואלט נישט גע-
טאן קא' האנט אין טאטל ווא'
סער. מ'וואלט נישט בלויז
אריינגעקלעבט די יסודות נאך
אפילו א פאליצייסט. ווען ס'וועגט
עטווען בלויז פיר מענטשען איין
דער וואלט קעגן, וואו קען און
האל האט מען זיך שוין געשלאגן
געטאן איין ברודער האט דער
ה'גרייט דעם אנדערען ווייל איין
נער האט געברענגט א קרבן א
שעפס און דער אנדערער — א
העטאן.
— פון וואנען ווייסט אן
ס'איז געווען א רעטאד? אפער
אין א געווען א קארטאפל?
— קארטאפל שטאמען פון
אמעריקא.
הער סעלעמאן האט געקלוגט:
נען איין קארטאפל איז לאה איין
שונאקע רעדען. פלארען האט זיך
געפארעט אין קיד. זי האט גע-
האט צוועגנען א קאמפאט וואס
מ'האט זי אריינגעלעגט פאכען
אויף דעם שייף. שייטאלען מיט
ראשיתקעס געקעמט אין וויין.
מאדיר האט געטעכט זי צייטס
ס'זאל זיין שטיל. ער האט זיך
אנגעשפריצט צו הערען וואס לאה
הערט. געוויינליך האט זי געזאגט
געזעצטען אין טעלעמאן, אבער
דאסמאל האט זי נאך די ווערטע
שטילעך ווערמער ענטווארעט גע-
מאלט. מאדיר האט א נאכט גע-
טאן.
— סודות. הא?
— זי האט אהויאט א ליר
באוונק — האט ריינפאלע זיך
געווינעלט.
— הלוואי וואלט זי געהאט.
— ס'וואלט ריך נישט גע-
ארט. הא?
— אי געבא איין ניש קא' וויין.
— ס'דיינט זיך נישט אפ.
— וואס זאל איין זאגן דעם
ברענגען? — האט ס'האלע
גאן געפארעט.
— וואו ער פארשפרייט ווארע
— האט מאדיר געענטפערט.
— איב ס'וועלען זיין מיליאנען חיל
אוי דאסמאל ווען דער וואלט.
פון טעלעמאן האט דאס איין זיך
נישט אומגעקערט צום מיטל,
סער איין אריין אין קיד. פלארע
אוי גריינגעקענט וויין איין

עס איז א סוד דערביי.
עס איז א קי איז שפי:
האט איין א גוטע זאך.
א האטעט ווייסט א סוד...
ער האט געהאט אנגעקלונגען
דער באדייטענדיג איז באשטעלט
א וואנען ער האט א פרעג גע-
טאן פלארען:
— וואס וועסט דו טאן
וויינט?
— ב'האב צוגעזאגט לעווינג
סאגט צו רעדען מיט אן אסט
ריסט.
— וואס איז די אקטיווע?
— ווער ווייסט? יעדע פאר
איין שיינענדאויג נייע שטערן.
איין עליוואס? און ווען וואס
מ'שפילט אין ווי מ'שפילט.
— יא, ס'א גוטער בעדאנק.
ב'האב צוגעזאגט בערסאן איין
צו ברענגען אביסל סחורה.
האט געהערט וואס מאדיר האט
געזאגט. צוויי און נענטער
לען צוויי שפעט.
— קליב וואס גוטע סחורה.
האט האבען וואס קאליר צו
מאכען.
— מאקס האט ענטווערן שמיך
לען אן וויינען.
— דו באכסט אויס מיר,
הא? א ב'האב דיר, הארף איך
שוין קיינעם נישט קאלירט מאד
בען. דו ביזט שוין א סאלידע-
מאכט.
— נישט גענוג.
— מאקס האט געוואלט זאגען
עפעס שטארקעס און פאפערדיקעס.
סאגט דאס צימערמיינל האט
אנגעקלאפט א דאס בעד איין
פארשטייט. מאקס מיטגעדאן
געכאפט האט בעדמאנעל, האט
סייטס און א שטיק שטענדיגע
וויין, איין געזאגט איין בעד
ליין האט מען אס אלץ געשטענען
אויך באדייטענדיג, אבער דאס איין
הארשער האט מען אלץ גענומען
מיטגעטאן. ס'האט זיך דאס
געשפירט פון די קאמפליט, וואס
מ'האט דערמיט באהיינט דעם
קעסל. מאקס האט זיך איינגע-
טאן אן אונטערגעניגע. עטלי-
אך ער וויינט געהאט אריבער
אן ער איין נישט געווען פא-
קאנט אין קיין שום אנדערער
קעסל ווי איין פלארען. אפילו
ווען ס'איז אן אויסגעשטעלט
פארלידען א פארשטעלט מיר.
האט ער א געטאן וואו באוונ-
דערט אהויא. ס'איז געווען
עפעס צו דערזעהען פלארען:
מאדיר האט געזאגט וויין איין

אין זי צו דערהיצען. אבער שא-
שא האט אים פארליבונט. זי
איז דאס סאמע ווייטשטעס מיי-
דעל וואס ער האט ווען ס'איז
פארליבונט. ווען און פארליבט
זיך איין א סאגסביל, איין עס
אויף לעבען צו טיט. ער, מאקס.
וואס טאן וואס ער פאגאנער
סאן: וועמען פאר איין א דער
פארשטעלט. ער קען אפילו נאך
האבען מיט איין א קינד. וואו
דער לעסער ווערט אומעסטיג
מיט'ן אייגענעם ווייב. מאקס
האט זיך געוויינט און געזאגט
מאקס. ער האט געזעהן איין גע-
דאנק צו שאשא'ן. אן וועסט
אריינגעזען איין מיטע הענטער
לעך. וועסטו שוין קאן טאגער
נישט ארויס. וועסט מיר דינען
געבירי ווי אסתר. העלטה דעם
מלך אהשוורוש. וועסט זיין גע-
קעסעווייב איין ב'על דיר מאך
סען א ביר וואו היר ווי דער
איינפארט. ב'על דיר צו
איינפארט. צוויי און נענטער
וואסער די פיס און טרינקען
וואסער... ב'על דיר נאך דו
נישטגענוג מיט פלארען און
מיר וועלען פאלע דריי קאלירע
צוזאמען. ווי וואויל וואס
האט, ווי ער האט אלץ וויין
וואסערדיקע. זיך צאכענעכען
ליב געהאט און פארשטעלט
זיך שמה. האט ער געהאט פאג-
טאוינט אויבער וואס ער האט
אפילו זי נישט געקענט דער
צעהלען פלארען. האט האט
אויס דערשטייט זיין אייגענע לייב
סער: זיך נישט געקענט לייב
און האט זיך געשטעלט. וואס
האט, ווי א הענט, זיך איין
געבייטען איין א ביין וואס ער
האט נישט געקענט צעקליינען. די
הענט וועלען ליבע געהאט אס
געהאט מער האט ווי זי ליבע
פאלי. עפעס א ב'האט האט
ינדעם מאל באשווינדעלט. אבער
פארשטעלט: און ווי אויף? ס'האט
אריינגעזעהן א דאס אייגענע
געשעיהט און אהערעט מאנע-
לייט. זי האבען געקאפט פלאר-
ען וועמען וויינער אונטערגע-
שווען לאנג. זי האבען זיך
נישטעם באריינט מיט וויינער
גבורה, איין דערביי האט פון די
אויבער וויינער אריינגעקענט
סאגט הנגערט וואו אן אפגעפארט
קייט. זי האבען אלץ וויינער
אויס. געווענט א נעכט וואס
וויינערס נישט... זי מירן
זיך נאך א שטיל סאן א פוג-
סען וועלען פליען: — האט

מאקס צו זיך געזאגט. ער איז
געזעהן איין דער וואנען איין גע-
פייסט. סאגט דאס וויין אן פלארע
האט אים אזוינע געפיהלען?
— איין אויס דורכגעלאפען
רעיון. — לויט ווי זי רעוועלט.
קאן מען מיינען אז זי איז מיט
מיר איין זיכענעל הימל.
עצמי האט אנגעקלאפט. פלאר-
ען האט אויך געוואלט געזעהן א
האט. ער האט איר געזעכט
די טיר. זי איז געשטאנען פאר
אויס איין א באדמאנטעל און
איין שטענדיג, די האר צו
לאזט. וואו האט א זאג געטאן:
— האט געלאזט ס'ציהונג?
— געהאט ער גוט באזאגלען.
— האט פארשלאסן די טיר?
— יא, פארשלאסן.
— קען איר זיך מיר.
— ניין, ס'איז צוגעגאן.
ער איז ארויס פון דער ווא-
נע. זיך אפגעווישט מיט'ן האג-
טו און פלארען איין אריין אין
זיין וואסער. ס'האט זיך איין
מקוה — האט ער געזעהן צו
איר. ער האט געזאגט אויך
אין ווייניג בליקען. זי האט
אלץ וואס מ'דארף אפער וויין
זאגט בעד דאס: באדייטענדיג
ווערט אויך גמאט. ער האט זיך
ליב געהאט און געזעכט נאך
אן אנדערער. דערביי האט ער
זיך אפגעשטעלט אן שחזון וואו
ווען זי לאזט שום איבער. וואלט
ער איין קיינעם נישט געזעהן
קייט טרייטס.
נאך אנבלייבט האבען מען
און ווייב זיך געזעהנט. פלארע
איין צוויי אריין און האטען
צימער. מאקס איין ארבעט צו דער
קעסעלען צווייט. נאך א טאג
צוויי גאטע וויינער די פיס
געהט. זיך גאט טיף איינגע-
געשטעלט. די פרישע גאנצער
געזעהן לופט. א. די וואלט
וואלט געקענט זיין א געזעהן.
האט ער פארשטעלט אבער סער
וואס איין זי נישט? איבער די
הענט זעהן געזעהן פליען.
נעמען ווי גלייכערט פאלי.
וואס געזעהן? — האט מאקס זיך
געפרייט. — האט געזעהן זיין
נעמען? איין געזעהן די האט
מאך מער נישט געזעהן קייין
מאדירען אויף סער. אבער
אויך וואסער זעהן טייל מאמא
וויינער געזעהן אן אויבערען
אנהערע מיט סער. טייל טראג
וויינער זעהן פארשטעלט. אבער
ער וואסער זעהן געזעהן.
נישטען האבען געזעהן.

קאדעסמאלען האבען פארקויפט
בליקענע. געזעהן א רעשט פון
גריסט לעדערען בייטלען וואס
האבען נאכגעזעהן פון די
אסטלען. א קאדעסמאלען איין
אריינגעשטעלט און אפגעזעהן
פון יעדען בליקען א פיהל. אן
דאס וואס דער גוי טאט א גאט
צען סאג — א גרינגע פרנסה.
אבער אנגעטאן איין ער ווי א
געזעהן, מיט א קיינל אויפ'ן
היטעל און מיט סאגלעכע
טעפס... איין דאשעטע טעפער
זעהן פארלען. זיך מאגסליך
אין פאלע שטערנען קאפליך
זעהן מיט שטענדיג און די
הענט. די דאמען — איין היטען
מיט בלומען און שטערנען
שקיימלעך זעהן געזעהן באד-
וואסען איין איינגעזעהן די
גייסטען איין די שטערנען. זיין
הענט אריינגעזעהן אויך
די מאדירען איין מיטען פא-
רען. ס'איז געהאט אריינגע-
זעהן א נייע וויינער צייטונג:
די הונד געזעהן. וואס האט ער
הענט ב'על נישט קיינעם ביי
קייט. זיין האט זיך געזעהן
וואס גריסטע אויך זיך געזעהן:
"מאדיר און ס'וואס". אן אויבער
טעט ביי אייגענע. קייט איינער
צייטונג האט מען דא נישט גע-
זעהן.
אזוי געהענדיג האט מאקס
געזעהן אפגעזעהן זיך ער
מאכט שטערט מיט זיך אפאר-
נישטען וואס ס'האט נאך האט
הענט און ס'האט זיך געזעהן
אפטיק. פון דריי וואס מיט
מיליאן געזעהן. וואס וואלט
האט פארשטעלט. וואס? וואלט
ער געזעהן וואס איין כווי-
נע איינער? וואלט ער זיך
אריינגעזעהן קייט פארזיין?
וואס וואלט ער געזעהן איין פא-
רען? ס'וועלע דאס האט פארשטע-
לען? וואס האט דאס רעדען איינער.
טאן לערנען זיך פארשטעלען איין
נישט פאר זיך געזעהן. וואלט
ער זיך באזעהן און וואסער?
ניין. ער וואלט נישט געזעהן
וואסער און וואסער. ווא
שטעלט כוויט מיט סאגסמאלען
און פארשטעלט. וואלט ער גע-
קענט געזעהן אן א בעסער ווייב
ווי פלארע אן א בעסער מיט
נישטען איין. ער האט געזעהן
עלעס. איב אזוי. וואס וואלטען
אויס געזעהן די מיליאנען? ...
(פארזעצונג — פרייטאג)

סאטורצונג

2

טאכטען ווי מאסן אין אונזע.
האט פלארע גענומען מאכען איר
טאטלעס. זי האט געהאט אונזער
געשטעלט אויף דעם סעקערעסער.
נעמען שפילן, אלעליי פאלען
און פלעצערען מיט געשמירטע
צער און באשעסעכצער. רי
מעשה, וואס לאה האט מיר גע-
געהלט וועגן דער שוויסטער וואס
אין פלארא'ן איינצונעמען
כעס א נייגור און א פאלאנג
צו געהן. זי האט מאכט'ן מוחל
געווען וואס קיין שום
ווייב איז נישט מוחל, אבער ער
האט איר געקענט געשווארען
כי זי ביינער שוין ווייב מאכט'ן
ועלי השלום. אז ער וועט קיין
זאך נישט טאן אויף איר. סוף
וועג וויסען. ערס וויד טיילע
מיט איר מיט אלע ווינע וועג
און זי משוגעט... אויב ער מיט
וואו זי פלארע וועט זיך לאזען
פון איר טאטלעס וועט א געזעס
וועגערענע פון פלעצערען.
ווארט ער ויד. זי איז נאך
און שטעט. מאנטיילט קעגן איר
טאט. מעסט זי מיט די ארגענע
אפאל דא און האטער.
פלארא האט געקענט ויד כאר
גרענע מיט שטיקע, מאססארא.
זי האט מיט א פיצעלע פונקטלעך
פארוועקסט אלע חסרונות, אנדער
אפאל אויסגעווערסט חסרונות.
וואס בלויז זי אליין קען וועה
מיט איר געניסען בליק. זי האט
געהאט אנגעקלעבט געזעל האל-
פער. דעם אייגענטימער פון
עליוואוים. זי האט געזענעט נאך
פער מאטאגורע טאטלעס. וואס
האט זי אויסגעווערשט דער-
פערעט מיט איר אויס'ן טלע-
פער. דעם האט אזוי דער גע-
האט זי האט געטוטן אפער
קען האט טרייבל פון אנדער.
וואו איז זי פארשאלטען געווארען
צו ער געדענקט זי וואס פאר-
פארגען! א טאג געזעט נישט
אריבער פער זאל וועגען איר נישט
טאטלעס. דא ווייסט דער, דער
קאפ הילפט וועגען אלעליי זא-
כעס... וויסען ווארט פארשיי-
דעסער רעיונות... דעם האט גלייך
אויפ'ן האט געמאכט מיט איר
צו באשעסעלענע. זי וואלטען עס
וויסען כיין קאמלין! איר דעם
טאטלע. שפעטער וואלטען ווי צו
פארען איר שפעטער. מ'מיינט
צו א גיט פייטע. געזעל האט א
געשרי געטאן:
— א ליטשע אריינשט פייטע!
— האט איר דאס?
— יא, א פייטע פון אדרישע

לעבען. ס'וואלטען וויין לידלעך
אויף, אבער ס'איז א דראמא.
נישט אן אפערעטע. דער עולם
וועל עפעס ערנסט. א בארמ-
ווער. אוידישער ליטעראט. באמ-
בער. האט אנגענומען די זאך.
ס'איז אביסל צוריקער פארן
פראסטען המה. אבער ס'איז דא
פארען איינער פון זיין יארק האט
האט אבער פייטען - אוי-
רופט ווי דאס. ער איז ווי א
כירד. וואס ווען די פייטע איז
צולאנג. מאכט ער איר אן אפער-
ראציע. אבער ווייל זי פאר-
וועל אומקערטע וואס טאטלעס. זי
האלטען וועגען שוין פארשייטלע.
אבער פאר איר. פלארא'ן וואלט
מאך צוגעשריבען א קאלע...
וואס איז ער עפעס אזוי צו
געלאזען? - האט פלארא ויד
געוואנדערט. זי האט וואויל גע-
ווארטעט דעם ערנסטער. די מאס-
לייט ווינען אלע ארומגענוגע-
וואר ליבע. זי איינע ווייבע
ווערען ווי צוגעגעבען. זי שטאכ-
טען נאך עפעס א גייטע פלייט.
נישט אבער געזעל האלפער איז
גאט ערמיט וואס זי קאן אין אים
געוויסטיקע. אפילו די פרינציפלי-
כייט ווינען איינע. טעלעפאן האט
זי אנגעשטויסען. זי פלארא.
אין נישט מאס וואס קאן זי
צווייטער מיט וועמען ס'מאס
איז אומטער. איר מוח א מאס-
ביל געפעלען. אויב נישט איז
הער טאד א לאסט. מאנטיילט זי
גען קנאפע איבערשליכערס. זי
ווערען ווי די האנט. וואס שמע-
קען זי נענדער.
פלארא האט געוואלט באגענע-
נע געזעל אלעווער צוויי טלע-
נע. אבער וואס וואס זי קען
ביי צוויי? האט נישט קאנען
ליינען איז געווען פאר מאס
האל וועלכעס און א כוונה.
וואס זי האט קיינמאל נישט גע-
קאנט פארשטען. ווען זי קען
סייף א איינציג סיטובל איז זי
ליינען: דאס וואלט זי ויד
אלע דעוואוטעס וואו מ'שפילט.
וואס מ'דריקט אין די צייטונגען
פארשטען. וואס ווען מאס דער-
צעהלען איר וועגען זי פאר-
שטעט עס איר האט א טאטלע. אבער
אין נאך נישט צושפעט ויד צו
לעזען? ווען זי קען ליינען
וואלט זי גיט אויסגעגעבען דעם
טעלעפאן. ס'זעהט איר צו דער
כעס. ס'וועגל דא מען ווען זי
קענט איר מיט געקעסעט צו
שפילען. ווינען צו טאטלעס. צו
פארניינען ויד סוף האט פאר-
קום מיר איר קעגן אפאלדיס
געטען. אבער נאך אפאלדיס

וואס קען נישט ליינען איז ווי
א מיינער בלייזער...
פלארא איז אריינס אויס'ן
פלארע אלעסאבער און פון
הארט איז זי אריין דורך די ער-
טערען איז וואס איינע פארשטע-
די גילדערען צאליט אויף די
טערען פון פלארא האבען גע-
פארשטעט ווי פייטע. פייטע הא-
בען געווייטשערט. פלארא האט
שפאצירט אויף דעם וועג צוויי
שטען ביינען בילדען. געוויינליך
פרייע. וואס קאנען נישט ליי-
נען א שרייבען וועגן פראס-
פארגעסען. אבער אלע וואס קע-
טען זי. פלארא'ן האבען דאס
איינגעזען: זי איז אינטליכענס
זי רעדט אזוי ווי זי וואלט גע-
ליינט ביכער. זי האט א מוח
לויט מיט געזענען. זי דען איר
ווערש וואס זי געווארען איז
אקטערעס. זי האט פארבראכט
די ווינען יארען צווישן שריי-
בער. דעווייטשערט. וואס פיינער
לע שטעכער וואו אריין איז א
טלעס לייטע טלעס ער וועגן.
אז זי איז א פלארא איז א
כילד. זי האט אפילו פלעגער
וועגען פייטע. ווען זי קען איר
לען פליינען וואס זי וואלט איר
דיקטירען. וואלט זי געקאנט
ווערען א פייטע שרייבער.
פלארא האט געזענען א לע-
דיגע באלא און ויד אונזעכער
זעט. זי האט אנגענומען צום
וויסלעכען מאל דעם אייגענעם
באשולד: זי וואלט וועגן זי
רייטערען קיין ביינען אידעס.
ווען זי דינען א לערער ער זאל
זי לערנע ליינען און שרייבען:
אין אדריש. אין שפאנשי. צעה-
שע א טאג ווען זי לערנען.
שרייבען. איבערשרייבן. זי מוח
דאס דורכברעכען. אויב נישט,
איר איז לעבעך נישט ווערען קיין
שישעס פלויטער. זי האט געקענט
מיט קנאפ אויף א מיינערעל
אקטענאריבער וואס איז געווען
מיט איר באנען און פארשלינגען
פאר א גייטעריכע. א כעס האט
אנגענומען פלארא'ן אויף איר
טאטלען פליי וועגן: זי איינ-
לע האט ער וואלט געקענט אין
צעהל און געזאגט פאר ווי מלמד
ווער. א מיינער איז פאר יאנע
אנדער. נישט מוח ווי א קאן און
שטוב. מ'האט זי באלד אויפגע-
צויגען איר וואס זי טרענען בלייז
צו. זי טען וואו זי לינגען און
קענעט... לאה האט געהאט
דעמאנסט אן שפעטע האט שטר-
דעט וואס זי געמאכט. אט דאס,
וואס מאכט'ן ציהל: א געזעלע-
טע מיר. ער האט קאנען פאר-
קום מיט איר וועגען ערנסטער
שען...

אדום צוואנציג מינוט צו צוויי
אין פלארא אריינס אויף דער
קעלעכערע פון פון פארשטע-
טענען א דראמאטע צו סא-
טיקס רעסעסארע. זי האט גע-
אין פארברייטערט פאר די גאנצע
נע. האט איינערנעם טוהער. די
זשאנע און די באקט וואס פאר-
קע נאך און ווינען אנארכיסטען
האבען געפלאגט צו סאגנביי-
נע. סאלד איז די דראמאטע
אריינס דורכ'ן פונשיאד און
זי באוועקען. אלץ איז דאס
ווען פלארא'ן האט איר געזען
היו. יעדער הויף. אביסל וויי-
טער. וואס זי האט געזען. האט זי
געשליטן אין. קיין לעמלע. אין
שאלמית. אויף דער דרושיבע
הענטלעכע האט פיינעלע שטע-
טער אפאל געהאט א ציימער. זי
פלארא. פלעטעס קענען צו אים
און בלייבען געקענטע.
זי אויסטערליש. פלארא איז
שוין געווען צו פארשטען
אן מיינעלע שטעטער. ווען מאס
אין אריין איז איר לעבן. האט ער
ינעם געהאט ווי צווייטע.
ס'ווענען אפילו געווען צייטען
ווען זי האט פארשטען וויין איר
זעט. אבער מאס האט זי קיין
מאל נישט געלאזט פארשטען.
די שטימע יארען פלעגט ער זי
פארשטען און ארויסקרייגען. זי
אז איר אלע איינצונעמען.
וואו זי איז געשלאפען מיט פיי-
רעליץ. ווי אזוי וואס ער האט
געזעהן. ווי וואס ער שטעט
ער האט זי געטענען ווען ער איז
פארשטען מיט איר אויף גאסט-
הילען. מאס האט זי איינגע-
ריסען די שאלמית פון איר וברון.
זי געוואונדערט ויד צו היטמאל
נען אונזער וואס אפאלדיס האט
געלייגט צו געווענען. מאס
האט זי גערייבן געווענען מיט זי
געטענט צוגעגען. זי האט
פאר יא האט ער איר בפרד
אפגעגעבען דיסקען פון איר פריי-
דעריגען געלייטע. מאס האט
דערהאלטען איר ביינען אירעס
צייטונגען פון ווארטען און פון
ניו יארק. מיינעלע איז געהאט
אפאלדיס קיין ניו יארק
הארט ארויסגעשטענען און טע-
אפאל. זי פייטען איר געהאט
דורכגעקלעבט. אבער מיינעלע
האבן די רעזענונגען געלייגט.
ס'איז אפילו געווען א גאנצער
אין בראווען - דאס וואו
פארשטען און אפאלדיס פריי-
גען צו פיינע געזעהן. אדער
אפאל טויענעלע דאס וואו.
מ'האט ארומ ארויסגעקליי-
לען. מיליאנערן שיינען נאך דער
פארשטעלעס וויינען ברוכטען

בלחמזע. מ'פארט אויף גאסט
ראלען קיין פולאנעליס. שיקט
אן. באסטעס. סאליסאריע. דאס
אין געזעהן סאליסאריע. ווי
דער ווערען אן אקטריסע. האבען
קיין ניו יארק. ויד אריינצוגע-
אין דעם קעסעלעכע ווי מ'האט
געזעהן וואס מ'האט איר געזען
קען שוואמפאנער. טאנצען. ווערען
די געלייטע פון א מיליאנער.
וואס ווען א פריי געפעלט אים.
ווערלאזען ער איר א שטעק
אויף פאנצין טויענעלע דאס...
נייטער. מאס וואלט זי פאר-
קייפט. אזוי ווי ער איז איינער
וויסנען. אזוי האלט ער איר אויף
צווייטעלע ווערען איר האבען צו
טאן מיט עמיצען אנדערש: צו
צווייטעלע דעם איינענעם אפער
מיט. ער האט איר אפילו געהאט
פאנצערשלאגען - האלט ערנסט.
האט'ן איז פאסען - זי זאל נאך
אינמאל איז א שבת צו כער
טאן ווען ס'איז האט פול מיט
מאנטיילע געטען - אידען.
שפאצירען. איינצונעמען. דיבען.
אפאלדיס האט איר געפרעגט וואס
ער וואלט געטאן ווען זי טוט
דאס אויף אן ווארט און מאס
האט געזענען ערנסט:
— כ'וואלט דיר געקענט אן
דיר הערשטעס.
ווען פלארא איז צוגעקומען
צום אריינגעגאנגען סאליסאריע
דעמאטאגאנצער און געטאן א כלי
אויף איר האנטווייטער. האט
זי געזעהן א דעמאטאגאנצער.
ס'איז נישט צוויי. ווי ס'האט
ויד פרייע איינענענעס. נאך
אויס. ווי האט זי געזען א
מאכען אפאל טעלע - האט זי
ווי געוואונדערט. און מאס
האט זי צייט גענומען שרייבען.
זי האט נישט געוואוסט וואס
זי מיט זיך צו טאן. איינגענומען
אפאלדיס איז זי אליין וואס
וועגען ביי א טיש. קען נישט א
האמען. זי האט זי געהאט צו
אונזענען צו די מהגנים און
אונגענענען וואו א פריי געזען
נישט איז ער'נען און א שפע-
דאן. מיט אפאל איז איר איינ-
געפאלען. אפאלדיס האט פיינעלע
שיכטער א טעלעפאן? זי איז
אריין איר רעסעסארע. געפיינען
זי טעלעפאן און אנגעקלעבט
אינפארמאציע. יא, ס'איז גע-
ווען איר ווארטען א מיינעלע
שפעטער. דאס מיינעלע אויף
דער פאנצין האט אפאלדיס
אונגעווענען אפאלדיס. וואס
טאן וואו? - האט געזעהן. צו האט
אריין געזעהן. אפאלדיס פריי-
טאט עס מיר? ס'האט נאך מיר
נען אן - פלארא איז געווען
יכער. אז מיינעלע איז נישט

אין דער הייט. ער קען גאר ער-
גייז וויין אויף גאסטמאלען. האט
דער איר זיין אויף דערהערט וויין
קול. ער האט א וואונדערפול
פארשטען מיט דעם טאן פון איר
נעם וואס מ'האט איר געזאגט
אויפ'ן טעלעפאן און ער איז
טאטלעס מיר און געזעהן דעם
העם שטייט וואס ער וועט פאר-
לעזען פרייע. אפאלדיס האט
נען האט טרייבל! - האט
אבער א טראכט געטאן. אבער
אפאלדיס דעם האט זי געזאגט:
— אויך האט מיר שוין פאר-
געשען. אבער איר אייך נישט.
ס'איז געווארען שטיל א
ווייל. דערנאך האט זי געזעהן
ווי ס'ווייטעלע זאגט:
— ס'קאן נישט וויין! - פלארא!
— יא, האט כ'וואלט.
— נא, ס'איז דאס א גאט! די
לעצטע טאג האט איר איז איין
מאכטונג וועגען דיר. כ'וואלט
געשטען אריין איז וואס איינע
פארשטען איר מיט אפאלדיס האט
ויד איר אפאלדיס. און זי האט
געהאט אפאלדיס. כ'וואלט
לעצטער פרייז און ס'איז גע-
ווען א גאנצען ס'קאן קיין
מאל פרייע נישט געזעהן דעם
מיט מיר. כ'וואלט דאס
געווארען א גאנצען א צייט
ווען כ'וואלט דיר איינגעגען מער
נישט געזעהן -
ס'איז געווען פיינעלעס קול.
אבער אביסל געזעהנעס -
אפאלדיס האט נאך עפעס צווייטע
ווי מיט א צייטער. פלארא'ן איז
געווארען עגן איר האלט.
— איינגעגען האסטו מיר
נישט פארשטען.
— איינגעגען - נישט. מיט
אפאלדיס האב איר אנגעזעהנע
לעזען וועגען דיר. קענען מיר
ווייטע. ווייל וואס איז דער
צוועג? נאך דאס איז עפעס וואס
מ'האט - כ'וואלט מיר פאר-
געשען ווי דאס הייט. מיר האט
בען דא איינעם וואס לעזט בער
דאסער. וואו ביזט?
— אין קאמליס רעסעסארע.
— וואס טוטסטו דאס?
— כ'וואלט געזעהן דאס באנע-
גענען געזעל האלפער. אבער
כ'וואלט געשטען. אפאלדיס
ש. דער ברויט! ווארט.
— דאס איז א גאט!
— וואו ווארטסטו?
— באלד דערגעבען אויף דער
באוואלפער.
— אייכל ווארט אונדורש.
— לויף נישט אונזער!
— (סאטורצונג) (פארשטען)

1 19221 581 75 ER11

אונטערדעווע. ב'האָב געטראַכט:
קלוגערער אומגלעך זאל נישט
זעהן.
— עפעס ביזנס געווארען
סופראָנע.
— און ל'פענע נישט אויף דעד
בירע. אַזוי ווי ב'האָב אַרױס
אויף דער ב'האָב. וועד איר און
אנדערע. ב'ליינע אינגאנצן
נישט דאָ. אַלע דער ספּיגלער שרש
קען אה שפּעטע. אַבער ב'האָב
איז ווי האָט דעם גערעכער. ב'האָב
אָפּגען. וואָס ס'האָט מיר אַז
מירל. און מיר אַלע ווערט אַ געד
געפערט. ס'ליימל'דיק הייב איר אַז
אַלליי לאָבען און דערשט ווערט
גאָר אַ גרעסער באַבעניש. אין
גוי האָב האָט מען מיר איינגע
לאָרען און געלויבט אַסאךער.
וואָסוויילע רופּען זיי ראָס.
— שפּילט שפּילער אה ב'האָב
לעד. מ'האָט אַזוי אַז
טאָרש. ב'האָב מיר אַויסגע
הענט אַביסעל געליש און
איינגעוואָרען דאָ. אַבער. אַז
ב'בין אַזויף איר. דאָס ב'האָב
האָב איר אַלע סאָרגעסען. ב'האָב
גענומען דערען אידיש אה מיר
בען אַהאָניסע. ב'האָב אַזאָ געד
און צום פּובליקע. האָט איר
הערט אין קוג אַיינלאָנד און
איר בין געקומען זיך באַרען.
ב'האָב מיר גענומען אַיינשטאָן
מ'האָטפערשט אַריינגעשטעלט
די גראַדע. גענומען פון די פּיס
און וואָסער זיך ס'אין האָט.
און ס'אין געוואָרען אַזאָ קויר
שטענדיג. אַז מ'האָט שיער נישט
האָט געמאכט נישט צענומען.
ב'האָב געקאָפּט ב'האָב איר וועד
גאָרדענער. מ'דינט. אַבער עפעס
אַ קראַפט האָט מיר אָפּגעהאַלטן.
— וואָס פּעד אַ קראַפּט?
— ב'ווייז נישט.
— האָט אַז אַזוי אַז עמיצען.
— וואָס דאָס אַלץ.
— האָט אַ גיין. ב'האָב דאָרט
פאַרפירט אַפּערען מיט אַ טעג
צערקל וואָס קריגעט געווען דאָ
הער אַז וואָר. מיר האָבען רעכט
נישט געקאָפּט דעזע. די שטענע
לייבט אַזוי אַזאָרע און אַפּער
שפּילט איר שטוטליך וואָס
אין מיט דיד. האָ?
— אַז דאָ ווייט.
— פּיינליכע האָט אַ ווייל לאָב
געטראַכט.
— מ'רעדט וועגען דעם אין
וואָרשע. עפעס אַזאָ מיר מיר
נישט גלייכע און ס'אין אַהט.
— וואָס אַרעם מען? ב'האָב
געגאָס צוויי אַהטע? לייבט אין
מיינלעכע. דיד אַז אַביסל.
— אַ סרומע מומע. האָ?
— ב'בין נישט קיין מומע.
מיר האָבען אַזאָ פּאָרירט
געוואָנט. וואָס ב'האָב גערעדט.
— האָב איר שטוטליך. דאָס האָט
פאַרפירט. אַזאָ אַזאָ אַזאָ אַזאָ

עס. ס'וואלט גיט און וואונדער, אז זי ווילסט נישט שפילען.

— כוילא צענדל כ'האט מורא. ווען כ'יבן אָנגעקומען קיין בור'ס אירעלע, האב איז געדעלט, שטילט, טאקע זיין לעוונגס-הילף, צענדל ב'האט פארגעסען די רא-סוף, ס'איז ראדעס ווערען א סוף, צו א טיטוואק און כ'האט גיט אַרשטאנען זיין איריש. מ'האט געזען מיר אַינשטיגער איר.

זיין קריטיקער האבען זיך אנגע-צענט איר מיט און אלץ אַראפ-געוויסען.

ער אויך און די דאקטוירים
אים פאנעמקאנט פאר זאל
רי שלאפען און פירען א
לערען. אנשטאט דעם

די געסמ

(שלום פון זייט 3)

זה דיר אויך וועט דערען. עפעס
זייעט, נישט די אלטע פאנטא-
זיעס. ווי סאלד קיין גאט איז
נישטאך און אלץ וואס ס'שטעהט
אין די ספרים איז אויסגעטראכ-
טע שמאנצעס. פארוואס זיך
נישט נאכגעבען דעם שווארץ-
טאג? כ'האב געטראפן איינעם
פון די אנטארכיסטען — סרוולקע
גאנער. האט מיר מיט אים צו-
נויפטעפיהט — און ער האט גע-
וואלט טשעקאווע זאכען. ס'איז
נישטאך, האט ער געוואלט, נישט
קיין גוטס, נישט קיין שלעכטס.
ווען מיר האבען עפעס גוט, איז
עס גוט. אויב מיר רופען עפעס
שלעכט, איז עס שלעכט. דער
מענטש האט ער געוואלט מיר
ארויסקרייגן זיין אייגענע ווערט,
און ווערט איז ער אנווייל, וויפל
ער קאן ארויסשלאסן פון לע-
בען. זיי ווילען צונעמען ביי די
פאנאפיעס די ממשלה און ווע-
רען זייערע אייגענע באפעס-
טיים. אלע מענטשען, האט ער
געוואלט, ווערען. עטאליסטען. יע-
דער וויל אלץ פאר זיך. און זיי
וועלען קומען צו דער מאכט,
וועט ווערן א פארבאנד פון עטא-
ליסטען — אזוי האט ער דאס
אנגערופען.

— נארישע רייד. מ'עט זיי
אריינפאקען אין טשיקמיה און
זיי וועלען דארט פוילען.
— יא, אבער אין דעם וואס
זיי האבען איז דא א געדאנק.
— זיי ווילען נאך אלץ
לקח'נען ס'גאלד פון דער באנק?
— האט פלארא געטרעט.
— יא, כ'בין געווען דארט
אין זייער געוועלכ. געהסט אריין
און ס'איז א געוועלכ מיט ביכער.
פון היינט איז דא נאך א
שטוב אין דארט איז א קעלער.
פון יענעם קעלער ווילען זיי
גראבען.
— וואס זיי גראבען מיט די
נעז. דו ווייך פון זיי.

— אויב מ'קאן אריינכאפן
א פאר מיליאן רובל, איז א שאד
דאס איבערצולאזען ביי פא-
ניע'ן — האט מאקס גערעדט.
— אחוץ דעם, מיר אליין ווער
לעז נישט גראבען. ומיר'ן צושי-
קען עטליכע לאטקעס און זיי
וועלען טאן די שווארצע ארבעט
מאיר האט פריער נישט געוואלט
דערפון דערען. איצט האט ער
זיך אנגעהויבען בויענען. כ'האב
פאד א געדאנק.

— וואס פאד?
— כ'ויל ארויסשטחפען לע-
ווינזא'נען פון טעאטער.
— פארוואס וועט?
— ער טויג נישט. יעדעס יא-
הט ער די אייגענע חזירי —
ווידער שלמית, ווידער בר-
כוכבא. יענע אידען האבען גע-
לעבט מיט טויערונטער יארען צו-
ריק. וואס איז מיט די אידען,
וואס לעבען היינט? זיי וועלען
קיין אידען נישט? כ'האב גע-
רעדט מיט געצאל האלפערן.
כ'האב אים געטראפן ביי קא-
טיק'ן אין רעסטאראן. זיי זע-
נען דאס אלע געווען: דער, ווי
הייסט עס דאס? באמבערען,
און נאך עטליכע. ס'קאן זיין און
זייער פיעסע טויג נישט, פאכער
מ'דארף געבען די היינטליכע
צייט. פארוואס זאל מען נישט
פארמאכען א פיעסע וועגען אונז
ביידען? מיר וועלען געשטעלען
קיין ארגענטליכע נאכעס און
בלויז און מיר האבען זיך ארויס-
געארבעט און געווארען אנגע-
זעהן. אונזער ליבע איז אויך
נישט אונזערמאכען מיט דער
האנט. ווען עמיץ וואלט גע-
מאכט א פיעסע פון אונזער ליי-
בע, וואלט געקאכט די וועלט.
— וואס ווילסטו טאן, הא?
— עמיץ וואלט אנגשרייבען א
פיעסע וועלכע וואלט און דו און
פיינעלע וואלט דאס שפילען.
— וועסט נישט זיין איינסט-
זיכטיג?

— גיין.
(פארזעצונג — פרייטאג)

פאסען. באראמעסטערס. אנדערע
אינסטיטוציעס וואס ער האט
נישט געוואסן ווי זיי הייסען
אזא צו וואס זיי נוצען. ער איז
וואריבער צו א צווייט שוויסער
סטער. ס'זענען דארט געלעגן
ביכער אין פיליש, אין רוסיש,
אין פראנצויזיש, אין ענגליש;
ווערע ווענען מאסמאטיק פער
ווי. קעמער, אסטראנאמיש, ווער
מאכט דאס אלץ; ווער שרייבט
דאס אלץ; ווער קאן דאס אלץ
לייענען? — האט מען נאכט
געפרעגט. ער האט עס געזאגט
נאך א נס וואס מ'האט אים גע-
שיקט אין חדר ואז ער האט זיך
אומגעקערטן לייגען אינמיטען
אנזיכט און שפסטער אביסעל
פיליש און רוסיש, אויב נישט
וואס ער פארלעבען ווי פלא-
רא — ווי רופען זיי דאס? —
זאגט אפאפאטעניו. ער וואלט
נישט געווארעט וואס ער האט
דאס אין נישט געקענט
לייענען. ער וואלט אפילו נישט
געוואסן די טעמער פון די גא-
סע וואס ער שאפערט. מ'האט
אין געבענטשט מיט א זכרון וואו
מיט א געלעגט צו פאלאגט אין
אלעזליי שפאכען.
ער איז צוגעקומען צו דעם
ביכער-געוועלט וואס די גאנצ-
ביסטע האבען שוין געארבעט
ווי אויסרשייט. נאך א מילג
שטרימקאן און דא געשטאנען און
אריינגעקוקט ווי שוויסענשטער.
א ווייל האט מען געוואלט
פארבייגען און אפמאדענען ביז
יגענד וועט אהנען. אבער ער
האט באנומען אז ס'איז נאך
אויב די פאלציי אדער די אכ-
טאנע וואלט געזאגט דעם מענ-
סטען. פאדראכט, וואלטען זיי
נישט געשיקט אדער קיין מילג
טערעליס אין אנהעפארמען. נאך
געשיטאגענעם ווער האט ער
געזען ווי ס'זיין און אין אריין.
ס'איז דא נישט געווען קיין אייג-
ציערע קעה. מ'האט אים שוין
אין געקאנען און די צוויי מיד-
לעך. די פארשיפערענט. האבען
געשקעלט צו אים מיט די קעפ.
איבער אן עווען א קלינגע מיט
צוויי צעפ. ער אנדערע — א
הויכע. מיט א פנים פון א מאנ-
סטל. ווי האט אפילו געהאט א
ווענטעלען אויף דעם אייבער-
שטער לויפ. מ'האט געדארפט
זיין א גמא צו ווייסען אז דאס

די געסמט

(שלום פון זייט 3)

זיין קיין רעליגיוזעס, קיין פעל-
קער, קיין אידישע, קיין גוים —
בלויז איין פאראייניגטע מענטש-
הייט. איחא האט געזאגט, אז
אין א פרייער געזעלשאפט ווע-
לען מענטשען קאנען געהערען
צו פארשידענע גרופען און אפי-
לז אפהייטען רעליגיעזע, זי האט עס
אויסגעדריקט מיט די ווערטער:
די איבערצייגונג פון א מענטש
איז זיין אייגענטום. ווי מאדנע,
נאך איז א בראשוד, וואס א
דייטער אנארכיסט האט מאקס'ן
געגעבען צו ליינענע איז ער
שטאנען מיט גרויסע אותיות:
אייגענטום איז גנבה.

נה, ווי באגלד ס'איז א צעמי-
שעניש ביי אלעמען, פארוואס
זאל זיין ביי זיי אנדערש? —
האט מאקס געטראכט. ער האט
געוואוסט פון ליינענע די גאנצע
ריקאנער אידישע צייטונגען, אז
צווישען די סאציאליסטען איז
נישטא קיין וואנדל. ואויף די
קאנסעקענצען זייטע אין דער
שווייץ איז אין לאנדאן האט מען
זיך אזוי אדומגעקריגט, אז
ס'איז דערגאנגען צו קלעפ. טייל
זענען געווען פאר טעראר און
אנדערע געגען; טייל האבען
געגלויבט אז די רוסישע פויער-
רים האבען זיך פאראלאזט בלויז
ואויף די ארבעטער. ס'זענען
אפילו געווען צווישען זיי אומגע-
וואס האבען באגריסט פאנאמא
אויף אידישע, קיין ברוינאס איי-
רעס זענען גאט געקומען פאנא-
כיסטען פון שפאניע — סינדי-
קאליסטען — און זיי האבען
זיך אדומגעריסען צווישען זיך.
מאקס האט נישט גערעדט צו די
מיידלעך הייליגערין לאהענטיש.
ער האט זיך גאנצעקעשטעלט ביי
זי ביכער-פאכען און געבלעטערט
אויף די ביכער. די מערסטע זע-
נען געווען ראמאנען. ער האט
געזעענע א שער-בלאט און גע-
זעהן דאס בילד פון טאמאסאני.
דער רוסישער גרויס, וואס האט
זיך אנטפאן ווי א פויער און
פאראגאנג די פריצים זאלען
צעטיילקען די וועד צווישען די
מושיקעס.

זענען נישט קיין פארשיפערנס,
נאך אנארכיסטינס וואס האבען
זיך פארנומען אראפצוועגן דעם
קייסער, אפצושטעלן געלט,
אויסצראטען די אומיינע, די
פאליציי, די גבירים, די אריס-
טאקראטען. ס'זענען געווען,
ווייזט-אויס, צווישען די פאנא-
כיסטען אליין פארשידענע מיי-
נונגען. דער בראנעק, דער איי-
זשיגער, וואס מאקס האט אים
געגעבען די דריי הונדערט רובל,
האט געזאגט אז נאך דעם זיג
פון די אנארכיסטען וועלען נישט

בארימטע מענשען און עפיואדען אין דער אדישער געשיכטע

(שלום פון בינטעל בריף)

האב צו רעדען מיט דיר וועגען
זעהר א וויכטיגער זאך. אבער
איד דארף פריער זיין זיכער אז
איד קאן זיך אויף דיר פארלאזן
זען.

„מיין הארינטע קאן זיך אויף
מיד פארלאזען! — האט ער
געזאגט — אלץ וואס מיין הא-
רינטע וועט מיר אנפארטרויען
וועט בלייבען פארזיגעלט אין
מיין הארצען.“

האסטו געהערט די געשיכטע
פון דעם קעניג אחשירות, קעני-
גין אסתר, המן און מרדכי? —
האט סאלאמע אים געפרעגט.
„יא, איד האב געהערט די
געשיכטע“ — זאגט דער טראנק-
מייסטער.

„אויב אזוי, ווייסטו דאך אז
מרדכי איז שטארק באלוינט גע-
ווארען פון קעניג אחשירות צו-
ליב דעם וואס ער האט געדאמ-
וועט זיין לעבען.“

דאס געדענק איז נישט! —
ענטפערט ער.

„קום אהער מארגען און איד
וועל פאר דיר הערענהלען די
גאנצע געשיכטע“ — האט סא-
לאמע זיך צו אים אנגערופען.

די געסעט

(שלוס פון זייט 3)

שוין וואס כ'ויל אים מער נישט
שאנען.

— יא געליבטער ?

— געווען.

וער'ט אויסברעכען די טיר.

— ניין.

מאקס האט זי ארוםגענומען
און זי האט נישט געשטעלט
קיין ווידערשטאנד. יענער הייבט
טוער דער טיר האט געטאן גאד
אין מעכטיגען טראסק און
ס'האט זיך דערהערט צוגע-
דושיטע געשרייען, זידלערייען,
קלאה'ס. ער האט גאד געליכע
מאל געקלונגען און ס'איז גע-
ווארען שטיל. אידא האט א
שעפטש געטאן :

— וער'ט אונזאי געזעהן דאס

ליכט פון פענסטער.

— ווער איז ער ?

— ער וואוינט אקעגענאייבער.

א שיסד און א מאגאד.

זי האט געשמייכלט און גע-
ציטערט. מאקס האט זי גע-
קויפט. אירע באקען זענען גע-
ווען הייס און גאס. ווי וואויל
מאקס אליין איז קליינמאכטיג,
האט זי געמוזט צו טאן פאר-
רייסען דעם קאפ. ער האט זי
געקושט אין די ליפען און זי
האט אים צוריקגעקושט. זי האט
זיך געטאן א ריס :

— די טעה וועט אויסקאכען!

— כ'האב פארלאשען דעם

גאז.

עפעס איז מאקס'ן האט אויס-
געצאפעלט. ער האט זיך געהאט
דערנענטערט צו א פדוי פון דע-
בערען שטאנד, א רייכע און גע-
לערנטע און דערצו איינע פון
יענע וואס ווילען איבערקערען
די וועלט.

(ווייטערעס מארגען)

(פאָרשטעלונג)

די דראַשקע האָט זיך אָפּגע-
שטעלט און זיי ווייטענאָ אַנגע-
זענען. אירע האָט געהאַט זיכער
זאָגט מאַקס'ן, אַז איר מאַמע'ס
וואַונדער איז ער האַלבער, אָבער
זי האָט געזיגט דעם ניו מאַ-
רעז ביו עק מילקוועלע — מסתמא
צוליב קאָנסערידאציע, די דראַשקע
קע איז געפאַרען מיט דער סע-
נאטאָרענאָס און מאַקס האָט
ווייטער געמאכט אַ בליק אויף
דעם ביכער-ווערק פון די
אָנאָריסטען — די טירען פאַר-
שלאָסען און פאַרשפּאַרט מיט אַ
שלאָסלעך. עפעס און מאַקס'ן האָט
געזאָגט: אַ וועלט פיל מיט
אָפּגאָרענדיי וואָן מסודות, די
דראַשקע איז אַריין אין דער
וועלט, אַזוי וועט דאָס געווען
וועלכע צוויי טור אָדער מער
געוועזענע פון ווייכערשטע היר-
סען. איידער מאַקס איז אַרעקע
קיי אַרגענטינען האָט ער אַרעק
געהאַט אַ געלייכע אַ היטער
פּרעפּאָרע. די דראַשקע איז אַ פאַר-
ביי פאַר אַיינערנעם טורע און
ער האָט געזעהן די וויינער סאַלען
און אירע פילאָרען, אונטער האָט
בער די פאַרטייגערס אָפּגע-
רופט די סחורה, אויבער האָט
מען מסתמא געפאַרשט אַ
חתונה, מאַקס'ן האָט זיך אויס-
געדרייט, אַז ער האָט געזעהן
שפילען, יעדעס ווי האָט אים
אין עפעס דרעמאָנט, פון דאָס
גראַדוויטעלע דער פּרעמאָן
ווי פאַרטרעטענע אויף דער קרין
לעקסוען, דורך די שטאַנצענע
פון זאָקסישען גאַרען, אין דעם
געדויערנדיג פון בויכער האַבען
געבליבען סייערלעך, פאַרלייכטע
פאַרלעך האַבען וואוּדאָי דאָרט
אַרומגעצויגן און די אלעזע,
נעמערס ליבעס, זיך געשוואַרן
אויסווערלייט, אַרומגעקוקט צו דער
לעבנע, איידעם האָט אַ סרעג גע-
טאן:
— איר זענט אַ וואַנדערער,
האָט?
— ניי, אָבער ביהאָב דאָ די
צייטן אַרומגעבליבען.
— איר בין דאָ קיינמאל נישט
געווען ווער, בלויז וויינטער,
וואוּ האָט איר פאַרברענגט
דעם זומער?
— אַז איר אויסלאַנג, אָדער
איר האַלבער ערצויב נישט בייים
מאָן, און דרוקענדיג, מיט אַ
סעך.
— יא, איר טונט מער, איר
בין קיינמאל נישט געווען אויף
האַלבער, נישט דאָ, ערשט איז איר
געבליבען ביי איר צום ערשטען
מאָל געפאַרען קייט מאַרדעל

פלאַס, בייזייט אַפילו נישט ווי
אָטוואַלע ווערמאָרס.
— נא, אָבער איר גלויבט אין
דעם סיסטעם, וואָס האָט ביי
איר גאָר גענימט, גאַנצנישט
גענימט.
— וואָס האַבען זיי גענימט?
— ביי מיר? ביהאָב גאַנצניש גע-
האַט, מיין טאָטע איז געווען אַן
אַרימאָן איר זיכען פאַלעס.
— מ'האָט ביי איר גענימט
מען אַינער מעגליכקייטע צו
פאַרדאָרענען, זיך צו אָנטוואַרענען
אין צו קיינען אַ קלאָרע קע-
איר דער געוועזענע, איר פער-
טעליד האָט זיך ווייס'אין
אַינענערדייט מיט וואַונדער-
אָדערע מיטלען, און מיינט איר
גען זענען אַלע מיטלען גוט, אַז
דערע, מיט ווערנדיג, ערשטער,
פּוילישע אין די קעלער-שטענע
און שפּיערס אים די לוגענע,
— ווי האָט ער געווען זיין
קעלער-שטענע, וועט ער
דאָרט פּוילישע.
— ס'וועלען נישט זיין, קע-
לערע זענען פאַר מיין, נישט
פאַר מענטשענע.
— בייים עק מילקוועלע איז איר
אָפּגעשטיגען, אָפּער וי האָט גע-
הייסען דעם שרמאָן צוהייער
מאָס'ן? ביי דעם האַלבער, אַז
האַט געזאָגט דאָרט וואַונדער-
איר איר, מאַקס האָט געהאַט
גרייס אַז אָדער פאַרענעק, ער
איז געווען געבליבן בייים עק האַלבער
דער, פאַרשפּאַרט, דאָרט
האַבען זיי געוואונען, די עיניגע
וואָס האַבען וואַונדערס די וועלט,
די בלייבליכענע פּענסטער האַבען
שטענען ביהאָלענע מיט שווערע
גאַרדירע, סיי ווייטער זענען
געשטאַנען אין געטענער, מ'האָט
דאָרט אַרומגעקוקט טעכער,
וואָס האַבען געשפּילט געטאָן
לעבנאָנטע מיט פאַרזייערע, געטאָן
טען אויף פער איר די אַוואָדע-
ווער אַלעזע, פליכטענע, אָדער
דאָרט געבליבן די רעכטלעכע פאַר-
פאַרזייערע שטאַנד, וואָס די
מאָלחעס און די אַרומגעבליבענע
האַבען צערייסן, מאַקס האָט
ערצויב געלייכעס אַז צווישען די
פאַרזייערע זענען פאַרזאָן וואַונדער-
לייכע פון דעם פאַרשטענע משה
יעקב פאַרזאָן אַז וויינע תלמידים
און אַז ווי געמער זיך צווישן
פאַרזייערע און צווישן, לייכע
גען פון עפעס אַ געלייכע און פאַר-
ווער ווערנדיג, זי האַבען איר
אויף ווייטער שטיינער געפאַרענע
אויסווערלייט דעם מיר מענטשן,
וואוּ ווייטען אַ אָדער ווענען זיי
ביים אמת? ס'האָט געגלייט אין
אים, מאַקס'ן, אַז אַיטלעכער ביי

האַלבער אירע איז אים פאַרבער
מען גאַנצניש, אויב אַ נעגלייכע
אָנענע וואָרט ביים טורער, אָדער
אָנענענדיג וועט ער אַלץ ווי-
סעך; אויב נישט, זענען די אלע
שטעק איבערדיג.
און ס'ווער איר קיינער נישט
געווען, אויף ווייטען מאַקס האָט
געזעען דעם, האָט קיינער נישט
געוועזען אָפּגעשטאַנען, אָדער
האַט געזעענען די פאַרזייער
מיט אַ שליסלעך און זיי זענען
אָרעך דריי שטאָק מאַרמאָרען
סרעס, זי האָט געזעענען די סיד
מיט צוויי שליסלעך און אים
אַריינגעלאָזט אין אַ פּינסטער
קאַרידאָר, זי האָט אָנגענומען
די עלעקטריק, זי האָט אים אַרייב
געפירט אין אַ סאַלען וואו אַ
פאַרשפּאַרט, אַ סאַפּע, ס'וועלע
זענען געווען איבערגעצויגן מיט
ווייטע ליילעכע, עס האַבען דאָ
געשטאַנען פאַרשפּאַרט פון געטאָן
לייט אים געצווינגען בערד און
פון ווייכער מיט לאַנגע שטערע
פערל אויף די הענט, כוואַנטס,
ער האָט דאָ געשטעלט מיט
גאָסעלען און מאַקס'ן האָט זיך
אָפּוואַנדענדיג, אַז מיט
אויספירענדיג געזען וואַונדער-
די פּענסטער געזען טורער פאַר
שטעלען סיי מיט דעלעטע, סיי
מיט גאַרדירע, די פאַרשפּאַרט
האַבען אויסגעזען אלץ, אָפּער
ריכטע, אירע איז ערצויב געווען
און זיך לאַנג געוויינט, ווען זי
האַט זיך וואַונדערטעס האָט
איר אומגעווענען קלינגען,
זי האָט געהאַט אויסגעטאָן די
שיר מיט די ווייטע העלער, זי
האַט צוליב עפעס געטאָן אַרומ-
געקוקט דעם פליכטע איבער די
האַר און דערמאָן האָט זיך איר
האַט געשטאַלע פאַרזענענעס,
זי האָט געזאָגט:
— ביהאָב צוגעשטעלט סיי,
אונטערלייגט.
און זי איז באלד ווידער
ארויס.
מאָקס האָט גענומען אַרומ-
שפּאַנדען אירע און צווישן, דער
האַט ערצווען אַ טעלעפאָן איר
אַ טיילע און זיך געוויינט פאַר
בירדן זיך דעם האַקסעל בייס'
טאָן און מיט פאַרזייער, אָבער
קיינער האָט נישט געזעענעס,
פון דעם געטאָן חשק אָנגעבליב-
נען וואו עס געטאָן און אים אַ
זאָנער וואו ער, רעד טעמל
האַט, אַז מאיר און די אָנערע
אויס, פון געטאָן אָפּגעשטעלט
פון דער גאַנצער אָפּער, בלויז
ס'וועלע האָט אַז ער מאַקס
זענען געהאַט צוגעשטאַנען צו
שווערמא, אָבער מ'וועלע האָט

רידאָר און נאָך אַ ווייל דערמאָן
די טיין פון דער קיד, ס'האָט
זיך דאָרט געקאָכט די טעלע-
וואָס אירע האָט געהאַט אַרויס-
געשטעלט אויף דער גאַנצער
סע, קייט סיד פון אַ שווייטער
אויסגאַנג און דאָרט נישט גע-
ווען, דאָס קלינגען און דער דריי-
סעקטור אין ווערמאָרען אַלץ
האַטסיגען, האָט אירע נישט
געוועזען? אָדער האָט זי אַז
שלאָסען נישט צו עפענען?
מאָקס האָט אַלץ יאָרע געטאָן
גען מיט זיך אַ ווערמאָרען,
האַט זיך אַלץ געזאָגט אַז דאָס
איז נישט געווען אַרומ צווישן
אָנענענע, האָט באַהיט, באַר
ווי צו פאַרטיידיגען געזען אַז
אָנענע, אָדער צו באַהיט וועלכעס
מאָר און פאַר ווען ער זאָל
אָרען אין אַ קלעס, ער האָט
אָפּגעמאַל זיך געשטאַנען און
מיוועט אים אָרעסירען, אויף
אים אויסצושטעלן אַז בלבלו,
אָדער שפּעס אַז מ'וועלענער האָט
ווערמאָרען געזען אַז אים נעמט,
גראַד דאָ איר וואַונדער האָט ער
דעם ווערמאָרען נישט געטאָן,
גען מיט זיך, נאָך אים געטאָן
טען פאַרשטאָן און וואַלען,
טען קלינגען און ווערמאָרען
העכער און שאַרפער, די האַר-
האַט גענומען זייער, דאָס דערמאָן
פון טעלעפאָן האָט אַרומגע-
שטעלט און געקלינגען, און
מאָקס האָט פאַרשטעלט דעם טאָן,
ער איז ווערמאָרען אַרומ אין אַ
רידאָר און פונטאָני גענומען דער
פון די היינטיגער, דער האָט
געזעהן ווי היינער ווייטער'ן
פאַרדאָרענדיג, שווייטע מיט
די פיס אין דער סיד און פאַרזאָן
זי איבערנען, ס'איז אַלעזיג
מיינענדיג און צווינגט!
האַט מאַקס אין זיך אַ געזייער
געטאָן און דער געזען האָט זיך
געווען אירע, זי איז געטאָן
פאַרזייענע פון סאַלען אָדער די
שיר און די בלינדע זאָנער, איר
זאָלענען צו אים, מאַקס'ן, איר
האַבען צוהאָלען האָט געזאָגט מיט
דעם קיינעם שילדען געלעכער
פון איינער וואָס האָט גאָר וואָס
פאַרזייענען און פאַרזייענען, שטייל
אָדער יענעס געמאכט צום טאָר,
זי איז מער אַרומגעשטאַנען אויף
פאַרזייענע און פאַרזייענען
ווען אַפּעס געמאכטעס:
— האָט נישט קייט מרא-
ס'איז נישט די פאַרזייער,
— ווער איז עס?
— אַז אָפּגעשטעלט, אַ פאַר-
שטעלען

(מסמך חשוד)

לעצמאָנען. אבער איצט אז דו
רעכנסט רעדונגען, וואלט עס
קען זיין אפגעזען אזוי קלוג. ער
האט מיר שולדיק ליב.
— וואלטסטו געזען פאר
ווארלארענע? — האט געזאגט גע-
הענט. ער האט זיך געלט אזוי
געטוהענדיג מיט ווערענדע.
— ווי עסן מען פארגענוגליך
נעמט און געזאגט? אומקום. אבער
אין ווערענדיג וועט איר נישט
דערין קיין שום וועג. מענער
זענען פארענען איר זיי פאר-
גוראדענדיג איר. איר האב שוין
געזאגט אסאך א מיטגעזענע,
אויסגעקלערט א שטעלע פון פער-
טען קלאס — האט איר גע-
זאגט איר געזענדיקעלע — מיי-
נעט'ס א שולדיגער.

[illegible][illegible]

טענדענציעל; זיין שטארקער מוח
 באשטימטער גאט דאס ארומגעבער.
 ער האט אן אפגעשטעלטע
 מוח ווייכער דענעם מאנאכילשען
 שוואכקייטען און ער האט געזען
 גענוג פאר זיי און נישט געזען
 נישט פאר זיי און זיי נישט צו פאר-
 זעהן. אין די עקסטרעם סח האט
 אריינגעקומען האט שטערקעס האט
 אריינגעקומען דאס איז אן אפגע-
 שטעלטע דער שטארקער געזונט.
 דער שוואכער מוח זיך ארגומענ-
 טירענער. מאקס האט אים געזאגט
 זיין ווילד, אבער דערציי האט
 ער געזאגט אים פאר זיי און זיין
 געזעס הארגעניצען, נאר האט
 ער געזעס מוח יענער, וואס ער
 האט באוועלט. ער האט אים
 געזעס טראכט, ער איז מורע ווי
 אים האט שטייגער א מייסטער.
 ער האט אפגעשטעלט אן אן
 ווייז, אן א פארמער איד מוח ביי
 וואסער דעם יעדערער, ער,
 האט. מוח בייאמער דעם יעד-

[illegible][illegible]

— ווארט: מיטל נאך אריינ-
פארן אין שולעס.
עווער ער איז ארויס אין פיגס-
זענען קארדאר.
בייטער דעם נישט צולאזנען.
"כיין א פארלוירענער! — האט
ער זיך קלוינ ווערגעבנען. ער
האט נישט געטאשט ווערליכענע
ער געזוכט פון דער היינטיגער
אמט גאל וויד אריינלאזען מיט
א מאלה. אבער צום דעם
פארט אין יאהרען האט ער דער-
פירט. נאך ער הענגט אפ אן
וועלט. וואס ווייניג, שטארקער
זון אים. יעדער פארלאנגט צו
ער דאזיגער נאך האט מויל אין
זיין אריבערזענען. פארשי-
דעם אקט א ווידערזענען. א
יגל און א פארלאנגט צו אנט-
זענען. אמער האט וי א
געטאשט. פארלאנגט האט איר
זענען פארלאנגט א טלונג
ראמען? — האט ער זיך
אריבערזענען. ער איז געגאנג-
אן וויד אריבערזענען.

[illegible]

פראווארען אנטהעלעפאנירונג מלך
 זאלן. איז אים איינגעפאלען, ווי
 דעם נישט וויסנדיג וואו ביים
 איינגעקומען. ער האט געזען
 איהר דער גיך מויסטראסטען
 אפערעס א תרדיו ספרוועס ער
 סטעמט נישט אליינס בינאכט.
 ווייניגער איז אים אנגעשטען
 זייטס צו טשאקע אפילו אומ
 שולדיג שטיק ווי מלצר'ן. ער
 האט אפילו געזען אנדערע דעם
 נאכט אז אים אויסדערענען ער
 זאל לויפן בינאכט פאר אים. אבער
 אומגלעך האט ער געזעהן, אז
 גלאזע קען ער שטייענדיג איהר אים
 נאך אים אנדערע א סאנאטאל
 וויכ'ן טעלעפאן. וואו שלעפט
 זיך אירם א גאנצען אונזעס?
 וואו אירם אונזען שטענדיגע מיט
 וועלע שטענדיג. ווער דאזיג
 ער געדאנק, דאס איז אים אויף
 פארטענדיג פאר איהרע צייטן. אז
 ווייניגער, פאר מיט אומגלעך
 ווייניגערענען רייזענע, האט
 אים ציטע געטאן א ביס. וואס
 וועט זיך מיט מיר? איין וואס
 אראפצומינענדיג בין איך פאר
 דענען? כאטש'ליך אליי, ס'איז
 אים טאן! — האט עפעס גיין
 ווייניגערענע. ער האט היינט
 צווייטע מאל דערפילט
 זיך וואס וואס איינפשוועט. ער
 האט א כאפ געטאן דאס טריי
 פאר אונזערען די שלעפט
 איהר דער סטאנציע וואל מערענע
 אים דעם גומער, אבער ער
 האט דערציי געזעהנט פאר
 אומגלעך, אז עפעס בינאכט איז
 ווער צו קלינגע א מארייני
 געט א שוויטס אים אים ארייט

— איכיל וי דער'הר' צענע!
איכל וי סאלט'מאכען! ...
נאך א לאנגען ווארטען האט
אין מיילל און דער סטאנציע
אנגעדרעט און דער האט איר
האט דעם בומער, אבער ער
האט געקראנען א טאשע פאר-
בונדע. האט וי געמאכט א
נעז? האט ער פארנעטען
וועגער? דער האט געהאט א
סטיכונגל מיט אדרעסעס און
לעסענדיגעקייט אין כותש
סעטע פאר רעהל, אבער דאס
רעהל האט געמאכען אויף א
האלד אין שטאדעלען. ער
האט ויך געריכט, און אידא
האט אים פאלד רעדען פער-
ער טומען א קיטשען פאר-
ווער וועט ער וואו לעבן.
דער האט גישט טעפערס קיין
ארץ. ער האט ווירטע אויף
הרבער דאס מייכל, אט
לעסען ויך פו פארבינדען מיט
האט געקל. ער'דיג האט ער
אפגעטענען א העכער, אז
האט אים געשט שוין ווייט

אין העדע צו פלארצן ווי אן
אפליינדע דאס אמסעדע ווי
צו דעם אנארכיסטשען סליה
דאס מאנסלייט וועבן פאר מיר
ווי הענט און צוויג, יענע, די
יינסטען פאר עקסעס וואס ער
דאס קאלירעמאכט, האבען
ווי ליב געהאט. ווי האבען זיי
געזאגט, אז ער'ס מיט ווי
וועגהאבענע. ווי האבען גע-
האטעלט פון קינדער און א-
האטעלטשטיקס. אפילו די דר-
עטן האבען געזעט: וועבן
אויסצייסען זיך פון טשאנג און
רומעס צו א חסילע, אבער די
זאכעס וואס וויל ראטערען
עלט מיט באמבעס, האט זיך
ארהאטן מיט אירע חזאטשע-
סטיק. ביזויל ווי קינד, בישיי-
וויק איר! — האט מאכט גע-
וועהעלט — ביז'ן טאקע א
וועג. וועגט, אבער א חיד כיון מאר-
קירט, אבער ער געטראכט פאר-
שטעט דעסחזאטעס צו פראווא-
סע פארדעקט וויין אומבארגל-
עס געקויפט מיט חזאטעס. ער
האט ווידער געזעהען די שטיק
עס פון דער שטאטע און ער
האט ווידער געזעהען דעם נעמער
ווי זייטליך ווי קעגליך. דאס
האט ער געזעהען דעם
אומבארגלעכעס, אבער ס'האט
אין אים אלץ גיטש געהאט
וויסענשאפטעס. ער האט גע-
זעהט, פאר ווערט האט.
אלץ וואס ער האט אויסגעזעהט
צו חזאטעס יאר ווערט חרוב
יינטיגע נאכט, וי פלוצ ווי
אויסגעזעהט מיט פיינעלע שטיק-
עס. שטעט און געזעהן.
האט אים אים געזעהען
צו אים דער סטעינענער.
ביזל שיינעט פון חיי לעבן
וועגט שטיקעס און באמבעס מיט
זיין איינע ווי באמבעס איר
דיגעהאטעס. ווי וועלען בעסער
זיין מיר אונזן קעגן... ער
האט זיך פארענשטעלט ווי ער
האט זיך קעגן און א הייל
וועגנעט און קיינעם און קאמט
וועגנעט און קיינעם ביי זיין
דער. הערשיק האט א קול אין
פון אן ענדערע, א גע-
האטעלטע, ער שטעט, האט אים
וועלען שווארצן א מאסביל
מיט אים נאכט ער, די
האט, וועלעט גיטש געזעהן גע-
זעהט, וועלעט אונזן פלארצן
שטעט וועלעט, אויב'ל מיר
די הינט ביז'סעס אריינ-
האט א קול אין קאמט, וואס
האט ביי זיך געזעהטעס.

ווייטע לייענע מיט וואו אימפעסעס פאר
א בעכסטע.
און זי האט אפגעווארפט א דויל
און זיך אנגעדעקט:
— דו האסט מיר נישט ליב...
— וואס מיר? אנטשען?
— האסט מאקס געפרעגט.
— ביזויל נישט דער סטרוש
וואס ריד וועהן. וועסט שוין מחזק
דאס בעכטיגע.
דער קאניא האט אים גע-
כרענט און איינגעוויינד אבער די
פוס ווייניגער אים געזעליבער קאלט.
ער איז געלעבער ביים האנד בעס
און ויד געזען וי נישט אג-
ווארען. זי איז געלעבער געזען
אויס א געפרעגט:
— וואס איינגעטמליד ביזו-
ס א געב. א מעדענע, אן אלטאנט
ל'כ'י נישט קיין אגב און
נישט קיין מעדענע. קיין אלטאנט
אויך נישט. איד האב א גאברע.

— א. זיי זענען גוטע פריינד.
— דאס אלץ? ס'דארף גאנצער
האט געזאגט אז איר זינט איר
זענעם אירעס א גאנצער יא-
זענעם אירעס. זיין ווייב —
און זי האט זיך געפונען.
— דאס מיין זויג?
— נא איבער בעסער נישט
הערד.
— א. ס'דארף איר וויסן.
— א. מ'האט וויסן דאס זיין

[illegible]

די געסמט

(שלוס פון זייט 3)

דריקט מיט'ן גאנצען כוח. אידא
האט געפרעגט:

— וואס איז? דו האסט נישט
געוואוסט?

מאקס האט נישט געקאנט
און נישט געוואלט ענטפערן.

— ס'טוט מיר לייד, וואס
איד האב דאס געזאגט. כ'האב
געמיינט אז די אונטערזוכעלע
איז צוקלוג צו מאכען א וועזן
פון ואזוינע ווארישקייטען. אפשר
האט ס'רולקע נישט געזאגט דעם
אמת.

ס'איז דער אמת, האט מאקס
געטראכט. ס'איז פון יענע זאך
סען דאס אלע ווייסען אחוץ דעם
מאן. מ'לאכט אויס מיר איז די
פרייסטען. מ'האלט מיר פאר א
שטאנענע מיט דערנער. זי'ט
דערפאר באצאלען מיט'ן לעבען!
— זי, נישט פייוועלע — האט
מאקס איז געדאנק ארויסגעגע-
בען א פסק. ער האט א זאג גע-
טאן:

— אהדאי, איד מוז געהן!

— ווירקליך, ס'איז נישט גוט
פאר מיר דו זאלסט אוועקגעהן
אין מיטען דער נאכט. די סטרו-
זשעס זענען אלע שפילעס. זיי
גיבען אלץ איבער אין קאמ-
סאריאט. איז מיין לאגע איז דאס
טאפעלט געפערליך. אויב מיין
טאגטע זאל זיך דערוויסען, וועט
זי — — — שלאף איבער די
נאכט. ביז מארגען וועסטו דיר
בארהינגען.

— כ'וויל ומיד נישט באהינגען
גען. פון וואנען וועט דער
סטרוזש וויסען אז כ'געה פון
דיר?

— זיי ווייסען אלץ. זיי זע-
נען ווי די שפור-הינט. אויב דו
ווילסט, געה ואריין אין אנהערען
בעט און וועסט דורכשלאפען די
נאכט. ווען כ'וואלט געווען גע-
וואוסט, אז אלץ וועט זיך אויס-
לאזען אזוי, וואלט איד — —
און זי האט זיך איבער-
געטראקט.

(ווייטערעס — מארגן)

ד'י ג'עסמ

(שלום פון עדיטאריעל קייט)

אליין האלט, ואז אלץ איז א צר-
אסאל. איר ווילט ואסער טרינקען
טעה ?

— יורי שפעט איז ?

— ארום צוויי. איז א שעה.
אויס וועט אנהייבן טאנצן.
דאס טויזנט צענטן מען נישט
זעסן אויגען איז בין האמאלס
זענט איר א געפאנגענע ביי
מיר. איז דאס נישט שרעקליך?
כ'האב ווייזט אויס, גערעדט צו
פיל. כ'בין אייד מיט אמאל געד
ווארען אומפאסטיש. כאטש איר
זענט וואס איר זענט, ווילט מיר
פונדעסטוועגען יעדע פרוי וואס
איר באגעגענט זאל זיין א כשר'ע
בתולה. נישט נאך? כ'פאר
שטעה. מ'האט אייד אלע אזוי
אויסגעצויגען. טרויערער יאר.
אבער ס'מוז נעמען אז עק דערצו.
— וואס זענען איינעם טא-
טע מאמע?
— הא? נאליט מאדישע מענ-
טשען. מיין פאטער ראזירט זיך

נישט. ער שערט די בארד. מיין
 מיטער געהט נישט קיין שייטל.
 אבער זי האלט כשר. שבת קומט
 א שבת-גלייך און הייצט דעם
 איווען. זיי האבען נישט פון
 מיר קיין נחת. זיי האבען מיר
 אויסגעמעקט פאר נא טאכטער.
 כ'האב צוויי אינגערע שוועס-
 טער און זיי האבען מאנען מיט
 קינדער. מיינע עלטערן האבען
 פרי געגעהייסען וועלען איתניס
 לעד. מיין מוטער פלעגט אלעמאל
 זאגען: אייניקלעך זיינען ריי-
 טער ריח. אייניקלעך האט מען
 און ביי-וועהטאג. אבער טו
 האב פרי אונגערהיבען וואכטען
 וועגען דעם מענטש און דער נע-
 זעלשאפט. די פרייהייט וועט
 נישט קומען און קיין ביי-וועה-
 טאג.

— אַמער וועט זי איבערדאיען
נישט קומען ?
— ס'הענט אים פון איר.
איכ'ל מאכען ווידע.

(ספר-סמיועט — פרייטאג)

[illegible]

דינען. טיילמאל ווען ער האט
געהיטויט איז געפער א דא-
מאנעט. האט ער געזאגט ווא-
ס און תהשים בין ער האט
געקענט. מאקס איז געווען
וויין געשטופט ווי שבעל ער
וועקעט צו א באשלוס. ווי
לעמאל האט זי אים די צונג
שטאכט נישט ווי דער פאגל.
האט נאך אלץ נישט געהאט
זיין געגענטסאם אנהויבן צו
דער פון דער סאג. אבער
זיין דער שורמאן האט ווידער
ווערמערט: וואו? האט
געזענט פערט:
— צום וויבער וואקסאל.
זיין האט געהאט אפערעסאכס
דיינע נישט צו געשטעלן דורך
די גרעניץ אויס? וועג קיין
ליליא. נאך צו קרינען א באן
זיין מלאווע דאסער צו געפער א
דערע שטעטעל ביי דער ריי-
סער גרעניץ און דאסער זיין
קענענענשטאנען מיט פריי-
ווי. ווי דער האט עס געסאן צום
שטעטען מאל. ווען ער איז גע-
ווען מיט פלאנאס קיין אר-
טיגע. צו וואס ווייזען א
עס ווען מ'קאן זיין שווארצע
ר מיט אדער צעהר רובל?
תו. וואס האט ערמערט מיט ווא-
ס איז א ביסעל שווערער.
און געפער אבער אלץ מען
האט זיין מיליטעס. קאז מיט
זיין אריינגעפירטער א וואס
ס קאנטראבאנד. זיין חלל איז
מ'הארט ווייכען סווי גרעני-
ץ. האטעס. סאלעיי. און
צו וואס האט עס טאז מיט
ר מלכה. דיעסע קענעל קאן
טאן צרות. מאקס פלעגט זיין
צאלען מיט בערטאן? אייב
געהט געהט מיט? קרימלע וועג.
דער מען נישט געהט מיט?
ניכטע וועג... סאמי געווען
שטעלען סווי טראכטען און ער
מיט אמאל. מירינשט
נייטש. גארלודער מלאה? און
סווי סטעטענע. ללא? און
שווער אריין וויין הייט און זי
צווייגט און בויגעסאיי
סווי און ער איז מיט אמאל
ווארען א נייטש סטעטש. א
דערערער גאטס וועלט.
האט געהאט אונגעזעט
עס קיין פונשטען צו זיין
נפחה. אבער איינע קאז ער
ס מחדש נישט טאן. קיינער
ר נישט וואסען וואס ער איז.
דאס אנהויבע וואס סוג
אסטיינער וואס ער וואלט
ען און הראשה. א האפער?

ייטש האט אים ארומגעקאפט
 אראפגעקוקט ער איז ווידער
 גישט
 סאגט
 לייענע
 דען א
 אומגליקליכע
 שפּיגל
 שפּעלעכע
 געט וו
 מיט וו
 לייענע
 האט
 און
 מענטש
 בארעכענע
 בליקליכע
 שטוממע
 מאל גע
 רענער
 יוד א
 לער
 שעה
 גאט
 וואסס
 ראט
 זיין מיט
 און
 פעט
 שעה וו
 געווע
 אלט
 איין מ
 סוף מ
 האנדלע
 לידעס
 רעפרע
 האט
 ער דא
 גישט
 וועמע
 ער טו
 מיט
 ארײַן
 באלע
 קאדער
 האט א
 סאט
 אפער
 וועלכע
 דען א
 אנטווע
 שעה א
 האט
 דיעז
 אריינגע
 סוף מי

! מאקס האט ליב געהאט
 געווען. דערטע וואו האט
 אזוי אויפגעזיכערט ווי
 אבער אין איילענש. אנט-
 סון געפאר. דער האט ווי
 סאליכע צו די הער
 ין קינגעמאגראף אדער
 יאן" טרעפנס. וואס
 געזען איבער דעם
 מאגריטע וואס יא
 מיט פאליי, בירדע
 יוסט געזען אז אנט-
 סון אינדיאנער. מאקס
 געקאנט אפזיכערען שעהן
 קעגן אויף די צאפערליגע
 שפער. ווי יעדער האט
 געזעהן. זייערע אויגער
 כע בשלוסען. ווי
 שיינסטער. טאון אלע
 געפאלען איבער ווי א גאל-
 רעגען. אבער ער האט
 צאפערליגע ווייזער גרייב
 געזעהן וואס ס'איז נע-
 סט אים היינט ביינאכט,
 ייער ער האט ווי גע-
 וועגן געלאזט. פאר
 פאר אים. מאקס'ן. אז
 א נאכט א נאכט נאכט
 וו כליכען האלט. אין
 וואס מען איבעראדער-
 ווי גאנץ לעבן. ס'איז
 אז אנאגא. אז ער ווערט
 אריב האט געטראפן
 אה. קאן ער טרעפן א
 דער האט אנט געלייגט
 אירשען צייטונגען אגא-
 ווי ראקטירייט וואס גע-
 צו "סענער שוועכע".
 ער שוין באצייטנס
 א. אזא האט אים גע-
 שטאכערליט אז אז ווי
 ער ווי א געטרייטע מאן.
 א לאדעלאס. גא אבער
 זאל ער איצט וויי גע-
 מאגל אין אים געקומען
 ווי שפעט. אין דער
 סוף די לעצטע ציוועלע
 שטעלע וועט האט ער גע-
 ין איר פארגעסען. אסער
 ווי מיטפערע מיט ידן
 אין דער קאמאליט
 צוויי שעה זי אנצופער
 אייבערשטעלען אז ווי
 פערן מיט אים א צוויי
 יו וועגן צייט. אבער ער
 הערליכ געלייגט אין א
 אז זייס אין א לע-
 זאק. מיט אן אין איר
 אשען א ביסעל אה א
 פאר אים. מאקס'ען. אללין
 (חיי)

ין געטרעפן א געבא א
 אסירס א געבא א
 נה. מאסס אים איז
 מיט זיין געטויד
 האט געקומען שאפע
 געזעצן. דע האט
 געזעהן דאס אנגייען א
 עק איר שטעלעגער
 געטענעסערס א
 אט געקענט
 אשע, דאס ביז איז
 שפירדער, ס'זאגט
 א. ביזויס, ביזערקע
 א שאפע געקענט -
 ש'טען געמינט א
 ליל פארגעסען.
 האט גענומען דער
 מעסע:
 האט באגרייט פארגי
 דעס וועגס זיך געמאכט
 כ'מח גלייך אונזערע
 אים פארגעט, איר קליי
 ס'זאגט, איר א
 לעבע זיך ארום געבא
 באהן. איך דו וועל
 פארען. פאק איין
 ען - ארעד פאק געבא
 יין, אירל פאק געבא
 אן קום גלייך -
 האט לאנג געשוויגן
 דע מאסעס -
 גיטש ביים מאסעס
 לעבן צו איר א וועס
 יכען ס'זאגט אים פארגעט.
 אלע -
 א אירל, עמיס
 וועט זיך דערמיט
 איר העלעסן -
 האט געזעהן דורכ
 א שארבעניש,
 גיט איר עפעס ווי
 איר זיין.
 י קאן יאד עפעס אז
 ארעד גיין, דאס א
 ייגענע געלעגענהייט
 געקענט איר פארגעט
 - האט דאס מיידע
 לעבן געלעבט דערס
 טוט. שאפע איר מיידע
 ווען איר מיידע
 געט, וועט מען זיך איר
 געזען. פאר אונזערע
 א קומט א שווער
 איבערגעלזן אויף דעם
 א קרייזל, איר א גרייס
 (מארגע - מארגע)

מענדער! — האט ער נ

[illegible][illegible][illegible]

די געסמט

(שלוס פון זייט 3)

מחזא טאטע געבעטן זיין קינד
צו עסען. אויב נישט — — —

א געזעמל מענטשען זענען
פלוצים אריין ואון טויער און
מאקס האט זיך אפגעוואקסן
ס'איז געווען א נידריגער פאד-
שוינ מיט ברייטע פלייצעס, א
ווייס ווערדל, איז א צילינדער-
הוט, מיט א שטעקען אוי איין
האנט און א רעטזל אין דער אנ-
דערער איז ער געגאנגען מיט
גיכע טריט. ער איז ערשט גאר
געהאט אויסגעשטימט ווען ער
רעטע, אדער א גומקע, מאקס
האט געהערט דאס טראקען פון
גומענע רעדער. ס'איז אים גאב-
געגאנגען דער סטרוש און א
כאפטע ווייבער. א אידענע האט
געשריגען:

— הערץ דאקטאר, איין מיר
נוטקעלע! ב'בין געשוואלען. גע-
שוואלען ווי א פאם. טוט'ן א
קוק אויף מיינע פיס, גאט'ס
שליח!

און זי האט אונטערגעהויבען
דאס הלייך און געוויזען א פאד-
אומגלויבליך געשוואלענע פיס.
— דאקטאר, גאט'ס מלאך!
— האט געשריגען וואו אנדערע.
די ווייבער האבען געפרוואווען
דעם דאקטאר אונטערהויבען זיי די
ארגל און הער סטרוש האט
אפגעטריבען און זיי געזוכעלט
אויף פויליש. דער דאקטאר האט
געפאכעט מיט'ן שטעקען. ער
האט געהאט א ציגאר אין מויל
און גערעדט מיט א שטחמפיק
לשון:

— אוועק — האט געזאגט! איך
באטראכט נישט אין טויער קיין
פאציפאנטען! ווילדע ברואים!
אזיאטען! משתגעים!..

— דאקטאר הערץ, האט'ן
רחמנות! טוט'ן איין קוק! אויב
נישט —

— אוועק, ווייל —
און דער דאקטאר האט אויס-
געהויבען דעם שטעקען ווי ער
שלאגעט.

געגאנגען! טראגט אייד!
פאשאל וואו! — האט דער
סטרוש זיי געטריבען. —
מאדא!...

(ווייטערעס — מארגן)

דארט געשטאנען האבען שוין
נפעט געהאט געהערט וועגען
דעם וואס ער, מאקס, האט אפ-
געטאן. זיי האבען געקוקט אויף
אים און אויף שאשע'ן קרימליד.
כיינער. שפאטיש, נייגער. די
יאטען וואס האבען געדרייט א
הילצערנעם האז צו געווינען א
„טשאכטע“ באגאכען מיט שא-
קאלאד, האבען זיך גענומען
שטויסען איינער צום אנדערן
אין די ווייטען. איינער האט גע-
טאן א פיף אזוי הויך און טריי
לענדיג א שטייגער, אז ער
וואלט געהאט אין מויל א פא-
ליציאיש פייפל. איז מיטן גאס
איז געשטאנען א פאליציאנט,
א „סטאיקאוו“ און געלאצט
אויף דער דראשקע און די פא-
סאזשירען. מאקס האט באצאלט
דעם פורמאן און ס'איז דארט
גלייך איינגעזעסען רייצעלע.
מאקס האט צו איר א שאקל גע-
טאן מיט'ן קאפ און זי האט זיך
פארהוימט און וואס געווינען א
שפיץ צונג. דער ברייטער היי-
טען אידער האט פארגענומען דאס
באנצע געזעס. איז טויער גומער
עלף האט שאשע א זאג געטאן:

— דער טאטעשי וועט מיר
וואלענען און מיר הייסען געהן
צוריק צו דער גאלטער.

— ער'ט דיר גארנישט טאן
און דו'סט נישט געהן צוריק צו
דער גאלטער בבליה. איכ'ל נישט
לאזען און מאיר וועט אויך נישט
לאזען. ווי באהר דיין טאטע
גייט דיר ניש' קאן עסען, האט
ער געהער נישט צו שאפען איר
בער דיר.

— זיין ווייב האט באהאלטן
פאר מיר כ'ברויט. כ'האב געגע-
סען א ראיסעלע קליסקעלעך,
האט זי נאך מיר צוגענומען אין
ומיטען עסען און געגעבען איר
אינגל.

— וועהסטו! א טאטע וואס
דערלאזט זאג זאג, איז ניש' קאן
טאטע. מ'קאן אים ארעס-
טירען אויך. ווען מ'ווייסט אין
צעהל, אז ער לאזט דיר הער-
גער, קאן מען אים מאכען א
פרעמאקאל. לייט דער פראווע.

סע אין ציגעלשטען די וועט.
(מאדמועצונג פרייטאג)

[illegible]

די געסמט

(שלוס פון זייט 3)

נאכט ווי א נאכט-וואנדלער. עד
ווער-אנדע ווא קיינעם, עס וועק-
געלייגט אויף ווא לעהן-שטח,
אפגעוועסען שעה'ן און געגלאצט
צום הימעל. פארטאג-צו האבען
הינט אנטהייבען ביאלען. העהנער
האבען געקרייט. פייגל האבען
זיך איבערגעוועקט אין מאציעק
כלאסטאק'ס ביימער מיט א פיי-
פעניש און צוויסטעדניש. ווי-
וואויל מאקס האט אין געדאנק
געשטאלטען פלאנא'ן זי וואל ווע-

רעז געשוואלען. פראגעוואטע,
סיזאלען פאלען פון איר שטי-
קער, זי וואל פג'ן אין העדש,
האט ער נישט געקאנט אויסהע-
רעז וטרעכטען פון איד. זי איז
נאך אוודאי טאן ווארשע. זי
האט זיך מסתמא אומגעקערט צו
פיינוועלע שטעכער. זי איז איצט
פארבראט מיט מאד סמעטענע
און מיט אלע קענע וואס ער,
מאקס, האט מער נישט צו זיי
קיינ צוטרעט.

(פארטזעצונג מארגען)

(סאָרטעצונג מרײַסאָג)

די אינמערעסאנטסטע
ראַמאַנען
די בעסטע אַרטיקלען
די אויספירליכסטע
נייעס — באַריכטען
געפינט מען
יעדען טאָג
אין
„פאַרווערטס“

(פארטאגערטאג)

[illegible]

אָפּטאַל און היינט, — דער
באַגריף פון חשוכה, אונטער-
שטענדיגע און שטערנען מ. קריש-
זעהן, מאַכט דאָס פּאַרטיקולאַר
ברעמען. דער האָט קיינמאל נישט
געלייטעט דעם סאַרט אַרטיקל
לעבן, אָן מ'וואָלט פּאַרמאָקט, נישט
מען אַין שטיל אַרײַן, האָט ער
צו זײַן געזאָגט, זײַן געקומען ווײַ-
לען זיך צוזאַמען צו אַלע לייט
נער, ווײַלסו ווײַצע — נאָר
ווערן, ווײַלס ווײַצע, האָסטו
ליבט, ווײַלס אַ סאַפּעל פּאַרמא-
קט — מיר פּאַרמאָקט דאָס
אויך, זײַנט האָסטו אַין געזע-
הן זיין וואָרעט האָט ער געלייטעט
אין בלאַט אַ רעכאַנאָן, „די פּאַר-
טיקולאַרע האָסטו — אַ געשיכ-
טע וועגן אַ פּאַרטיקולאַרע ווײַ-
ווייטע געזען ווער זי אײַ, קײַ-
נער האָט קיינמאל איר פנים
געהט נעקטן, אַפּילו געזען אירע
ליכטבאַנדע, וואָס וועגן אויס-
געשטענען פון לייכטזענען צו
איר און האָסטו געשיינט גאָר
איר שפּאַניענע, אַפּער זי האָט
זי אַלע אַפּענענאַט און צו
מישט, פּאַרמאָקט אַ פּאַרטיקולאַר
סאַרטעס מיט אַפּאַרעטענע
פּענסעס דאָרט געוואָרן אויך
איר, זי האָט זי באַהאַנדלט מיט
פּאַרטיקולאַרע געזענען, זי האָט גע-
זאָגט געזענען צו דער העכסטער
אויסגאַנגאַרטיק, וועגנער איר
אויך דער באַקט דעם האָט דאָ
בערענלייטעט זי פּאַרטיקולאַרע
אַפּער האָט ווײַטערנע האָט
זיך פּאַרטיקולאַרע דירעקט און
דער וואָסנאַנדער צו צייטונג, אין
ניי יאר האָט מען געדאַכט די
אויטע צייטונגען אין שבת,
אַפּער דאָס האָסטו זי רעכאַנאָן
לעבן געוואָלט צו פּאַרטיקולאַרע
שטענען איינעם, ס'איז קיינמאל
געזען געווען אַזאַ פּאַרטיקולאַרע
סע האָסטו — האָט מאַכט גע-
קלערט, — ס'איז אַלץ אויס-
געקראַכען שטענענע, זײַנט ער
געצו אַ שטענדיק און פּאַר-
מאָקט רובעל אַ וואָך פּאַרטיק-
קעט ער אַן וואָס ס'פּאַרטיק אים
אייין און מיר, גאַרנישט מיינען
ס'איז אַ תּוֹרַת לִישׁוֹנִים, איז אַל-
האַט איר געזען לייכט! — וואָס
האַט מאַכט באַהאַנדענע... וואָס
די פּאַרטיקולאַרע האָסטו מיט
אַלץ אירע פּאַרטיקולאַרע ניי-
צו אַלץ שוואַרץ יאָר און כּוֹס
הענט און מיט... ער האָט
אַפּענענאַט און אַפּערענע
לייכטע און ווייז: בירד צו וואָס!
ווי אַזוי ווײַטע מען צו שוואַרץ

מזע ווערען גישט קיין סך? זעהר
אנאן איינפאלד, מ'איז זי צו
עסען דער שוויגער און אריז יו
כליינס לעבען, איז א סימן אז
זיי וועלן נישט קיין סוף... מאַס
האט א שטעלע געטאן מיט'ן
שטא. ער, מאַס, האט קיינמאל
נישט געהאט קיין שוויגער.
פארמאגט אן ערצוין א קיילעכע
תלמה ווען ער האט זי דער-
קאנט, שטייט האט אים נישט
קיין מאמע, נו, אבער ווי בארד
זייטס וועט שוויגער וועלן
אויסגעשטעלטענע טענות און
וויילען בלויז פארמארגען האט
פאלא, פארוואס שטענען זיי
זיך אז דער שוויגער? און א
טאכטער ווערט דערמאנטע.
מח מען זי דאך תלמה מאַסען.
סיינען מ'שיקט זי ארום אין
די הייזעל, דעם וויזעלעס ווייב
אין אפער שוין אויך א שווי-
גער, מאַס האט זיך אויפגע-
הויבען, נו, קיינער האט נישט
ערמאנט שוויגער צייטען, די
אויסגינג מאַרייטע מענטשן לאָזן
אויס זיך אליין, זיי וועלן אלע
א גאנצע אמפערזאנטע
באשע האט זי געלאזט ביין
ווייטער, אין ווען פארען מיד
קיין אנטקענען? בארד נאך
שבת, זיין פארעדיגער אדאס
זי שטייען פארמארגען האט זי
האט אויסגעוועפט, עס לויבט
נישט צו גיין אויך קאנטארגע
אויב איך, דער האט זי אפילו
אויסגעפיראווט פארמארגענע
ערשטענס, האט ער, מאַס,
אליין געקענט צו איר וועלן
פארמארגען א אפילו געקענט,
אז ער וואלט נישט געהאט איר
פארמארגען? צווייטענס, ווי
בארד? איז א טלח, ווי ער
האט דערמאנטען מן איר גע-
טרייטשאפט? איין וואך האט
מאַס אפ'ס נישט געקענט
פארמארגען? ווייזעלעס ווייסט
דאך זי גאנצע צייט ווער זי
איז, ווי קאן ער עפעס זי צוריק
געקען און שטעלע מיט איר
געטאן? און וועט אדאס שפילען
א פארמארגען אדירשע טאכטער,
מאַס איר האט א שייטעל
און וועט דאס דאס הייליגע רייד
אדירשע ווי דאס שרייבעלע
מ'דייטשט וואס דאס וויי-
צען די פאריכטע טיט און
ס'קאן זיין אז ער פרעסט חזיר,
מאַס אונז אונטערדעלטען,
האט מען גע'טענה'ט צו ער
צען אן אנטקענענעם, אבער

מיט וואס וועטן זיי בעסער
מיר אמוניזירטן מיטן נאכז
דעם אנטשטעלן. מיר ווילן נישט
פארזארגען דאס אידישע פאלק
און די מענטשהייט. מיר וועלן
אפען מיר ווילן א הוליע טאן
אידער משלפט אונז אונטע
אין סכר.
ער האט זיך איבער געהאט
אינגאנצן פארטאגט. ס'איז אים
אפילו מער נישט געווען אויף
נייט ווי פריער. ער איז צוגע-
קומען צו דער סטאטיו אין מיט
העלשן און אויסגעטרעטען
בלאז סארגזאמער מיט מאל-
נעמאפט. ער איז אריבער צו
דעלשן און זיך בעלאנגט ניין צו
ריי. "האיים", צום סאלטיס.
שפעט וועט אונדזאיי האבען איי-
בערגעלערט. זי האט זיך נע-
בערגערט אין אים. אפילו ווען
ער איז געקומען אין אפערטיס,
האט ער געמחט זענען וואו ער
נייט. א ווילדער געזאנג אין
אם איינגעפאלן: אסער האט
אין אמאל שטילגעהייט פארפירט
און אפערט מיטן סאלטיס ?
ס'איז געווען א משעפער נגיד
האט. דער סאלטיס איז א גוי
פון זעכציג יאר. שפעט האט
גאר רעסט מיט אים קיין ווארט
נישט ארויסגערעדט. ער איז א
לייטער. א דיסער. מיט דאס
וואסען און אן אויסגעלישער
שוויצער. ער איז. ווייזט אים,
א פאטאמעל ביי ווייזט. נג
אבער אזוי און דער מענטש
סאפ אז די ווילדעסע הענט
לויפט דורכ אים פארביי. ס'איז
גאט א וואס איינער טאן
נישט לייגען דעם אונטערדעם
מחשבות. ווען האט אלעס גע-
ווען מעגליך. וואסלן אונט
שען אונטערנעם צו בושה...
מאקס האט דערוועגן שאטשן.
זי איז נישטגעקען אויף דער
פאלעט און אים אויסגעקעט.
זי האט געפילט אז אים מיט
די ארעמס און האט אים אויס-
געווינען שטארק אין געשווי-
כערט. נעכטן איז אים געשטא-
טן דער הונט פון דעם וואס
גרויסער געשליכער כלב וואס
האט אויף קיינעם נישט געפילט
אחוץ אויף דער לשון. זי האט
ער האט געווען זיך לבנה. האט
ער אנגעהויבען בילדן און זיך
פארמאגט אין א סארט סאפא-
אן. יילא. ער האט אונט געזאג-
טן די צונג אריבער היינט
ווי פאטליבל היינט אין היסט
(שלום אויף זייט 2)

די געס

(שלום פון זייט 3)

טעג. א שטארקע ליבשאפט
האט מאקס'ן ארומגעלאפט צו
שטעטל. איכ'ל שטייט מיט איר
אונטער דער חופה. איכ'ל זי
אויסגלייכען ווי א פרינצעסין.
איכ'ל זיין צו איר א מאמע,
א מאן, א ברודער... זייט זיין
די מאמע פון מיינע קינדער...
דער טאטא איז געווען א לאב-
נער און א הייסער. מאקס האט
שוין ספעט געהאט איבערגע-
לייפנס ביידע צייטונגען, אבער
די זון איז נאך אלץ געשטאנען
אין הימעל — ווידעוואויל זי האט
זיך שוין גענומען רוקן צו מערב.
מאקס האט שוין געהאט גע-
זאגט שטעטל'ן אז זיי פארן נאך
שבת קיין אויסלאנד, אויפ'ן
וועג קיין ארגענטינע. שטעטע
האט געפרעגט צי זי וועט זיך
קאנען גענומען מיט'ן מאמע-
ש, דעם פעטער מאיר, דער
מומע לאה, און מאקס האט גע-
ענטפערט:
— מיט קיינעם נישט.

פערט אים אליין האט פאר-
דראסען פארוואס ער מוז אוועק
פון ווארשע און דער עיטל פון
מאיר ספעטונגען אהן א ווייטער
זאגט. ער, מאקס, האט נישט
געהאט אויסגעפירט קיין איי-
נעם פון ווייטע פלענער אויף דער
שלימ'נעוואלדיגער געזונט. ער
האט זיך רעכט נישט אנגעווע-
ניגט מיט ווארשע. ער איז
נישט געפארען זיך ווערן מיט
די סרובים אין פינטשטון. ער
האט געהאט פארלוירען פלאר
הא'ן און זי פארבייטען אויף א
קער מיט קינדעשע רייד און
קינדעשע געזאגטען. ער האט
גארנישט וואס מיטצוברענגען
בערטיג'ן. מ'וועט האלטן, אין
בונדעס-אירעס, אויף אים שמר
צעהען מיט די ליפן און אים
באדייערן. מאקס האט זיך דער-
מאכט די מעשה וואס ער האט
געלערנט אין חדר פון נעמי,ן.
וואס איז אוועק פון בית לחם
מיט א מאן און צוויי זיהן און
זיך ארומגעקערט אליין אן אלמנה
מיט א שווער אן אלמנה. ס'איז
גאנץ מעגליך, אז פלוצא האט
שוין אוועקגעשטריבען א גאנצען
פאק ס'זיין קיין בונדעס-אירעס
און דערציילט ווי ער האט זי
אוועקגעווארפען און איז אפט
לאפן מיט א פוסענדיגער מי-
דעל. מצוועט אים אויסגעמען
סאלט, אדער אפילו מיט שטא-
די גומעפריינט זיינע ווענען
דאך בלויז הארט געווען צומע-
לאזן צו אים ווייל פלוצא האט
מיט זיי ארומגעשטריבען.
ס'איז געווען קלאר, אז פון
מיטוועןשטן קאן ער צו דער פריי-
טישער גרעניץ נישט קומען.
ער'ס מומע צוריקפארען קיין
ווארשע און האלטן נעמען די

סאן וואס פירט צו מלאווע אדער
צו אן אנדער שטאט ביי דער
גרעניץ. ער וואלט אפשר גע-
קאנט פארען פון אנטוועק קיין
לובלין, דייטויץ, און פון הארט
מיט פוהרען זיך שלעפען צו
דער עסטרייכישער גרעניץ.
אבער דאס וואלט געווען א לאג-
גע און שווערע רייזע. מאקס
האט געדעכענט אז ער וועט
אפילו נישט אויסערנעכט'נען
אין ווארשע. פון דעם וואקסאל
ווען ער וועט אנקומען וועט ער
צופארען מיט א דראשקע צו
דער ווייטער סאן און אזוי גיך
ווי מעגליך זיך לאזען אויפ'ן
וועג קיין מלאווע. ער'ס שוין
מסתמא פלאנצ'ן מער פאר די
אויגען נישט ווערן. אויף ווארשע
וועט ער טאן נאך איין קוק פון
דער דראשקע.

(פארשטענדליך — מארגען)

בארימטע מעניש אין דער אידיש

(שלום פון בינטעל בדיון)

האט געפירט א ליבע מיט סא-
העמס'ן דורך דער צייט, וואס
דו ביסט דא גיט געווען. זי האט
זיך געמאכט ווי אן אומשוואכע
לעמעלע, אז זי ווייסט פון גאנץ
גיט... עס איז זיך לייכט קאנען
שטייטען איר סומה. זי האט
זיך געוואלט מיינען און פאר-
סאפען די מלכה און דאס סא-
פרייען איר געליבטן סאפעמוס'ן
... איר בין זיכער אז דאס איז
געווען איר כוונה. זי האט גע-
מיינט, אז איר וועט געלייגען
אויבערצוהויפטן דעם טראכט
מיינסטער, און ער וועט איר גליי-
בען, אז דאס איז געווען אז אומ-
שוואכע. ליבעס שווער. אבער
ער האט גלייך פארשטאנען, פון
זי האט א ביזע סומה און ער
האט זיך אלץ דערציילט.

„איר ווייסט גיט וואס איר
זאל איצט טאן נאך ווי איר זאל
האנדלען“ — דאס וועט זיך טאן
האנדלען.

„אין זאך איז זיכער“ —
זאגט סאלאמע — „אז עס וועט
זיין פאר דיר אן געפאר צו פאר-
בלייבען מיט איר אין פאלאץ.
וויבאלד אז זי האט דאס שוין
געמאכט איין פארשווערמט גע-
טען דיר, און עס איז איר גיט
געלונגען, נאך ווי קאנען מיר
זיין זיכער, אז זי וועט גיט נאך
כעז א צווייטען פארזוך אויף
דיין לעבען? איר גלויב, אז דו
דארפט מאכען אז אנגלאנע
געגן איר. ערשטנס, איז זי דיר
געווען אומטריי... שוין פאר דעם
אליין סארדיגט זי די גרעסטע
שטראף.“

(פארשטעלונג) | שטענדיג איז אים בעד

[illegible]

מחנה קולנוע באשכנז | סרט.

[illegible]

איינוע של אספער, אבער מאכט איר קאנע, פארעסען פלעגט

[illegible]

[illegible]

חייטערעס — מארגן)

(מאמר זה נכתב על ידי)

[illegible]

— כ'הבא ס'ר הדסדסאסס.
 אן דרס ז'יוועלע, דער שט'טל-
 שטעטל האט אן אריסענענעס פון
 אן עקסאקלע.
 מאדל ספעסענעס האט אויפ-
 געפריסענ דן ברוכענע.
 האטסן נישט געזאגט?
 — כ'ביו אונ שטאנענע אן
 כ'הבא נישט געזאגט.
 — נן, פאר איז געפאלע.
 כ'הבא געפריינט אן כ'סלס מענ-
 שטענע, קעסער אינט פון כ'ססעס
 שט'טל ס'ט איין פון און ס'ר.
 שט'טל און פון כ'וויוס באנ'יש.
 ג. דעס'סעס איז אויס?

— וואס? —
— אלע האבען געוואוסט.
— כ"כ דער גרעסטער זיידל
— מיין דער גאנצער וועלט. וואס?

[illegible][illegible]

סיכום ארבעה מים מיד. לזה האם
 אפילו בפרטם והרעם מפרצן
 קיים ביניהם איירען ויד וזהו
 קיום קב. אן פארטיק אין זי
 טענהט אזוי ביזן איהר דר. אז
 זי וואלט דיר ציטירט ווי זי
 וואלט געזאגט. וויס צענטן אן וויס
 דיר געשייטעט אז מ'פנים.
 אבער אז פלוצל אין געלעבט
 וואס אז אפרישט. האט זי
 געזאגט איהר איד אז אן איהר
 אפגענומען דערע אז זי
 ביזט געפערט נאך אז שטעט
 וועט זיין פאר דיר אז גוט וויס
 אזאן אפגענומען. זי איז
 אפגענומען נאך דיר נאט א דייטש
 איהר. אבער דאס איז נישט קא
 געזאגט. מאלטע האט לאזן זי
 זינגענדיקע איהר איהר
 איהר אז זי וועט איהר וואס.
 זי האט איינגענומען אפגענומען
 געזאגט. שוין נאך נישט געזאגט

וואס? ווי שפילט זי? נאנט?
— די פרינצעס מיין גיטעס און
זי טויג איר גיטעס.
— אס וואס זיך אריינשטענ
א בוידיגע. וואס זי קומעט און
זיך שטענ די מיט. וואס מיין
וואס וואס זיך לאנג מיט אס
זיטע האלטען.
— איר וואל זי מער גיטעס.
— איר וואס זיך וואל —?
— ביז זיך זי גיטעס. באשטע.
— וואס וואס זיך אס וואל
א גיטעס?
— אס זיך גיטעס וואס זי
גיטעס.
— זיט זיך גיטעס וואס זיך
גיטעס. איר וואס. זיך גיטעס
אס?
— מיט גיטעס גיטעס.
— איר גיטעס און גיטעס

פרייטשטויטען און ער איז איינ-
ציגלעכע. ער האט אסילו גע-
טון א שנאנד. נאך א ווילדעס
ד געטאן א ציטער און זיך
געטענדיג.

— יסדנו, ביום זה? —
אם מאיר נפרדנו.
— יא, כי ביום זה.
— כי ביום זה, נפרדנו?
אם מנוח.
— איין מנוח?
— וינס מנוח.

— מאקס, ווי ביזנס נאך ווי
הינדל, אבער איד בוי א דער
אקאסטונדע מענטש. ס'איז אויפ'
נישטאנען היינט א מעדעלינע.
ווי מיינע צייטן צייטען האט מען
נישט געוואסן פאר היין ליכט,
בערער ליכט פארשטאנען האט מען וויר
האט אים מאל געזען ווי היינט.
האט אים געשטעלט פאר דאס
דאס מאלאנע. נאך אז כ'האב
ווינץ איד א הונדעטער צום ער
האט אים געזען פאר דאס

הוא נשאל: "אם כן, למה לא
לדבר על זה?"
הוא ענה: "כי זה לא
היה חלק מההחלטה."
הוא נשאל: "אם כן, למה
לא לדבר על זה?"
הוא ענה: "כי זה לא
היה חלק מההחלטה."

[illegible][illegible]

למד צו בערסא'ן. ווי איז שטאנענדיק?
טא?

— נאָר אַ קינד.
— טורדאָי. לאַז אײַז עלטער
זײַן דיר, נאָר אױס נאָכע אײַז
ישט געוועזן אױס'עם ניש' זיין.
נאָכט דאָס אַפגעוואָסן אַ
ווייל.

— מאיר, פאררום טומט פס
מיר? — האט ער געזענט.
— כויל נישט זי גאל יוד
אגערערען.
כיל נישט טענען רעדן אין
גבר ארוב זיט זיך מאסער.
רוב ס'איז דא א יענערעלע,
וועלען מיר זיך האט
טען איין געזען.
— וועסט נאך זיין געזענט.
— דעם ארוב? זי גיש'ט
אלד! זי מיר האנטעסער
אז וועסט ווערען.

מאיד האט ווייטגעשטרעקט
א געלע האנט. מאקס האט זי
לייבט גענומען.
— איז דאס א וואונדער?
— א הייליג וואונדער. אייב
זאל לעבען — דאס מאקס גע-

— פארזאגט וואססער געט
לעבן? דו מוזסט זעהן האלד!
— טעסט וואס איז מיר.
— איז דיר איד? נא, דו
פאסט דיר איין. וואס איז
דיר?
— טעסט איז האלד.

1875-1876 1877-1878 1879-1880 1881-1882 1883-1884 1885-1886 1887-1888 1889-1890 1891-1892 1893-1894 1895-1896 1897-1898 1899-1900 1901-1902 1903-1904 1905-1906 1907-1908 1909-1910 1911-1912 1913-1914 1915-1916 1917-1918 1919-1920 1921-1922 1923-1924 1925-1926 1927-1928 1929-1930 1931-1932 1933-1934 1935-1936 1937-1938 1939-1940 1941-1942 1943-1944 1945-1946 1947-1948 1949-1950 1951-1952 1953-1954 1955-1956 1957-1958 1959-1960 1961-1962 1963-1964 1965-1966 1967-1968 1969-1970 1971-1972 1973-1974 1975-1976 1977-1978 1979-1980 1981-1982 1983-1984 1985-1986 1987-1988 1989-1990 1991-1992 1993-1994 1995-1996 1997-1998 1999-2000 2001-2002 2003-2004 2005-2006 2007-2008 2009-2010 2011-2012 2013-2014 2015-2016 2017-2018 2019-2020 2021-2022 2023-2024 2025-2026 2027-2028 2029-2030 2031-2032 2033-2034 2035-2036 2037-2038 2039-2040 2041-2042 2043-2044 2045-2046 2047-2048 2049-2050 2051-2052 2053-2054 2055-2056 2057-2058 2059-2060 2061-2062 2063-2064 2065-2066 2067-2068 2069-2070 2071-2072 2073-2074 2075-2076 2077-2078 2079-2080 2081-2082 2083-2084 2085-2086 2087-2088 2089-2090 2091-2092 2093-2094 2095-2096 2097-2098 2099-2100 2101-2102 2103-2104 2105-2106 2107-2108 2109-2110 2111-2112 2113-2114 2115-2116 2117-2118 2119-2120 2121-2122 2123-2124 2125-2126 2127-2128 2129-2130 2131-2132 2133-2134 2135-2136 2137-2138 2139-2140 2141-2142 2143-2144 2145-2146 2147-2148 2149-2150 2151-2152 2153-2154 2155-2156 2157-2158 2159-2160 2161-2162 2163-2164 2165-2166 2167-2168 2169-2170 2171-2172 2173-2174 2175-2176 2177-2178 2179-2180 2181-2182 2183-2184 2185-2186 2187-2188 2189-2190 2191-2192 2193-2194 2195-2196 2197-2198 2199-2200 2201-2202 2203-2204 2205-2206 2207-2208 2209-2210 2211-2212 2213-2214 2215-2216 2217-2218 2219-2220 2221-2222 2223-2224 2225-2226 2227-2228 2229-2230 2231-2232 2233-2234 2235-2236 2237-2238 2239-2240 2241-2242 2243-2244 2245-2246 2247-2248 2249-2250 2251-2252 2253-2254 2255-2256 2257-2258 2259-2260 2261-2262 2263-2264 2265-2266 2267-2268 2269-2270 2271-2272 2273-2274 2275-2276 2277-2278 2279-2280 2281-2282 2283-2284 2285-2286 2287-2288 2289-2290 2291-2292 2293-2294 2295-2296 2297-2298 2299-2300 2301-2302 2303-2304 2305-2306 2307-2308 2309-2310 2311-2312 2313-2314 2315-2316 2317-2318 2319-2320 2321-2322 2323-2324 2325-2326 2327-2328 2329-2330 2331-2332 2333-2334 2335-2336 2337-2338 2339-2340 2341-2342 2343-2344 2345-2346 2347-2348 2349-2350 2351-2352 2353-2354 2355-2356 2357-2358 2359-2360 2361-2362 2363-2364 2365-2366 2367-2368 2369-2370 2371-2372 2373-2374 2375-2376 2377-2378 2379-2380 2381-2382 2383-2384 2385-2386 2387-2388 2389-2390 2391-2392 2393-2394 2395-2396 2397-2398 2399-2400 2401-2402 2403-2404 2405-2406 2407-2408 2409-2410 2411-2412 2413-2414 2415-2416 2417-2418 2419-2420 2421-2422 2423-2424 2425-2426 2427-2428 2429-2430 2431-2432 2433-2434 2435-2436 2437-2438 2439-2440 2441-2442 2443-2444 2445-2446 2447-2448 2449-2450 2451-2452 2453-2454 2455-2456 2457-2458 2459-2460 2461-2462 2463-2464 2465-2466 2467-2468 2469-2470 2471-2472 2473-2474 2475-2476 2477-2478 2479-2480 2481-2482 2483-2484 2485-2486 2487-2488 2489-2490 2491-2492 2493-2494 2495-2496 2497-2498 2499-2500 2501-2502 2503-2504 2505-2506 2507-2508 2509-2510 2511-2512 2513-2514 2515-2516 2517-2518 2519-2520 2521-2522 2523-2524 2525-2526 2527-2528 2529-2530 2531-2532 2533-2534 2535-2536 2537-2538 2539-2540 2541-2542 2543-2544 2545-2546 2547-2548 2549-2550 2551-2552 2553-2554 2555-2556 2557-2558 2559-2560 2561-2562 2563-2564 2565-2566 2567-2568 2569-2570 2571-2572 2573-2574 2575-2576 2577-2578 2579-2580 2581-2582 2583-2584 2585-2586 2587-2588 2589-2590 2591-2592 2593-2594 2595-2596 2597-2598 2599-2600 2601-2602 2603-2604 2605-2606 2607-2608 2609-2610 2611-2612 2613-2614 2615-2616 2617-2618 2619-2620 2621-2622 2623-2624 2625-2626 2627-2628 2629-2630 2631-2632 2633-2634 2635-2636 2637-2638 2639-2640 2641-2642 2643-2644 2645-2646 2647-2648 2649-2650 2651-2652 2653-2654 2655-2656 2657-2658 2659-2660 2661-2662 2663-2664 2665-2666 2667-2668 2669-2670 2671-2672 2673-2674 2675-2676 2677-2678 2679-2680 2681-2682 2683-2684 2685-2686 2687-2688 2689-2690 2691-2692 2693

— געט ווי צוריק. ארייך יעצט
גייטו האט געקענט העכער פיר
ווייכער קענטו האטען דריי.
הער פיינערעק וועט זיך כולל
הערקענט. ווי אזא לאז קענט
זיך אריינזעצן. איינל מיינט

[illegible]

ע"פ, וואס איז קיינער קאן צו
יר גיטט געמאכט.

מאסס אין אורעל אין סאדיר
 רעדן צו שטעלען, ס'מיז האבן
 גענוג פארשטענדעניש צו זיין ריזע אין און
 פון היים.
 דאס איז נישטאן הייז שטוב
 הייז ריזע — האבן מאסס גע-
 נאכטעט.
 אריב, אריב, קוש אין
 — האבן יענע געזאגט.
 מאסס האבן געזעענעלייגט
 און טרייבן הייזן ווי אומצו-
 קערן צו מאדן, נאך און דער
 פון האבן געשטעלט די סיד
 ון לאז און אריין מיט צוויי
 געיסענע ריזען וואס מאסס, האבן
 אורעלענע שטעלן ביידע קי-
 נערס. א פאשט געטאן מיט די
 געטא און געשיידט געטאן;
 — מאסס!

ס'אין געווען א געמיש פון א
עשריי, א געקאמער און א געד
נעטער, מאלס אין איר פאסענענ
שטאמען און ער אין טרייבענ
אלעס אין אירע קערעסס. זי
האט געוויינט און אים געקעשט
און האט געזאגט אז זי האט

[illegible][illegible]

— ער ש' זאגט.
 — דו ווילסט חתן?
 — לאת פייסל!
 — דו געטוישט זינג!
 ווייסט העכער ווי געשטאנען
 יא געשטאנען. דערנאך האט
 ער געזאגט:
 — נאך דעריין צו מאדירן איר
 וו מיר וואסער ש'לייג.
 נאכאם האט זיך אנגעקערט
 צו מאדירן. מאדיר האט זיך טרע-
 טשט אפגעלייגט, נאך ער איז
 פארגעסן גלייך. ער האט נאך
 געזאגט:
 — לאת! הא?
 — יא, לאת.
 — נאכאם געזעצט. כ'צין
 ש'ס מוזט. וואס וועט מיר ווין
 זינגט צו שטארבען...
 (אויסגאנג)

(סאקסזעצן)

באסימפל זיבען

[illegible]

וואו ווילט איר רעדען?
הערט טעייני אין דער
ניגה.
קליין שום מליצה. כ'מח
זיל.
— וואו נעמט איר? ס'קאכט
דא מיט א פירער וועלט. אט
הערט איר פארלירערער
היינט נאך איר וועטט וויין ער
אירע יענע ווייט ים. מיט
ען ווייטער קאפוינער. וואו
זאל מיר דאן פארשטען זיין?
דא איר'ס אים צוגעשטענען די
סכסכער און געמאלטענע. וועט
מיר פארשטען. איר
זיבן וועט איר איר ווייט
ס.
וואס ווילט איר. איר זע
א דרשה?

— ליון שום דרשה. כ"יו
' קא' מגיד אזי ליון דרשו.
בחדל איר ווילט אין שרייב
ס געזען. מונדע מיר דערע
אין סיינע. ווייטער הייבט
דאן גראבע — האט ס'היי
באנד געטומען שטעטשע.
— וואלט זיי גראבע. איר
נישט האבען צו סאן דע
אונד איר ווילט געזען.

עס איז געווארען פאר אים
אזוי. קיינער האט אים
שטענדיג געוואלטענען, אבער
היינט איז ער און אים מיט
עס, און מען האט אים
טון זיך אפגעגעבן פון אלץ.
זי פירט זיך גיט.

[illegible]

— כ'תבא זיי אליין איר דער
בונד מיין ביישטייער. אדער
שטילט אדער מ'זאגט נישט.
נעמט נישט אדער איז מיטע
נעמט.
— כ'אליב נישט אין דער
בונד וואו. זיי ווילען חורב
פאר זיי וועלן, ב'זוי נישט קא'
אדער כ'וואל נישט איינ'
סען מיט אדער.
— וואו איז נאשע?
— זי איז דא. וואס איז דאס
דער טעם?
— וואס מיין איז מיינס א
ייד. זי איז קינד פאר פאר
א ייד. טאג אדער אדער
איז מיט אדער אדער.
— איז אדער אדער מיד, דא?
— איז אדער אדער אדער אדער
אדער אדער אדער אדער אדער

—
כ'ווייס, כ'ווייס. מאיר
שרין גוט ווי ניש' קא'
ער. א שוואר. מיר הערען גע-
וואלט אומגעברייחע. אבער
וואסס מען עס: דערס איז
האט חיון צייט. פון מ'לוגט
פון טויטענדיגט, איז מען
ס קאמפליטע מאכט. אר
ע שטעלטן פון מענטשען צום
אין אומגעברייחע.

וואואלט שוין אאנטהארבען גרע-
זן, נאך ס'פעעהלט עפעלט און
ווארט אויף אייער האל.
כ'האב נישט ביי מיר מעדער
דריי רובל.

— דדיי, הא? וואו הענטע די
מאטקעס איבערע? פארשפילט
זאקע?
מאקס איז געהאט ארויס אינ-
וויסען פאר'ן טויטער. ער האט
דורכגען דעם שטאק און געט-
הען אים פרימאן א צייכער. די
אשקע איז צוגעפלאנען צום
יער.

איר לאז מיר איבער אַהן?
ענטפער:
— דער ענטפער איז: לא
ט א טאפיק.
מאקס איז אייגענעווענדע.
דערמאן האט געפרעגט: וואר
ט? און האט האט געענט
דעם: פארט צו דער טאגנע
— א וואילע, דא?
— אט טרילע נאכדעמסען.

מיטע זעה!
 כ'טאג אים געזאגט דער
 גענעזע און עניידל אין טויער,
 וואס האלט געמאכט א פול
 פון אים געגענומען און א קולט
 ווי די רייע. 'כ'יבן פארשטאן!
 מוז שוין מאכען "אומיק" פון
 דעם... ש'האט אים שוין
 געזען סאגט געטאן וואס ער האט
 געווען צו טרעפן ווי א
 געזאגט. ער האט מיט עטליכע
 ווערטער געזאגט זיך צו צווייטן
 און מיטן ברעווע אומשטעלן און

ו בארבע, את סיי מסר
ארכיטעטן, האטעס זיך
געפירט צו ווען די שולעס
ענטישטן זינען אנטהאלטן
אז אנדערע דראשקע און צי
האט אים געזאגט, ניין,
איין נאך אלץ ענטישטענע
ס טויער נאכער זיין און נאך
האט — א ציגעלע פונעם
קעגער מיט דע האנט אין א
פירעלע עסקים, כ'האלט
ארעט צוהאלטן די זיבען תנ"י
דער רב, האט געזאגט צו זיך
"דעם, טאגלייך אריין
צאלע הינט" און גלייכעס, די
ארכיטעטן, שאפעס סאטע.
עס מיר צווייטע אריין שטיי
זיין און זיין און צווייטע
זיין דער פארק און... אפער
און געזאגט צום האטעל
ארכיטעטן, גאט צום ווייטער
האט אן אפגען פליטה זיין
גאט און ציין? דער פארמאן
האט אריינגעזעהן אריין

עדרהעם דעם קאפ. מאדעם האט
: 740333 1050

— אַזוי דאָסעל גראַדאָווסקי.
— קראַדאָווסקי? וויאָ!

זיי סאנען גאָר נישט וויסן
דא איר ביו. ער'ס מיר דאזי
ענעוועל אריינגעווען אין טויער
פון מיר אפצונומען. מאַרעס
יבערדער וועל איך ערצוויי
אין שטעלען צוזאמען. מאַס
אָס זיך אַנצוגאנגען אין דעם
גנעלעך נישט אַריינגעפֿעלע.
וואָרעם מיר פון סאָנען אין
ייטע און פון הייטע אין
סאָנען ווי דעם העיען אין
העיען. האָט ער געטראַכט אַ
פֿאַרשטעלעך. עפעס אַ שד
אָרעלעט מיר מיר אין לעבער
וועט. מאַס אין די לעבער פֿאַר

וְיִשְׂכֶּנּוּ וְעָהָם אֲרִיבֵינֵפֶאֱסֶה
וְיִזְטוּ אֶסְטֶר יִישׁוּ. עַד הָאֵסֶר
אִישׁ סִפְרֵהֶוּ דִּעֵם אֶסְטֶר
וְלִבְעֵז. אֶפֶס בִּאֲנָכֶם וְזֵזֶן עַד
וְזֵזֵנְעִיכֶם וְהָאֵר אִין מִיְדִיעֶה
וְיִזְטֵר עֲזֻסֶס אִישׁ דִּעֵם
וְיִזְטֵר אֲנִי עַד אֶסְטֶר הַחַיִּית,
אֶסֶר עַד גִּנְהָאָם חֶשֶׁק אֲרִיסֶר
עֲזֻסֶס דִּעֵם שׁוֹיִיעַ אִין זִד
עֲזֻסֶס וְיִשְׁכֶּנּוּ אֶסְטֶר אִין סִפְרֵהֶוּ
דִּעֵם עֲזֻסֶס נֶאֱדֶר מִיְדִיעֶה.
ר הָאֵסֶר זִד עֲזֻסֶס שׁוֹיִיעַ

השטן מאיר, וד' האט אים
ווייזט וואס ער האט זיך פאר-
רשט מיט שאשען. איצט אז
האט זיך אומגעקערט קיין
ארשע און מאיר און לאה הא-
בן אים געטענען ביים האפענע-
נען, האט זיך אנגעשטענען אים
זאג געדע ווי ס'האט געגעד.
האט גאט גאט שטאל שרייבען
ל'ה' ווי דאס איז אומגעדע-
האט גאט גאט שטאל שרייבען

[illegible]

ולאסען: קיין גלעבעדיגע ווע-
 ען די שונאים זיינען אים נישט
 געקריגען.

[illegible]

מאמס אין ארריף צו זיך אין
ימער געגעפענט די סיר און שאר
און און געשטאנען אין מיטען
שטוב אין עקווארט אריף אים.
און איר פנים האט זיך אים
געמאלט אומגעזעהן און שרעק.
— כ'אבא שוין געמיינט
געטאן בייש לעבן!
און ווי האט זיך געוויינט.
אקס האט זי ארוםגענומען, גע-
שטן אין מיל, אין די אייגענע,
זי שטערט

— גארטלע. אלץ וואס כ'טת
יז טאג דיר.
— כ'ווייל געזעהן צום פעטער
איר אז צו דערט מבוע לאה.
ער פעטער מאיר ואיז פראגט
ת כ'ווייל אירא אים אכטונג
אז. כ'ווייל —
דיין טאטע וועט זיך דער-
מיטעלען אז דיר ארומגעלעבט.

— כ'הבא מיד אנהערטענעס
אנצונען סאג אהין, אדער.
האב נישט געוואוסט וואס אז
זיך ציבן אפגעבעט אין דעם
שטעטלעכע טאג און א סטודענט
האט זיך צוגעשטעלט צו מיר.
האט אנגעזעהן דעמען דאס,
נימ אה מיר געבעטן אפצוליי-
געבעט. הייבט אן מיר, כ'הבא
אין אפגעלייגט און מיר, כ'הבא
ליב
געזאגט און כ'הבא ליב
זיין זיך און דעם זיך צענומען
זיסערענע דאס יענע, און קאמ-
ער מענטש, רעדט אזוי אן
האב געמוסט אנטווער-
האט געמוסט. וואס?
און אהין און אפער שעה
און דעם געטעם זיך גלייך דרומ-
אפער מיט אנגעזעהן אהין, און
האט אונז שטעל סטודענט וואס

ואמע'ן אדז וואל בעמעד אז עס.
שאשע איז זיך פאנסניי פאר
אנטען איז א געווייז.

כ'האבא נאריש'ס געטאן.
 "יבן געטאנען אהרע דאך איז מיר
 אקגעברענגען. זיך האבט עים געד
 גאטס פער זאל חיד'ס שטעטלע.
 בעדער דאך איז געטאנען געטען און
 מיר מיר אריינגעפירט ווי א
 שטעטלעכער. ד'האט אירע געזאגט
 ייסענע און כ'האבט עים געזאגט
 זי'ס איז ניש' ווייניג געשעפט.
 ד'האט אים דערציילט וואו
 יד'שטעטלע איז?
 נין. יא. כ'געפנטק שוין
 איש' אמשד.
 ע'ס'ס געד'ר קומען דיר
 אפגעשטענע א דוראס.
 געפערט אדא' אנטשעפעניש!

דאס וויל ער זאגן מיר? זאגט
העכט מורא דא צו זיין?
— איר האבט איר מורא. דו
זייסט און כ'ה'ים מיד סאך מעג
זענען איר דא אפאפלט אים
אך עפעס א פרעמדען פארשטן
זאגן געיס אים אונזער אדעקס.
— וואס האט ער געזאגט?
— דאס אלע זייער: א סאפער
— יענעם, רינגען מיט אים.
— יענער זאגט עפעס וועגן הילף
ער, צאלען דיר-העלעם, ערציען

יחזיקו את דוד אברהם וחסד
לדוד קרובים אמרו. איך
יחד יחד ארצות וחסד וחסד
י' מ' כאלה נישקו!
— ר' יהושע אברהם או
י' דוד אברהם מר' א' קה
או ר' יהושע י' גליד פארליבט.
— אברהם י' גליד אין דוד
ריין צוואמען מיט זייער ליבע.

— שים מיד איד. —
 — דיר איז אויך נאמט האָס
 געווען? — האָס נאָכס בע-
 יענט האָלד מיט נייגיר, האָלד
 מיט געלעכטער. —
 — גאָט נאָמט... —
 — יאָ גוט. ערס שלעסער.
 פֿעסער וועלער מיר משכנען אַז
 —
 — מ'עס אַטאָ כּאָפּאַפּער צו
 אַפּער?
 — כּווייל ווילן בלויז מיט
 ר. בלויז מיט ריר!
 און טאָשע האָס פֿעסער ער

די געסמט

(שלוס פון וייט 3)

שען מאקס'ן אין ופנים, אין
האלז, איין קיזן. זי האט נא אגא
געטאן:

— ארי, ווי דיין כבוד
שטעכט!

און געגעלעהנט איר פנים און
זיין אקסל.

וואסער איז געשלאפען, אסער
מאקס, איז געהאט אייגענעמען
דריי וואויגער און מער נישט גע-
קאנט איינשלאפען. ער האט
ארויסגעשפאנט אהיד-אח-צו-דיק
און אזויסיל גערויכערט און האט
צייכער איז געווארען פאל מיט
רויך. ער האט געוואוסט אז לאה
וועט שטעט אויף פרייה און וויבען
עוויגער איז ער שוואך אין פא-
דער וואל טעלעמאנירען. ער האט
זיך געלאזט שטארבערען און לאה
האט גלייך געענטפערט. לויט
ווי לאה האט וויד געסטען גע-
קומען מיט אים און אים פון ליב-
שאפט געדורכט צוגעמען. האט
ער זיך געריכט, אז זי וועט זיך
דערמאנען ווען זי וועט דער-
הערען זיין קאל, אסער זי איז.
ווייזט-אויס, געהאט איינפער-
שטענען, ווי מ'וואלט, אויף דער
לינקער וייט. זי האט געוואנט:
— מאקס, איר הארץ טלינגען
הערץ וואקטער. מאיר האט א
וואסער נאכט געשלאפעכט און
געהאט ספאזמעס. איז עפעס
געשעהן?

מאקס האט דערציילט לאה'ן
ווי ער האט געטראפן סתלקע
גאנצער איר טויט און ווי יענער
האט אים געסטרושעט. מאקס
האט מודה געווען לאה'ן פון ער
האט געטעכט די אנדרייטע

דריי הונדערט רובל. לאה האט
געשוויגען, אבער פון מאל צו
מאל האט זי געדינגעלעזט עפעס
וואס האט געקאנט ווין א ברומ
אדער נא זיפץ. זי האט געוואנט:
— ווען מאיר וואלט געווען
געוואנט, וואלט אזא האנטער-
נישט געהאט די הענט. אבער
מאיר איז קראנק און די באנדע
האט זיך שוין באצייטענט אויף
אונז געגעווענט. ס'איז נישט
בלויז סתלקע. ס'איז דער בלינד-
הער איטשע. מאקס, האט נישט
געטארט אנהויבען מיט די
אנארכיסטען. ווען זיי האבען און
אויג אויף עמיצען, איר יענער
א געשטעלערט. זיי ווערן זיך
די שווארצע האנט און זיי קא-
נען אפילו עמיצען אפצוימען
אין בויגעס איידעס.

— וואס וואל איר וואו, הא?
— ליג איינגעלייגט אזוי לאנג
ווי ביזט דא. דערצעהל מיר די
נאמען נאך. וואס האבען זיי גע-
וואלט טאן? כ'האב שוין שוין
פארגעסען.

— געמאכט א טונעל צו דער
באנק אויף רימארסקע.

— יא. זיי וועלען שוין דעם
טונעל נישט געמאכט און אויב
זיי וועלען גראבען, וועט עס זיין
זייער שווער. איר זינט טאקע אויף
צוהט, אבער כ'זינט נאך אלץ
לאה פיסט.

— וואס ווילסטו טאן?

— עפעס וואל איר טאן און

ס'איז נישט דיינע פאדערונגען עסק.
ציה דיר ארויס פון דעם האטעל.

— וואס וואל איר טאן מיט
שאשע'ן?

(פאררעכענאנג)

וואס ווילסטו? אלץ איז
גערעכט ווייטער אונז גוט און
מיין — האט שלאגט געזעהט.
האטס געזעהט אז ביים פאר-
גאנגע וועטס צוריקגעקומע
שפעט. איך בין אונזער פו לאזן!
און שפעטער אז ביים געזעהט
צום האטעל האב איך געטראפן
טויז גאנצע שטעטלעך און גאס.
פון דאמאלס אז ביים פאר-
גאנגע וועטס ווי שטיין אין וואס
סער. און האט מיטגענומען
ראס איידעל, ווי הייסט זי?
שאטש. אויך דו האסט דיר שוין
שעין אוי ליב אז דו האסט דיר שוין
גענוג איבערלאזען צוליב איר.
פאררום האסטו דאס מיר נישט
געקאנט זאגן? איך וואלט דיר
מיט וואלט נישט פונגעשלאסען.
מיר האבע זיך געקאנט פונגן
דערהערט ווי טיטש און ווי פריינד.
נישט אויך פאר שטייגער און —
פלאצא. ס'איז נישט שוין
שע.

נישט שאטש? ווער דע?
די פריינדשער רביצין?
— כ'האב מיר דערוואוסט
און האט מיר געגאנגן אז אלץ
יארער. מיר געגאנגן ווי צוריקאלט
געווען א קינד פון זעקס יאר.
— וואס געגאנגן?
— דו ווייסט וואס.
ס'איז געווארען שטיל.
— נו, גוט. וואס ווילסטו
איבער?

פאררום האסטו דאס טיר
געטאן, הא?
— כ'האב מירא געשאט
און ס'עט מיר שטארען צום
צום שידוך.
פלאצא האט געטאן שפעט
אונז ווי א האטעל און א לאז.
ווי האט ווייטער געזעהט?
— פייוועלש שטעטער האט
אלץ געוואלט, אבער דו איז
א גאס. א געטא א דערנאכטער
נעה. מיט פארשטאנד, און דו
אלץ געקאנט מיין לאנג און
אלץ ארום. איך האב איך נישט
געוואלט געזעהן אז נישט פאר
קאנט געווען. דו האט מיר דו
דארט פרייטגענומען. דאס האט
וואס איך זאג און דו שוין ווי
לאזענע גרויס. אבער דו מעג
ווי דירשען. דו ביסט קיינמאל
נישט איינגעוואקסן. דיינ בעס'
טער פריינד מאכט געקענטע
דעם עס מיין אלץ געוואלט. און
האט דיר אנגעוואקסן א אינגעל,
א פאלשטיקער, וואס וועט
ווייטע ווייטער. דו ווילסט אלץ
מען קאלירעמאנען, אלעמאנען
שטענען און פארוואנדלען, אבער
דיין אויב וואס ווילן א הייליגע
געזעה. כ'האב דו געוואלט און

געטראכט אז ווי באלד דו ווילסט
א גענוג. וועל איך דיר געזעה
א גענוג. — דו גאלד, דו וועסט
קייט. דאמאלס וויסטו אז מ'ווייסט
שוין איך ארגענטיגע וואס דו
האסט אפגעטאן און מ'לאזט
אויס דיר. מ'האט געלאזט דו
אלע יארען. כ'האב איך געלאזט
ווייטער צו אן אדוואקאט וואס
וועט זעהן אז מ'וואל ביי מיר
נישט אלץ צוגענומען. קום בעסער
נישט קיין ביינעס איידעם, ווייל
מ'וועט דיר דארט איינגעווען
אין וואג דא און וועסט פארלירן
לעבעדיגקייט! אלץ וואס דו
האסט דארט איך מיין! און דא.
אין מ'וועט דיר קאפער וועסטו
געוואן איך קאנטארענע פאר פאר-
פירען א — ווי רוסט מען דאס?
— א קינד. יא, א טינדערליך
גע. וואס נישט פייוועלש, וואלט
איך שוין לאנג געהאט מיר איינס
געוואלטען זעכס מיר אפער-
טאט. ערס פארדינט כ'האב
וואסער זייען מיט און טרינקען
ס'וואסער.

— איך דאס מ'האט וואס דו
האסט מיר צו זאגן?
— יא, דאס איז שוין. זאג
מיר וואו דו ביסט.
— דו וואס? וואלט קומען
צו מיר מיט פאלשיי?
— האט עס כער פארדינט.
גאר כ'האב נישט קומען טיט קיין
פאלשיי.

— ווי באלד דו ביסט אונז
גליקליך, צו וואס דארפסטו וויי-
סען וואו איך בין? פייוועלש
שטעטער קאן נאר ווערען און
פארדיכטען.
— דו וואסט נישט פאר מיי-
וועלש שטעטער. דו ביסט נישט
וועסט וויין נאכט צו דערמאנען.
ביסטו האט אנגעוואקסן.
— מיין איך נישט קיין שווא.
כ'האב איך געקענט געזעהן דער
פערטע וואו פאר איך א גוטער
אקטאדיר. זי פאקעט אלץ טויז
נישט און דו. האטס ביים א
קאפער אקטאדירעט. ווי נישט ביי.
בייבן נישט קיין קריטיקער,
אבער דו ווייסט און לעווינזאנע
ווייסט אויך אז כ'האב א טיין
אויך שפילען.
— לעווינזאנע האט דיר פאר-
א יאר.
— אדוארד, און מ'שלאפט מיט
יעקאבס ווייב, איך דער מאן א
יאר.
— מאקס האט דערהערט א שוין
כעניש, א שרעקעניש, א גערד
דער. מ'האט האט א זאג גע-
טאן.
— מאקס, וואס וועט א רגע. לייג

נישט אונזער ס'טרייבל.

— נו, גוט.
— פייוועלש האט אן אלארע האבען
וויין ווייט אונז. וועגט עפעס
דערמאנעט. געשפאט, אדער
אפילו דער געזאמלעטע מאקס
האט פארנומען אפגעהאקטע
ווערטער. א שטעטשעניש, א שר-
פעניש. מ'האט האט געטאן א
געשעניש און מאקס'ן האט דיר
איצט איינגעזעהט אז ער האט
דערהערט א קלאפ אדער א
פאפאט. ער איז געשטאנען א
כאריסטיקער און תלמוד גע-
שטיגט אין תלול. ווידער האט
ער דערהערט א געשעניש פון פלא-
ר'אן און כאלד דערנאך שוין
לעט קול. ער האט אונז דו
געשענישען אז מאקס האט געמוט
אפגעזעהט דאס טרייבל פון איער.
— פאניע מאקס, כ'האב גע-
הערט אלץ וואס איך האט גע-
זאגט. כ'האב איך נאך לויבען
מיין שפילען. איך זאגט געזעהט
אז די פאקעט טויז אויפ'ן פייד
און איך האב היינטגען נאכט
באשלאסען איך איך נישט אן
שפילען. ביזאל און וואלט ווייסט
נאר עפעס: צווישען מיר און
און איינער פארשטאנד איך אלץ
געוואלטען מיר קאנט ווי האבען
צוריק צו יעדער צייט. אונזער!
לזא מיר איינערדען! — האט
פייוועלש געשריבען. ווייט אויס
צו שלאפ'ן. כ'האב ווי דא-
מאלס נישט געוואלט און כ'ווייל
איך איצט איך נישט. ס'איז אלץ
אויך פארשטאנען וואס וואלטען, אלץ
מיד!.. כ'האב!.. אלץ!
פייוועלש האט איבערגעזעהן
אויך א ווייל און דערנאך גע-
זאגט:
— צי ווי האט איך געזאגט
זעכס נישט, איך האט געקענט
מיט איך דו אלע יארען. וואס
וואס ווי אן, אבער איך זענט דא
אויך פון געזעהן מיר. כ'האב
אייך. געטאן צו צוריק, איך ווארף
אן ארטיס. און איך זייט נישט
געוואלט איך אנטלויפן. כ'האב
נישט וויין מיט איך צוריקגע-
נישט איך איך נישט פאר
קיינעם. ווען ס'האט געזעהן
קייט צו טיר. וואלט איך ווי
נישט געוואלט. גאס איך מיין
עדות אז ב'וואג גאס אמת.
— וואס וועט ווילט איך?
— קיינעם נישט. אנטלויפן
קיינעם נישט. אלע ווייבער הא-
בען זיך מיר געגעבען ווי א
ביטערע ציטלעך.
— אפער מיר אויך?
— כ'האב איך. געטאן ווי צו.
איך געהאט דו מינט און

כ'האב טעזער קיינמאל נישט צו
ריקקומען — נישט אייב ווי וועט
זא וויין? ווייט מיר מוחל! ס'איז
נישט איר שולד. ווי האט אייך
ליב, דאס איך דער אמת. ווי איך
שווער פון בעקשעפט צו אייך.
זעכס.
ס'איז געווארען שטיל און
דאמאל האט די שטיקלייט גע-
ווייטער אפער צעהן מינט.
אבער מ'האט דארט נישט גע-
האט אונטערגעקומען דאס טריי-
בל. האט האט געזעהן שוין
כער, צונויפגעקומען ווערטער און
ווייטער עפעס וואס האט אפער
הילכט ווי קלעפן.
— וואס איך דאס אלץ? וואס
טוט זיך דארט? — האט מאקס
אריינגעזעהט אין טרייבל. כ'הא-
בער האט נישט געזעהן שטעטער. צום
גליק האט קיינער דא נישט גע-
ווארט אים'ן שטעלען. דער
קלעפן אפגענומען האט גע-
קומען גלייך צו אים. מאקס'ן
מיט דער גלייכצייטיגקייט פון
האטעל באשטעלן וואס זענען גע-
וואלט צו אלע סארטען מענטשען,
לשונות און טרעכער. אייכל
ווארטען נאך פנימ מינט. האט
מאקס באשלאסען. ער האט גע-
כאפט א בליק אויפ'ן ווייטער. דער
האט זיך צוגעקוקט ווי דאס
ליינע ווייטעל, דאס סעקונדע
ווייטעל, טיטש אויף דו רגע'ס.
ער האט ווי דער'האטען אדער
וואס? און ווי האט אים פערשט
נאר אונז געלייבט. אלץ איך
מאקס'ן און געווען אנגעשטויסן.
ער האט געוואלט אויך איך קול.
צוויי מינט און צעהן סעקונדע
זענען געהאט אריבער. מאקס
האט דערהערט פארשטאנד קול.
— מאקס? ביסט נאך דארט
דא?
— יא, כ'האב דא.
— מאקס!
און ס'איז ווידער געווארען
שטיל.
— פלאצא, וואס איך געזעהן?
— האסט געהערט וואס ס'איז
געזעהן.
— ער איז אונזער — האט
מאקס כעטע געשעפטשעט.
— יא, ר'אין אונזער.
— לויט וואס דו האסט אים
גע'האטען? האט איך געזעהן
אז דו ביסט ביי אים אין גערד.
— מאקס, איך דו ווילסט
דיך מיט טיר ריבען, ריר דיר.
דו ביסט אויפ'ן פערד און איך
בין א געשלאגענער הונט —
טויבעט מאל ווערער ווי דער
דערמאנעט. הונט. כ'האב אונז
שלאגען אז ווען עטליך שטעכט

איך מיר אריין א מעסער, וואלט
אונזעקענעאלע פאר אים
און געקענט זייען פיס. מער
קאן איך גארנישט זאגן.
— וואס איך דאס געזעהן
פלאצלינג?
— ס'איז נישט פלאצלינג.
דער חודש — אדער ווי לאנג
ס'איז זינט וואס האט מיר איר
גע'האטען? — איז געווען א
גיהנום. איך קיין ערגער גיהנום
בין איך קיינמאל נישט געווען
און וויל מערען קיינמאל נישט
זיין, ווייל מערען ערגערס קאן
נישט זיין.
— האסט אים ערשט גאזי
געלייבט.
— וואס האב איך געזאגט
כאן? ער איז געשטאנען און
זיך צוגעהערט. דו ביסט א איב
וועל און ער איז א דערוואקסען
נער. דאס איך ער. אבער ער איז
מיגען. די פיינעס האט אים די
רעכטע שטייגען גע'האטען. מאקס.
די רייד זענען איבערגע. כ'ווייל
איין זאך, שטארבער. הוואר
וואלטען נעכטען איך מיר אריין
געשטאנען די קייל. וואלטען גע-
טאן די געשטען מצוה.
— כ'האב נישט געקומען קיין
ווארטען טאן מצוה'ס.
— מאקס, כ'האב א בליאד.
דו ליבער, אלץ איך דער קארט.
דו ווייסט שוין וואס אן ס'איז
מער גייסט וועלען וואס צו דער
דען. ביסט געזעהט. כ'האב א
שלאפעט אקטאדירעט פאר אן
לאג. איך דו אלע יארען האט
איך מיר איינגעזעהט, ווען איך
גיי צוריק ארויף אויך דער בינע.
וואלט איך געוואלט ווען ווייסט
וואס. דאס איך אויך אויסצו-
רונען. ווי ווערטער ווענען מיר
געבליבען שטענען אין האלד און
כ'האב ווי נישט געקענט פארשט-
רען. ס'איז אויסגעקומען שפעט
א גייער אריינס. גענומען פון די
בייטער, און כ'האב מיר שוין
נישט דערוואקסען. ער האט גע-
וואלט זיין צו מיר גוט — דאס
איך דער אמת. אבער ווען מען
איז אלץ אויך געקאנט צעהן.
קאן מען נישט זיין גוט צו מען
צען אנדערש. צו וואס האסטו
געלאנגען? ביסט שוין מיר פון
שטאנען אויך?
— יא, כ'האב מיר.
— אויב דו ווילסט א שטיק
מיט. קאנטעט מיר האבען, און
ווייל בלויז זאגן נאך איין זאך:
איצט אז בייבן ווידער געווען
איך אים. ווייסט איך אז כ'האב
קיינמאל קיינעם נישט ליב טון
האט אחר צד. אונז ווי כ'האב

(פארשטעלונג)
— אונטערשטעלן צו פארן און זיך מער
דער קיינמאל נישט אפגעשטעלט
פארן קאנטס מיר באשטעלענען.
איכיל אלץ געזעצט פאר ליב.
איכיל טאן פאר דיר זאכען וואס
קיין שום מענטש האט קיינמאל
נישט געטאן.
— וואס וועסטו טאן?
— איכיל טאן.
מאקס האט נאך גערעדט מיט
איר און פאר ווערטער. ער איז
ארויף צוריק אין צימער און
שאפט אים שוין געווען שטענדיג
טאן. זי איז געשלאפען אים מיר
סען שטוב און געוואלט. מאקס
האט געזאגט:
— געה צו מאייר! אבער
לאז גיטש היין פאסטען דיר
צונויפגען. דו ביסט מיינע.
— קיינער וועט מיר נישט
צונויפגען. ביזוי אריינען.
— פלארע קומט צוריק צו
סען און איר ארגענטינגע וועט
זי ווין אז דיר ווי א מאמע וועט
א שוועסטער. זיך וועטן שטייבן
סע מענטשען. אבער מיר טאן
נען אויך ווין גוט.
— דו ביסט גיטש קיין
שלעכטער.
— איכיל דיר טעלעפאנירען
יעדעס טאג לאז וועט אויך דיר
אכטונג טאן בעסער ווי די בעסע
סע מאמע.
שאפט האט איינגעפאסט א
רעגנעלעך. מאקס איז ארויפגע
איר און א קאפע טענע אנגיבן.
ווער ווייסט זי ביזל זי האט
זיך פאר מיינע אויגן? — האט
ער געטראכט. איצט אז ער האט
זי ארויפגעשטעלט. האט איהם
פונטיג אנגענומען א ליבשאפט
צו דעם ארויפגען ערליכע און
ווייניג קינד. ווער ווייסט?
איכיל אפער דיר פלאנען דער
הרגענען? — האט ער געזען
טראכט. קיין נוסט וועט פון
דער אנגעזעהן הילה נישט
ארויסקומען. נאך אהייס האט
ער אפגעשטעלט א דראשקע
און געהייסען שטענדיג איינזיג
צו. מאקס האט געזענען אים
פערמאן וואו צו פאררעדן. ער
האט געזען געזעהן שטענדיג
עסלעכע צענדליג רובל. ווי האט
נישט געהאלטן בעזעצט צו אים
קיין געלט. אבער ער האט גוט
מוטיג אונטערגען אפגעשטענען
און זי נישט. ווער די דראשקע
קע איר ארויפ. האט מאקס'ן אה
געזעהן א געזעש פון כעס.
טרויער און א געזעל פון זאך
פארגעקלייבט. אויב קלאפן פוידיק
געטען אזא שטיק סתבות ווי
פלאנען. בין איר משהר נישט
קיין מענטש. האט ער צו זיך
גערעדט. ער איז געשלאפען איר
בער די גאנצע נאכט ווייט ווי

סערניג וואו ער געהט. ער האט
זיך אפגעשטעלט ביי שוועסטער
סערניג און געקוקט. אבער ער
האט רעכט נישט באנומען וואס
ער זעהט. ער איז געשלאפען וואס
איר דער ריכטיגער צו דער טוואר
דע און ער איז פארכייט א בית
מדרש: ר' יאירן סאריינענדיג
בית מדרש. ער האט געזעהן
בחוץ אריינגעהן מיט גמרא'ס
אונטער די ארמסט. מיט לאנגע
פאות און געזעהן. אפער ער
נען ווי בערעכט? זי ווי רינגע
טאן... מאקס האט זיך אפגע
שעלטען. דער געדאנק איינער
האט זיך ביי אים אויף עפעס
ווי אפגעשטעלט. אויב ס'איז
נישטאס קיין גאט. ווערמער רינגע
זיין? נאך אפער איר זי האט
גאט. נאך ער האלט מיט רי
גויים. נישט מיט די אידען?
מאקס האט געזאגט א בליק
אויפ'ן וויינער. ער האט פאשלאגן
סען צו לאזען פלאנען ווארטען
אויף אים. ער וועט פארכייטען
דעם האטער אויף דער געדאנק
זיין גאט און סאפען א בליק
צו זי האט נישט אפאל גע
בראכט מיט ווי פאלייני. איר
אזא געדאנק זאך קאן טאן
אלץ גלייכען.
און די אלע יאדען האט ער
מאקס. געפארמאט אויך ווי איר
געזעס שטיינער זיך ארויסהיבן
פון דער אונטערשטעלע. ער האט
געזאגט א סארייני. ער האט זיך
איינגעזעהן. אז פלאנען איר א
באלעבאטישע פרוי. ער האט זיך
געזעהן מיט א טעאטעראונג
טענדענצער. אבער איצט איינער
אלע זיינע איינערדענישע זיך
שעלטען. ער איז געווענען טר
סער א שמוץ און אלע אנדערע.
ער האט זיך געלאזט געזען און
האטעל קראקאסאלי. אגענגא
בער. ביים אריינגאנג האט ער
ווארט פלאנען. אויך ווי ווייס
ער האט געזענען זעהן. האבען
רא גיט געווענען קיין פאליר
ציאנגען. ער איז געשלאפען און
געזאגט אויף איר. ער האט עס
נישט באמערקט ווען ער האט זי
געזעהן אויף דער בינג. נאך זי
איז געלאזט געווענען אפגעשטע
נערט און עפעס ווי געשטעלט.
אפער מאקס סאריינענען און זי
לאזען שוועסטער. ער האט אים
איינגעפאלען. ער האט געזאגט.
אויב ער האט געוואלט. זי לאז
ווארטען ביז איבערגעקומען פון זאך
וואס וועט ארויסקומען פון זאך
נקמה: ער איז אליין. ער דארף
רעדן צו עמעז. איצט. אז מאיר
קיינער נישט איר ווארטען. ס'האט
פון געוואלט אויף אים טרויבן
אויף דער פראנצויז. אבער ער

האט גיט געהאט דעם מינדסטן
חשק אויסצוהערן ווייטער קלאג
גענישט ווענען געדער. שוויבן.
פונדעם. ער איז צוגעלאנגען צו
סלאווא'ן און ארויפגעלייגט א
האנט אויף איר אקסל. זי האט
געזאגט א נעשויי און א צאפל.
— מאקס!
מאקס האט געזאגט פלאג
רא'ן און נאך יעדען פאשט האט
זי אנגעקאפט וויי האנט און
געקושט. ער האט געשלאפען
מיט אזא בוח אז ער האט זיך
דערשטענען סאך דעם וואס ער
סע. ער קאן איר לאזן אויסהא
קען די צייטן. ער קאן זי נאך מאכן
בלינד. נאך א ווייל האט ער זי
אויפגעווערט שלאפען. ער האט
זי געטאן א ווארט אויפ'ן בעס
און זי איז געבליבען לינגע מיט
א פארשארטען אקסל. א געשלא
גענע וואס זי האט נישט גע
וויינט. אבער דאס פנים איר'ס
איז געווארען גאט און עפעס ווי
האלבטראשטער. נאך, איר בליק
אפסאל און זי איז אפסאל. האט
מאקס געטראכט. מיר ווערערען
איינער גען אנדער... וויינענדיג
ער איז ערשט נישט שלאפען
האט אויפגעשטאנען. האט ער
זיך אויסגעטאן. ער האט א זאג
געזאגט צו סלאווא':
— טוה דיר אויך אויס.
זי האט געטאן אזוי ווי ער
האט געוויינט. ער האט בא'
מערקט. אז זי האט געטראכט
זייענע וועט. איכיל זי באלד
דערהרגענען. האט ער גע
טראכט. אבער דערווייל אדמיר
זי האבען... א שטארקע לוסט.
אז ווי ער האט קיינמאל נישט
געזאגט צו שטענדיג. האט אים
אנגענומען צו דער דאזיגער פאר
געווענענער געהט. צו דעם איר
ווען טליק וואס האט זיך אויס
געוואלדערט איר אלע בלאטעס.
איר פארשעמט איר באשעפונג
פאר אלע ווייגע פריינד. ער איז
זיך באגאנגען מיט איר ווי זי
וואלט נישט געווען קיין לעזער
דינג נאך עפעס א שטיק
בלבל וואס האט אויספאלען
זיך בוחות פאר געזעהן זי האבען
זיך באהאטען איר א ווארט.
מאקס'ן האט זיך געדובט. אז ער
סיהלעש עפעס נייעס איר איינע
פארשעמט איר ווארטענשישען.
פיינעלע שטעטער האט. ווייט
אויס. זי אויסגעלערנט נייע קינד
צען. ס'איז מאקס האט געזאגט.
ס'האט איר געקוקט. ער האט
האט זיך אליין פארבליבען אין
דערגאנג צו הונגעריגען. וואס
סעס פארשעמט שפייט ווייל ער
קאן מער נישט באהערשען דעם
הונגער. פאר א לאנגער ווייל
האט ער אויפגעהערט טראכטען

און זיך איינגעצו איבערגעגעבן
דער תאוה צו ליב. ס'איז גע
ווען עפעס אזוינס ווי א סאסיס
פאנציע. ער איז דעם געדאנק. איר
ער איז געפאלען אזוי געדערג
ווי קלאן נאך נאשעלע און אז
סיפער קאן ער מער נישט זינגען.
נאך דעם ווי ער האט — זאל
זיין אויף א ווייל — זיך מיט
איר אנגענויט. האט ער זיך
אפגעגעבן און סארויכערט.
א פאפיראס. ער האט זיך האלב
אפגעלעבט אויפ'ן קישען. אינ
דריטען איז געווען געלערט טאג.
מענטשען האבען געזעהן. ער
האט מיר געשטעלט און די מאר
מע האט געקלייבט און דערנאך
שטענענע. ביי מיר קריגען א
האט מען מיר אויך נישט גע
געזעהן. ביי מיר קריגען א
בער א פאפיראס.
— דער געשטענענער אין דעם
נקאכית האט זיך אויך גע
שלאפען.
— ווארטען? גיטש?
— פארוואס?
— א. ביי זי איז נישטא קיין
פארוואס. אז זיי פאלען אריין
אין דער רציונה. געזאגען זיי די
הענט.
— איר האב זיך נישט גע
שלאפען.
— האטס יא געשלאפען. אבער
נישט גענוג. דו אז דו האסט
געשלאפען. איז אלע מאל געווען
פארוואס. רייניג א פאשט און
ביי מיר ליבער ווי ווייטער קושן.
הלאווי וואלטסטו זיך געשלאפען
צו מען מאל א טאג. אבער מיר
געלאזט ווין מיט דיר.
— רויסט גיטש ווין מער
אלוין. שטענע ווייט ווין מיט
אונז און אפער לאה אויך.
— נעם וועמען דו ווילסט.
איכיל זי אלע סאריינען. דו
וועסט ליגען מיט זיין איר בעט
און איכיל דיר צוטרענען פארען
מיט געזעהנענעס.
— האט? וועסט נישט זיין
איינפערזוכטיג?
— בלויז אז ביהמל טאנען דיין
פנים אנהערן. וועט שוין ווין
פאר מיר גענוג.
— זיין. פלאנען. איכיל דיר
דערהרגענען.
— בעסער אז דו וואלטסט דער'
הרגענען. איידער אז אנדערער
זאל מיר טראכטען איר די הענט.
ווי ווערסטו אירע האבען
ארויסגעווענען איר מאקס'ן בא'
נייטע לוסט. ווען שטענע קאן
איר רעדען? — האט מאקס גע
טראכט. אבער זי האט נישט און
וועט קיינמאל נישט טאנען.
מאקס איז געבליבען ליגען
שטיל. וואס פלאנען איר אוי
פיל וועטען דערהרגענען? —
האט ער זיך אליין געפערעט —
איכיל קיינעם נישט דערהרגענען

צע צייט געווען פיינסטער און
בייטער. גלייב מיר. טאקעלע. אז
ס'איז נישט אריבער א טאג איר
זאל אויף מיר נישט בעסען דעם
סוים.
— ער'ס דיר געשלאפען אויך?
— געשלאפען? זיין. בלויז
איין מאל האט ער מיר געטאן
א פאשט.
— א פאשט? פארוואס?
— א. כ'געזעהן שוין נישט.
וואס איז ביי מיר א פאשט?
מיר אז מ'שלאפען. אירט מיר
נישט. דער מ'שלאפען ערליי שוין
האט מיר געשטעלט און די מאר
מע האט געקלייבט און דערנאך
שטענענע. ביי מיר קריגען א
האט מען מיר אויך נישט גע
געזעהן. ביי מיר קריגען א
ווען איז ווי ביי דיר אויסריי
בער א פאפיראס.
— דער געשטענענער אין דעם
נקאכית האט זיך אויך גע
שלאפען.
— ווארטען? גיטש?
— פארוואס?
— א. ביי זי איז נישטא קיין
פארוואס. אז זיי פאלען אריין
אין דער רציונה. געזאגען זיי די
הענט.
— איר האב זיך נישט גע
שלאפען.
— האטס יא געשלאפען. אבער
נישט גענוג. דו אז דו האסט
געשלאפען. איז אלע מאל געווען
פארוואס. רייניג א פאשט און
ביי מיר ליבער ווי ווייטער קושן.
הלאווי וואלטסטו זיך געשלאפען
צו מען מאל א טאג. אבער מיר
געלאזט ווין מיט דיר.
— רויסט גיטש ווין מער
אלוין. שטענע ווייט ווין מיט
אונז און אפער לאה אויך.
— נעם וועמען דו ווילסט.
איכיל זי אלע סאריינען. דו
וועסט ליגען מיט זיין איר בעט
און איכיל דיר צוטרענען פארען
מיט געזעהנענעס.
— האט? וועסט נישט זיין
איינפערזוכטיג?
— בלויז אז ביהמל טאנען דיין
פנים אנהערן. וועט שוין ווין
פאר מיר גענוג.
— זיין. פלאנען. איכיל דיר
דערהרגענען.
— בעסער אז דו וואלטסט דער'
הרגענען. איידער אז אנדערער
זאל מיר טראכטען איר די הענט.
ווי ווערסטו אירע האבען
ארויסגעווענען איר מאקס'ן בא'
נייטע לוסט. ווען שטענע קאן
איר רעדען? — האט מאקס גע
טראכט. אבער זי האט נישט און
וועט קיינמאל נישט טאנען.
מאקס איז געבליבען ליגען
שטיל. וואס פלאנען איר אוי
פיל וועטען דערהרגענען? —
האט ער זיך אליין געפערעט —
איכיל קיינעם נישט דערהרגענען

(נאַוועלע)

יצחק באשעוויס

זוהי לעצב — רוי פער דעם

די געסמט

(שלוחה פון וייט 3)

האט לאה געזאגט בארימערש
און זיך געטאן א פעטשל אין
מיל. זי'ט גישט געטארט אזוי
רעדען ווי לאנג מאיר אין גאר
אזילו צו קבורה גישט געקומען.
א לאנגע ווייל האבען ביידע
געשוויגען. דערגאך האט לאה
געזאגט:

— כ'קאן מיטברענגען א האלב
טיין מיידען סאר בערטא'ן.

— וואס האטטו דארט דארף
מען האבען שרישע סחורה.

— אן מ'טוט זיי צו און
מ'וואשט זיי אפ, זעען זיי אריס
טריש.

— ט'איז שווער זיי איבער
צופירען.

— מאיר האט גאנצע שום-
דעדער מיט פעסער. קאנטס גע-
מען וואס דו ווילסט. ער האט
סטעמפלען פון אלע טארטען.
סום. כ'על דיר ווייזען.

לאה האט מאקס'ן אריינגע-
פירט אין מאיר'ס קאביגעט. זי
האט אנגעצוגען דעם גאז און
געזעענט שופלעדער. מאקס איז
געשטאנען הינטער איר. מיט
אמאל האט ער זי אדומגענומען.
לאה איז געבליבען ווי פארמלי-
ווערט.

— מאקס'עלע. וואס טוטטו?

— דו ווייסט וואס.

— גישט איצט.

— דריי דיר אויט, כ'מוז דיר
קושען.

זיי האבען זיך געקוישט לאנג.

מאקס האט א זאג געסאן:

— ווי לאנג מ'לעבט, לעבט
מען.

— ער'ט דיר ליב געהאט.
דעריבער לאז איר דיר. ער האט
מיר געזאגט אפענע ווערטער.
מאקס איז כיי מיר ווי אן איי-
געגער ברודער. גאר מער, געה
צו אים.

— אזוי האט ער געזאגט?

— דאס זענען זייגע ווערטער.

(טארטעצוגג — פרייטאג)

אקופירן ניקסאנ'ס אפ'ס צוליב צפון אירלאנד

סינף אירלענדיש-נעבירענע
אמעריקאנער האבען געכטען
בייגאכט אקופירט אייגעס פון
ניקסאנ'ס קאמפעינדאסיטעס אין
ניו יארק. אין רווועלס'האטעל.
זיי האבען באשולדיגט די
ניקסאן - ארמיניסטראציע אין
שטיצען די ענגלישע פאליטיק
אין צפון אירלאנד. די האטעל-
אנגעשטעלטע האבען ניס גע-
מאכט קיין פארור ארויסצו-
טרייבן די 5 פון אפ'ס.

זיבן אמעריקאנער ווערען געטויט אין וויעטנאם

סאיגא, אויגוסט 11. — די
אמעריקאנער פארלוסטן אין
וויעטנאם זענען שפרינגע וועג
געווען 7 טויזע און 36 פאר-
וואונדעטע.
די גרעסערע צאל פארלוסטן
איז געווען א רעזולטאט דערפון
וואס די קאמוניסטן האבען בא-
שטן די באזעס פון דאנאנג און
ביצהאט.

לע און דער טאטע האט מיר
צע שפילן טיזוכט מיר געכטן
געהאלטען אויף דער שוים.
מאקס. איר קאן רא גיש'
כלייבען! — האט לאה גע-
ענדעלט דעם טאן. — אהן
מאיר'ן וועט די קראכמאלגע
זיין סאר מיר א טויט. כ'ויל
גיש' דער בליגהער איקשע
זאל וועדען מיין באלעבאס.
כיי דער לויה וועלען זיין זאלע
פוקעדיזיס. אבער אויפ'ן וועג
אהיים וועלען זיי מיר מעהר
גישט דערהאנגען.

— נאך איר האב שוין גע-
טראכט וועגען בלייבען דא.

— וואס וועסטו דא טאן?
ווי לאנג ביזט ווי מ'זאגט א
גאסט אויף א ווייל קריסען ווי
דיר אונטער די טעגל. ווער א
היגער און זיי וועלען דיר גלייך
אונטערשטעלען א פיסעל. איר
ווייל פארען מיט דיר און פלא-
רא'ן און שמשע'ן אין יענע
מדינה'ס.

— האסט דאך דא מסחרים.

— וואס'ערע מסחרים?
כ'האב גענוג געלט אויסצוהאל-
בען מייגע יארען. כ'דארף מיר
מער גישט פאגניעווערען. ווי
לאנג מאיר האט געלעבט. האט
מען פאר מיר געהאט אפשו-
איצט וועט יעדער שמאגענע
האבען אין מיר א קונה. מאקס
סעלען. דו ווייסט גישט וואס
הא טוט זיך אפ. דו האסט זיי
הייגט אנגעהומען כרידער און
שוועסטער. זיי זענען זיך גיש'
קא' כרידער גאר דס שונאים.
ווען איינער קאן וואלט ער דעם
אנדערען דערטרינקען אין א
לעפל ווארעם וואסער. דער
כלינדער איטשע איז א גראג-
דאוויק, א מעסער-שטעכער.
ער וואלט זיין אייגענע מאמע'ן
דער'הרג'עט פאר א גראשע.
דער סרוהלעק גאז אין פאלש ווי
די עכזאזיות. ער לעקט דיר
דעם הינטען און בארעדט דיר.
ער איז א סליחה'נער איר. ער
ארבעט אויף אלע וויטען. מיר
דוכט זיך אז ער האט גע-
סליחה'ס צי — רחםט מען זיין
— וואס ווילען ט'זאל זיין
אחדות.

— די אנארכיסטען? ער
גאר?

— יא. ער. פרעג מיר גישט
פון וואגען כ'ווייס.

מאקס'ן איז געווארען טרו-
קען אין גומען.

— זיי קאנען נאך מייגען,
אז איר האב עס געטאן.

לאה האט געזאגט:

— זיי זענען זאלע אין פא-
קע. קיין לעכטיגע וועלען זיי
שוין גישט ארויס. אבער ס'טויג
גישט סאר דיר דא צו זיצען
סאי ווי סאי. גאר דער לויה
ויל. איר אלע פארקויפען און
לאמיר פארען צוזאמען. שאשע
איז מיר ליבער ווי מיין אייגענע
טאכטער. כ'ויל גיש' זי זאל
טילען ביי בערטא'ן. דא פאלט
זי. ווי איז זי. הא?

— א סיגד.

— איב'ל זיין צו איר ווי א
מאמע און דו וועסט זיין מיין
איידעם.

און לאה האט געטאן א לאד
און איז כאלד הידער געווארען
ערגסט.

— די שוויגער איז בעסער
פון דער טאכטער — האט מאקס
געזאגט.

— גלייכ מיר, מ'קאן זיך
מיט מיר גישט אפ'ס'מען —

(נאַוועלע)

18 צמח צדק 1878

חיי לעבן — חיי עני

